

Inv. N° 9644. 38.

IOANN. AMOS COMENII
ORBIS PICTUS,

IN
HUNGARICUM, GERMANICUM,
ET SLAVICUM
TRANSLATUS,
ET HIC IBIVE EMENDATUS.

A'
VILÁG (LE)-FESTVE.

Magyar, Német, és Tóth Nyelvekre
fordított,
és helyel-helyel meg-jobbított.

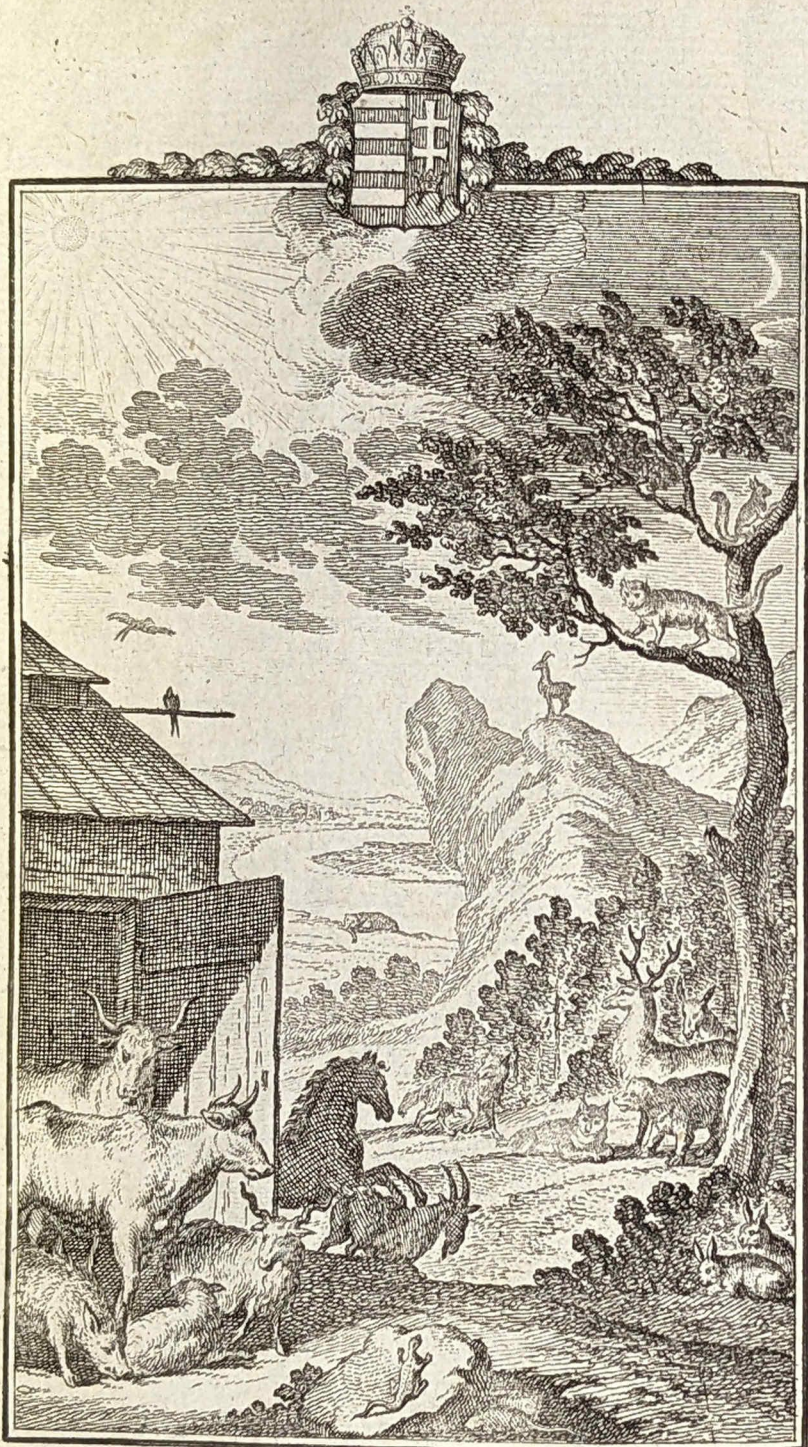
Die Welt in Bildern.

In die
Ungarische, Deutsche und Slavische Sprache
übersetzt,
und hin und wieder verbessert.

Свѣт (К)амалованъ,
до Вчерстѣ, Нѣмецкѣ а Словенскѣ Кѣци
преложен,
а Мисты понаправен.

POSONII,
Sumtibus & Typis Simonis Petri Weber. 1798.

Wachsmann

Vyššia pedagogická škola v Ben. Bystrici	
Inv. číslo:	364A/56
Sign. katal.:	~~Inv. 1~~ 964A Ped.
Pov./dar, výmena:	K
MTD:	/

ORBIS PICTUS.

A' VILLAG LE-FESTVE.

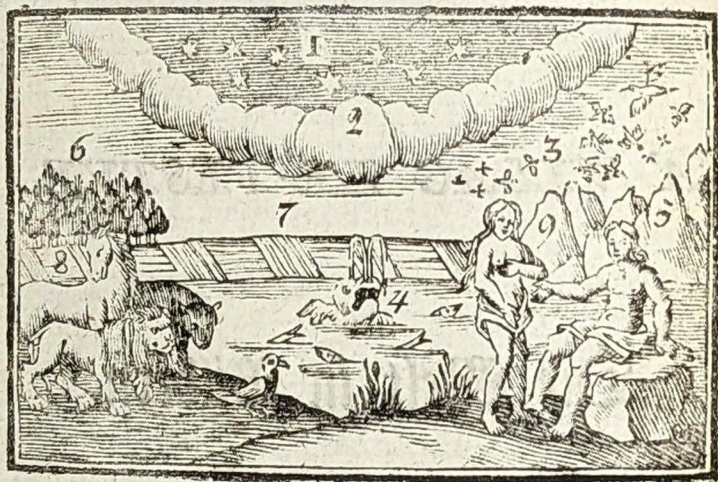
Die Welt in Bildern.

Swét Namalowaný.

I.

Mundus. A' Világ.

Die Welt.

Coelum

Coelum 1. habet stellas.	Az Égen 1. tsil-lagok vagynak.	Am Himmel 1. sind die Sterne.
Nubes 2. pendent in aëre.	A' Felhök 2. a' levegö égben füg-genek.	Die Wolkfen 2. hangen in der Luft.
Aves 3. volant sub nubibus.	A' madarak 3. a' felhök alatt rep-desnek.	Die Bögel 3. fliegen unter den Wolkfen.
Pisces 4. natant in aqua.	A' halak 4. a' vízben úszkálnak.	Die Fische 4. schwimmen im Wasser.
Terra habet montes, 5. sylvas, 6. campos, 7. animalia bruta, 8. & homines. 9.	A' földön vagynak hegyek, 5. er-dök, 6. mezök, 7. oktalan állatok, 8. és emberek. 9.	Auf der Erde sind Berge, 5. Wälder, 6. Felder, 7. unvernünftige Thiere, 8. und Menschen. 9.
Mundus universus e quatuor consistat elementis,	Az egész Világ négy éltető-állatokból áll,	Die ganze Welt besteht aus vier Elementen,
quæ sunt: aër, ignis, aqua, & terra.	a' mellyek: a' levegö-ég, tűz, víz, és föld.	welche sind: die Luft, das Feuer, das Wasser, und die Erde.

S w é t.

Na Nebi 1. gsau Swězdy.
 Oblaky 2. wisy w Powětrj.
 Ptáctwo 3. létá pod Oblaky. Pták, Vogel.
 Ryby 4. plugi (plöwagi) we Wodě.
 Na Zemi gsau Sory (Wrchy), 5. Lesy, 6. Pole, 7. herozum-
 né Zwřata, 8. a Lidi. 9.
 Celý Swět pozřstává ze čtyř žiwlůw, žiwlo, Elementy
 kterjz gsau: Powětrj, Ůhen, Woda, a Země.

II.

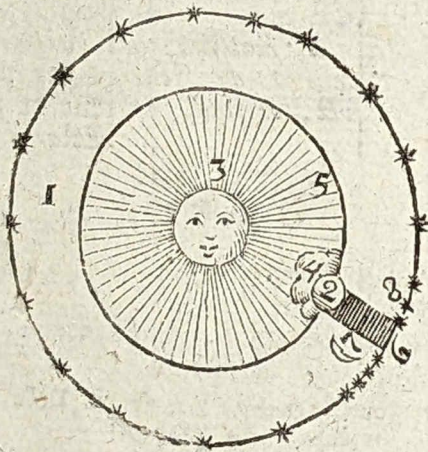
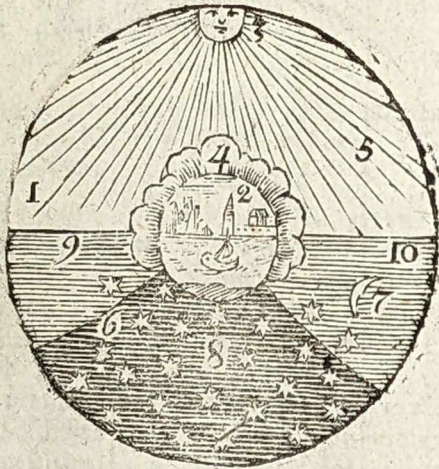

II.

Coelum.

Az Ég.

Der Himmel.

Coelum

Coelum 1. rotari, & ambire terram 2. in medio stantem, videtur:

at revera terra movetur circa solem.

Sol 3. ubi ubi sit, fulget perpetuo,

ut ut nubila 4. eum nobis eripiant;

facitque suis radiis 5. lucem, lux diem.

Ex opposito sunt tenebrae; 6. inde nox,

Nocte splendet luna, 7. & stellae 8. micant.

Vesperis 9. est crepusculum Vesperinum;

Mane saurora, 10. & diluculum,

Az ég, 1. úgy látszik, hogy forog, és környúlveszi a' középbent álló földet: 2.

de valósággal a' föld forog a' nap körül.

A' nap, 3. akárhol vagyon, fénylik szüntelenül,

ámbar a' felhők 4. mi elölkünk elfogják;

és az ő sugárvál 5. világosságot szerez; a' világosság pedig nappalt.

Ellenében vagyon a' sötétség; 6. ebből van az éjszaka.

Ejjel fénylik a' Hold, 7. és a' csillagok 8. ragyognak.

Estve 9. vagyon az alkonyodási idő:

Reggel vagyon az hajnal, 10. és a' viradta.

Der Himmel 1. wie es scheint, drehet sich, und umgiebt die in der Mitte stehende Erde: 2.

aber eigentlich bewegt sich die Erde um die Sonne.

Die Sonne, 3. wo sie auch immer ist, scheint unaufhörlich,

obschon die Wolken 4. sie uns rauben,

und macht mit ihren Strahlen 5. das Licht, das Licht den Tag.

Gegenüber ist die Finsternis; 6. daher die Nacht.

Bei der Nacht scheint der Mond, 7. und die Sterne 8. schimmern.

Des Abends 9. ist die Dämmerung: (Abenddämmerung.)

Des Morgens die Morgenröthe, 10. und das Tages. (Morgendämmerung.)

A 4

Nebe.

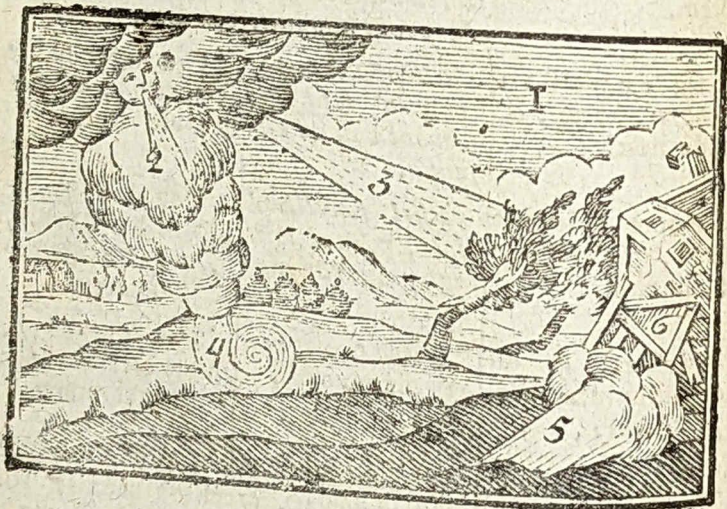
Nebe.

Widj se, ze Nebe 1. se obracy, a obchazy Juni 2. w Pro-
stodku fozgcy:
ale opravdu Země se toj wkol Slunce.
Slunce 3. Edekolim gest, switj vstawiene, bystanej.
ackoli Oblaky 4. geg nam vkywagi,
a pufobj Dapessky 5. swymi Swetlo; Swetlo pak Den.
Naproti gest Tma; 6. odtud Noc.
W Nocj switj Mesyc, 7. a Swězdy 8. tepitj se (stkwegi.)
V Weer 9. gest Nrtanj:
3 Rana Jare gitenj, 10. a Vswit (Switanj.)

III.

Aër.

A' Levegö-Ég.

Die Luft.

Aura

Aura 1. <u>Spirat</u> leniter.	A' szellö 1. gyen- gén fújdogál.	Die Luft 1. <u>wes</u> het sanft.
Ventus 2. flat valide.	A' szél 2. ke- ményen fúj.	Der Wind 2. bläst stark.
Procella 3. ster- nit arbores.	A' szél-vefz 3. le-döjtí az élő-fá- kat.	Der Sturmwind 3. stürzt die Bäu- me nteder.
Turbo 4. se a- git in gyrum.	A' forgó-szél 4. kereng.	Der Wirbelwind 4. drehet sich in ei- nem Kreise.
Ventus subter- raneus 5. (vel quidquid id sit,) excitat terræ mo- tum.	A' föld alatt lé- vő-szél 5. (vagy más akárni le- gyen az) föld-in- dulást szerez.	Der unterirdi- sche Wind 5. (oder was es immer seyn mag,) erreget ein Erdbeben.
Terræmotus rui- nas 6. infert.	A' föld-indulás pedig omlásokat 6. tsindl.	Das Erdbeben macht Erdfälle. 6.

Powětj.

Powětj (Wětjček) 1. wége lahodné. *Luft*
Wjtr 2. sanká fylné (mocné.) *Wind*
Báňce (Wichřice, bauřliwý Wjtr) 3. sražj (porážj) Stromy. *Strom*
Wicher 4. (Chámel) Kolem se toj.
Wjtr podzemnj 5. (aneb cozkoli to gest) wzbuzuge Země
třesenj.
Zemětřesenj činj Propadliny, (Kozsedliny, Pády Země.) 6.

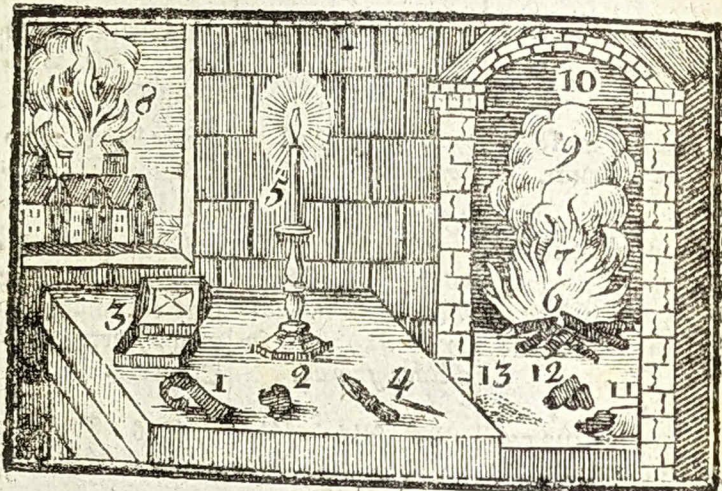
A 5

IV.

IV.

Ignis. A Tüz. Das Feuer.

Ignis lucet, ardet, & urit.

A tüz fénylik, ég, és éget.

Das Feuer leuchtet, brennet, und verbrennet.

Ejus scintilla ope chalybis 1. elifica, & a fomite 3. excepta,

Annak szikrája, az atzél 1. reje által a tüz-köböl 2. ki-üttetvén, és a taplóba 3. akadván,

Dessen Funke mit Hilfe des Stahls 1. aus dem Feuersteine 2. geschlagen, und vom Zunder 3. aufgefangen,

accendit sulphuratum, 4. & inde candelam, 5. vel lignum; 6.

meg-gyútya a kén-gyertyát, 4. és arról a gyertyát, 5. vagy pedig a fát; 6.

zündet den Schwefelsaden 4. an, und damit die Lichtkerze, 5. oder das Holz; 6.

et flammam 7. excitat, vel plane incendiam, 8.

és lángot 7. gerjeszt, vagy épen gyúladást, 8.

und erregt eine Flamme, 7. oder gar eine Feuerbrunst, 8.

quod

quod ædificia corripit.

a' melly az épületekben belekap.

welche die Gebäude ergreift.

Inde fumus 9. ascendit, qui adherens camino, 10. abit in fuliginem.

Abból füst 9. megyen-fel, a' melly a' kéményre 10. ragadván, korommá válik.

Davon steigt der Rauch 9. auf, welcher am Kamine, (Schorstein) 10. hangend, zu Ruß wird.

Ex torre fit titio 11. (lignum extinctum); ex pruna carbo. 12.

Az égő-üszög-ből el-aludt üszög 11. leszen, az eleven szénből holt szén. 12.

Aus dem Brande wird ein Löschbrand 11. (ein ausgelochenes Holz), aus der glühenden Kohle wird eine tote Kohle. 12.

Tandem, quod remanet, est favilla & cinis. 13.

Azután, a' mi meg-marad, az tüzes hamu, és hamu-por. 13.

Endlich, was überbleibt, ist Loderasche, und Asche. 13.

O h e n .

Ohen svjtz, horj, a pálj.

Gehozto Gistra Ocelj 1. 3 Skremeni 2. wyrazena (wykrasna), a do Traudu (Prachna) 3. wchopena (Lapena) gfauc,

zapaluge Syrfu, 4. a strze gj Swjcy, 5. aneb Diewo; 6. a Plamen 7. powzbuzuge, aneb prawe Janjenci Ohne, 8.

ktére do Staweni se chytá. Odtud Deym 9. wstupuge, ktéryz obsedna Romjn, 10. obrácý se w Seze.

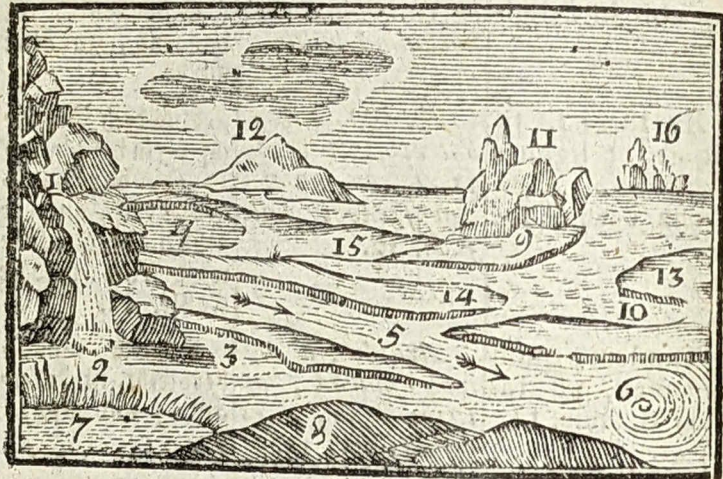
3 žiwé Slawné (Diewa horjcyho) býwá mrtwá Slawen (vhasené Diewo;) 11. 3 rečawého Vhle wyhasený Vhel. 12.

Potompe, co zústawá, gest Pýrenj, (Deyj, horjcy Popel) a Popel. 13.

V.

Aqua. A' Víz. Das Wasser.

Aqua scaturit e fonte; 1.	A' víz buzog a' kút-főből; 1.	Das Wasser entspringt aus der Quelle; 1.
Defluit in torrente; 2.	Alá-foly a' zúgó patakban (sebes-esső-víz folyamatban); 2.	Schießt herab im Stiehbache; 2.
Manat in rivulo; 3.	Folydogdl a' patakban; 3.	Ämnet im Bache; 3.
Stat in stagno; 4.	All a' tóban; 4.	Steht im Teiche, (See) 4.
Fluit in flumine; 5.	Foly a' nagy folyó-vízben; 5.	Fließt im Flusse, (Strome) 5.
Gyratur in vortice; 6.	Tekereg az örvényben; 6.	Drehet sich im Wirbel; 6.

Facit

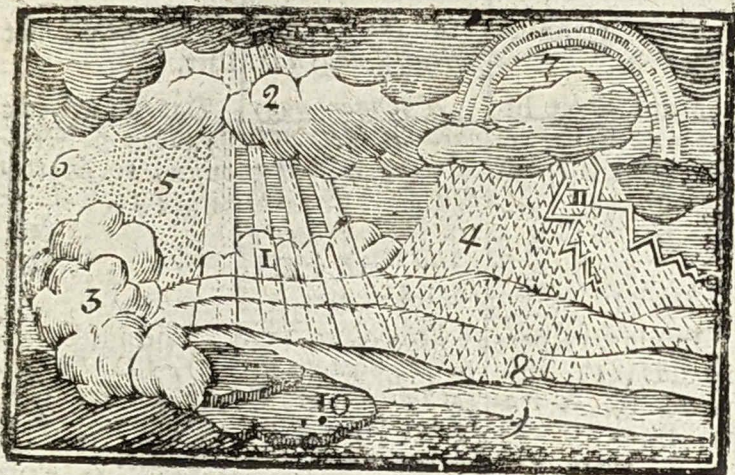
Facit paslim paludes. 7.	Imitt amott molsárokat 7. tsindl.	Macht hin und wieder Sümpfe; (Moräste) 7.
Flumen habet ripas. 8.	A' folyó-víznek partjai 8. vagynak.	Der Fluß hat Ufer. 8.
Mare facit lit-tora, 9. sinus, 10. promontoria; 11.	A' tenger nagy partokat 9. tsinál; és tenger szakadékokat (öblöket) 10. 's a' tengerre düllő nagy hegyeket; 11.	Das Meer macht Gestade, 9. Meerbusen, 10. Borgebirge; 11.
Insulas, 12. peninsula, 13. isthmus, 14. & freta. 15.	Szigeteket, 12. félszigeteket, 13. két tenger közt elnyúló szoros földet, 14. és két föld közé szorult zúgó tengereket, 15.	Inseln (Eylände), 12. Halbinseln, 13. Erdengen, 14. und Meerengen (Sunde.) 15.
Habet etiam scopulos. 16.	Vagynak benne kö-szálak-is. 16.	Hat auch Steine, Klippen. 16.

W o d a.

Woda preysstj se 3. Pramene; 7.	Zteka w Prandé; 2.	Kane w Potoce; 3.	stogi w Gezere; 4.	tece w Rzece; 5.	frautj se w Weyru; 6.	Cinj Zumpy. 7.	Rzeka má Dzehy. 8.	Moce cinj Dzehy (Zabřezj), 9. Jatoj, (Krimokatostj) 10. Priedhoj. 11.	Ostrowy, 12. Polowostrowy, (Palkostrowy), 13. Otrjdlj, 14. mojské Uziny. 15.	Má y wysieklé Stály. 16.
---------------------------------	--------------------	-------------------	--------------------	------------------	-----------------------	----------------	--------------------	---	--	--------------------------

VI.
Nubes. *A' Felhök, Die Wolken.*

Ex aqua ascen-
dit vapor; 1.

Inde fit nubes,
2. & prope terram
nebula. 3.

E nube stillat &
defluit pluvia, 4.
& imber:

Pluvia conge-
lata, grando: 5. se-
migelata, nix: 6.
calecta, rubigo
est.

In pluviosa nu-
be, quæ soli op-
posita est, appa-
ret iris, 7.

*A' vízből fel-
megyen a' gőzöl-
gés; (pára) 1.*

*A b b ó l leszen
felhő, 2. és kö-
zel a' földhöz köd,*

*3.
A' felhőből tse-
peg és esik az es-
ső, 4. és a' zápor-
esső:*

*Az esső meg-
fagyván, kő esső:
5. félig fagyos lé-
vén, hó: 6. meg-
melegedvén pedig
ragyú.*

*Az essős felhő-
ben, melly a' nap-
nak ellenében vá-
gyon, meg-látszik
a' szivárvány, 7.*

Aus dem Wasser
steigt der Dampf
1. auf;

Daraus wird ei-
ne Wolke, 2. und
nahe an der Erde,
ein Nebel. 3.

Aus den Wolken
tröpfelt und fällt
herab der Regen, 4.
und der Hagregen:

Der gefrorne Re-
gen ist Hagel; 5.
halbgefroren
Schnee 6. erhizet
Reelthau.

In der Regen-
wolke, welche der
Sonne gegenüber
steht, erscheint der
Regenbogen, 7.

quam

quam formant
radii solares, in
guttulas aqueas
incidentes.

Gutta in aquam
incidens facit bul-
lam. 8.

Multæ bullæ fa-
ciunt spumam. 9.

Aqua congelata
fit glacies. 10.

Ros congelatus
dicitur pruina.

Ex sulphureo
vapore fit tonitru,

quod e nube
erumpens cum
fulgure II. tonat,
& fulminat.

*a' mellyet for-
málnak a' napnak
súgárai, mellyek
a' víz tseppékben
meg-ütődnek.*

*A' vízbe le-eső
tsepp, buborékot
8. tsindl.*

*A' sok buborék-
ból tájték 9. leszsz.*

*A' meg-fagyott
víz jéggé válik: 10*

*A' meg-fagyott
harmat zúz-ma-
ráznak mondatik.*

*A' kén-köves gö-
zölgésből meny-
dörgés leszsz,*

*a' melly a' fel-
hőből ki-rohanván
villámással II.
együtt, dörög, és
menykövet hullat.*

welchen die Sone
nenstrahlen bilden,
die auf die Was-
sertropfen scheinen.

Der ins Wasser
fallende Tropfen,
macht die Wasser-
blase; 8.

Viele Blasen
machen einen
Schaum. 9.

Gefrorenes Wasser
wird zu Eis: 10.

Gefrorener Thau,
wird Reif ge-
nannt.

Aus dem schwe-
felichten Dampfe
entsteht ein Donner,
welcher aus der
Wolke mit einem
Blitze II. hervor-
brechend donnert,
und einschlägt.

O b l a k y.

3 Wody wystupugę Pára: 1.

Odtud bývagi Oblaky, 2. a blizko nad Zemj Mpha. 3.

3 Oblaku prssi a pada Dëstt 4. a Pëjwal:

Dëstt zmrznutý gest Grad (Kraupy, Ledowec): 5. napoly

zmrzly Snih, 6. zabity Rez.

W dësttiowém Oblaku, který naprotiv Slunce gest, vkazu-
ge se Duha, 7.

kterauz wyobrazugi Paprskowé Sluncej, do Krupęgi wod-
nich sabagicy, (bigicy, wnifagicy.)

Krupę, padagicy do Wody, cinj Dablinku, 8.

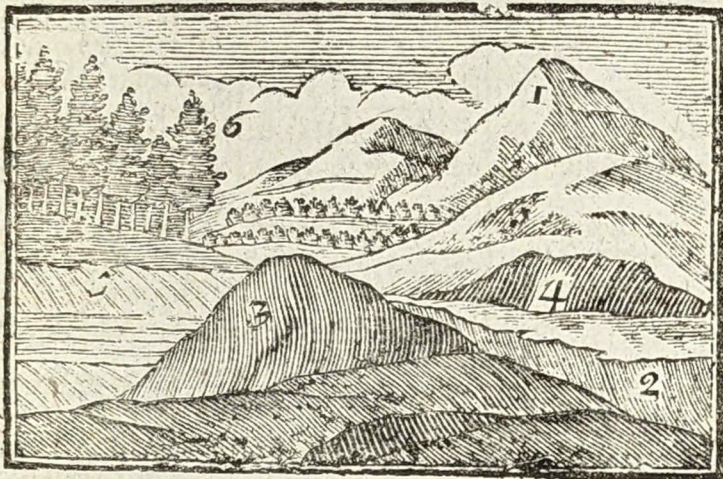
mnoho Dablinket dëka Pënu. 9. Woda zmrzla bude Led: 10.

Rosa zmrzla zúwe se Mraz. 3 syrnowatë Pary býwá Zrom,
který, edyž 3 Oblakúw wysyrduge, (wyniká, wyrazi se,)
s Bleskem, II. hëjma a blizká se.

VII.

Terra, A' Föld. Die Erde.

Super terra sunt: alti montes, 1. profundæ valles; 2.	A' földön vagy- nak: magas he- gyek, 1. mély völ- gyek; 2.	Auf der Erde sind: hohe Berge, 1. tiefe Thäler; 2.
elevati colles, 3. plani campi, 5. opacæ sylvæ: 6.	fel - emelkedett halmok, 3. sík me- zők, 5. homályos erdők: 6.	erhabene Hügel, 3. ebene Felder, 5. schattigte Wälder: 6.
intra terram autem cavæ spe- luncæ. 4.	A' földben belöl pedig üreges bar- langok. 4.	in der Erde aber hohle Klüfte, (Höh- len.) 4.

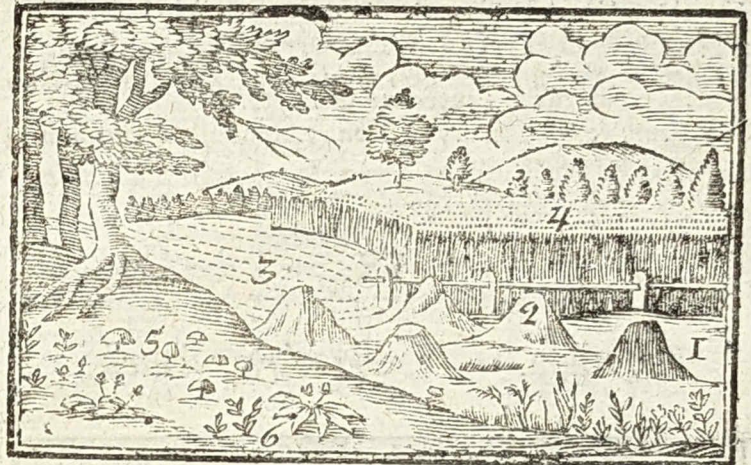
Ž e m ě.

Na Zemi gſau: Wysoké Hory (Wrchy), 1. Hluboké Doliny
(Udolj); 2.
pozdwiżeni Pahrbkowé, 3. rowná Pole, 5. tmawj (zaſtjneni)
Lefowé: 6.
w Zemi pať daupaté Geſtyné. 4.

VIII.

VIII.

Terræ foetus. A' Földnek termései.
Die Erdgewächſe.

Pratum 1. fert gramina cum flo- ribus & herbis , quæ deſecta fo- num fiunt. 2.	A' rét 1. terem pásitot, virágok- kal, és füvekkel egybe, a' mellyek le- vágattatván széná- vá 2. lesznek.	Die Wiefe 1. trägt Gras, mit Blu- men und Kräutern, welche abgehauen zu Heu werden. 2.
Arvam 3. fert fruges, & olera- 4.	A' ſzántó - föld 3. terem minden- féle gabonát, és veteményt. 4	Das Uckerfeld 3. bringt Getreide und Gewächſe. 4.
In ſylvis prove- niunt: fungi, 5. fraga, 6. myrtilli &c.	Az erdőkön ne- vednek a' gom- bák, 5. eprek, 6. varjú meggygek, 's a' t.	In den Wäldern kommen hervor: die Erdschwämme, Erdbeere, Heydel- beere u. d. gl.
Sub terra na- ſcuntur: metalla, lapides, & alia mineralia.	A' föld alatt te- remnek az értzek, a' kövek, és egyéb bányáznák.	Unter der Erde wachsen die Metals- te, (Erze,) die Stei- ne, und andere Mi- neralien.

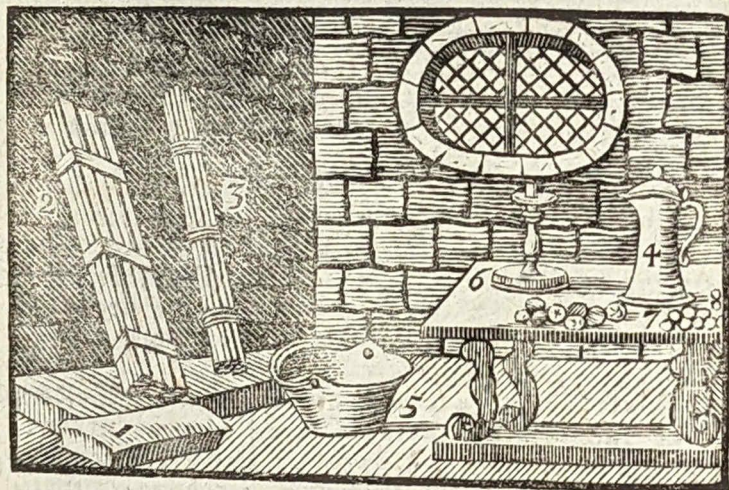
Zemské Zrostliny, (Uroduy.)

Lauka 1. přináší Trávu s Květin a Bylinami (Zelinami)
 kterážto zlaté (3 sečeny, zkoseny) Seno 2. býwagi.
 Koj 3. přináší Obilí, a Zeli (Kapustu.) 4.
 W Lesých wyrostagi Sauby, 5. Sahody, 6. Čecergetky,
 (Borůvky, myrtové Sahůdky.)
 Pod Zemj rostan: Kowy (Kuda,) Kamenj, a ginj zemšťj
 Ototové.

IX.

Metalla.

Az Értz-nemek.

Die Metalle.

Plum.

Plumbum 1. est molle & grave.	<i>Az ón 1. lágy és nehéz.</i>	Das Bley 1. ist weich und schwer.
Ferrum 2. est durum, & durior chalybs. 3.	<i>A' vas 2. kemény; az atzél 3. pedig még keményebb.</i>	Das Eisen 2. ist hart, und noch härter der Stahl. 3.
Artifices faciunt e stanno cantharos, 4.	<i>A' mester emberek a' tzinből kannákat 4. készítenek;</i>	Die Künstler machen aus Zinn die Kannen; 4.
e capro athena; 5.	<i>a' veres rézből üstöket; (réz fazekakat.) 5.</i>	aus Kupfer die Kessel; 5.
ex orichalco candelabra, 6.	<i>A' sárga rézből gyertya tartókat; 6.</i>	aus Messing die Leuchter; 6.
ex argento Thaleros (Vallenses,) 7.	<i>az ezüsből Talérokát. 7.</i>	aus Silber die Thaler. 7.
Aurum est pretiosissimum; ex hoc cuduntur numi aurei, (ducati.) 8.	<i>Az arany legbetsesebb; ebből veretnek az arany-pénzek. 8.</i>	Das Gold ist das theuerste; aus diesem werden die Goldmünzen (Dukaten) 8. geprägt.
Argentum vivum liquet semper, & corrodit metalla.	<i>A' kénese mindenkor hig, és özve-rágja az értzetket.</i>	Das Quecksilber ist immer flüchtig, und zerfrischt die Metalle.

K o w y.

Ólwo 1. gest mēké a tejté.
 Železo 2. gest twrdé, Ocel 3. pať gestté twrdššj.
 Kemesnicy delagi 3 Cynu Kowvy, 4.
 3 Medj Kotly, 5.
 3 Mofazy Swjtnjky, 6.
 3 Stjebra Tolary. 7.
 Žlato gest neydražšj;
 3 tohoto se bigj (kugj) žlaté Penze, (Dukáty.)
 Živé Stjebro (Kut) wždycky gest tekucý (stopené) a žžirá
 Kowy.

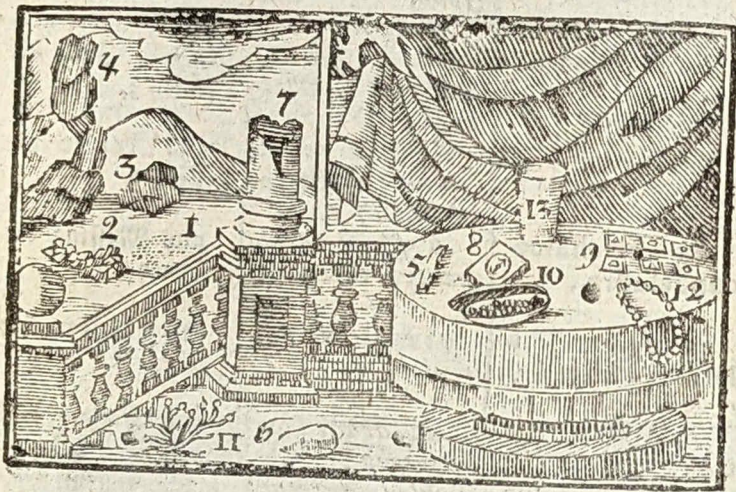
Ravina

B 3

X.

X.
Lapides. A' Kövek. Die Steine.

Arena 1. & sabulum 2. sunt lapides minutuli.	A' fövény 1. és a' homok 2. apró követskék.	Der Sand 1. und Kies 2. sind kleine Steinchen.
Saxum 3. est pars petrae. 4.	A' kö-darab 3. a' kösziklának része. 4.	Der Stein 3. ist ein Stück eines Felsens. 4.
Cos, 5. silex, 6. & marmor, 7. sunt obscuri lapides.	A' fén-kő, 5. tűz-kő, (kova) 6. és márvány-kő, 7. homályos kövek.	Der Wegstein, 5. Feuerstein, 6. und Marmorstein, 7. sind undurchsichtige Steine.
Magnes 8. attrahit ferrum.	A' mágnés 8. magdhoz vonnya a' vasat.	Der Magnet 8. zieht das Eisen an sich.
Gemmae 9. sunt lapilli pellucidi:	A' drága kövek 9. által-világzó (a' villágosságot által botsátó) követskék;	Die Edelsteine 9. sind durchsichtige Steinchen;

ut :

ut : candidus adamas, rubens rubinus, caeruleus sapphirus, viridis smaragdus, lutea hyacinthus &c.	úgy mint : a' tündöklő fehér gyémánt, a' piros rubin, a' kék saphir, a' zöld smaragd, a' sárgálló hiaczint's a' t.	als : der weiße Diamant, der rothe Rubin, der blaue Saphir, der grüne Smaragd, der gelbe Hyacinth u. d. gl.
--	--	---

et micant, si angulati sunt.	és tündöklöknek is, ha szegeletesek.	und glänzen, wenn sie eckigt sind.
------------------------------	--------------------------------------	------------------------------------

Margaritæ, & uniones 10. creantur in conchis;	Az apró gyöngyök, és jó-felénagy-gyöngyök 10 a' tsigákban teremnek;	Die kleinen Perlen, und die großen Perlen 10. wachsen in Muscheln;
---	---	--

Corallia 11. in mari, ad instar arbutulorum.	A' Kálárisok 11. a' tengerben, apró tsemetétskék formájára.	Die Korallen 11. im Meere, in Gestalt kleiner Bäumchen.
--	---	---

Succinum 12. colligitur ad mare, præcipue in Borussia.	A' gyanta 12. a' tenger szélén szedetik, kivált képen Prússia országban.	Der Hartstein 12. wird am Rande des Meeres gesammelt, hauptsächlich in Preussen.
--	--	--

Vitrum 13. est simile crystallo.	Az üveg 13. hasonlatos a' Kristályhoz.	Das Glas 13. ist dem Kristalle ähnlich.
----------------------------------	--	---

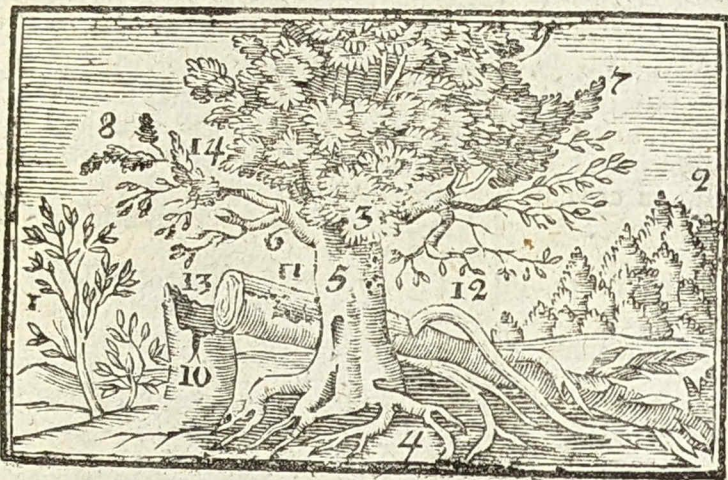
K a m e n j.

Pisces 1. a' Rysy (Kamenj) 2. gest roztofstotany (setreny, siluceny, zdrobeny) kamen (Kamenek.)	
Kamen 3. gest last (lastka) staly. 4.	
Brus, 5. Skremen (Kremen), 6. Mramor, 7. gsau temné (tmawé, zatméle) Kamenj.	
Magnet 8. pítahuge Zelezo k sobe.	
Dráhé Kamenj 9. gsau Kamenkové práhledicny, (svetls:) gako: bily Diamant (Démant), červený Rubín, modrý Zafir, zelený Smaragd, zlutý Jacynt. a. g. p.	
a blisťj se, kdyz gsau vhlawatj.	
Drobné Perly 10. rostau w Ostřigách (mořský Hlemýžďich, Skřevínách.)	
Korále 11. w Morí na Podobu (Způsob) malých Stromkůw.	
Hátsťtany 12. zbývá se při Morí, zwláště w Prússch (w Prússké Zemi.)	
Sko 13. podobné gest Kristálu.	

XI.

XI.
Arbor. Az Élő-fa. Der Baum.

E semine pro-
 crefcit planta. 1.

Planta abit in
 fruticem. 2.

Frutex abit in
 arborem. 3.

Arbor sustenta-
 tur a radice. 4.

E radice surgit
 stirps. 5.

Stirps dividit se
 in ramos, 6. &
 frondes, 7. quæ
 habent folia. 8.

A magból plân-
 ta 1. nevelkedik.

A plânta tse-
 metévé 2. válik.

A tsemete élő-
 fává 3. lesz.

Az élő-fát a'
 gyökér 4. tartja.

A gyökérből
 emelkedik fel a'
 tör'sök. 5.

A tör'sök el-
 osz-
 lik ágakra, 6. és
 gallyakra, 7. a'
 mellyeken levelek
 8. vagynak.

Aus dem Saamen wächst die
 Pflanze hervor.

Die Pflanze wird
 zu einem Strauch
 Der Strauch er-
 wächst zu einem
 Baume. 3.

Den Baum er-
 nährt die Wurzel. 4.

Aus der Wurzel
 erhebt sich der
 Stamm. 5.

Der Stamm
 theilt sich in die
 Aeste, 6. und Zweige,
 7. an welchen
 die Blätter (das
 Laub) 8. sind.

Cacu-

Cacumen 9. est
 in summo.

Truncus 10. ad-
 hæret radicibus.

Caudex 11. de-
 sectus in trabes
 aptatur.

Habet autem
 corticem, librum,
 12. pulpam, &
 medullam. 13.

Viscus 14. ad-
 nascitur ramis,

qui etiam gum-
 mi, resinam, &
 picem exsudant.

A teteje 9. leg-
 fellyül vagy on.

A töve 10. a'
 gyökérhez vagy on
 ragadva.

A dereka 11.
 le-vágattatván ge-
 rendának készítte-
 tik.

Vagyon pedig
 néki héjja, hár-
 tyája, 12. belső
 vastag réfzi, és bé-
 le. 13.

Az enyves-
 lép
 14. az ágakon te-
 rem,

a' mellyek ma-
 gokból mátska-mé-
 zet-is (mézgát)
 gyantát és szur-
 kot, mint vala-
 melly veréjtéket,
 botsátanak.

Der Gipfel 9. ist
 zu höchst.

Der Stock 10.
 hängt an den Wur-
 zeln.

Der abgehauene
 Klotz 11. wird zu
 Balken zugerichtet.

Er hat aber ei-
 ne Rinde, den Bast,
 12 das Holz, und
 den Kern. 13.

Der Mistel (Bo-
 gelleim) 14. wächst
 an den Aesten,
 welche auch das
 Gummi, Harz und
 Pech ausschwitzen.

Strom.

3 Semene wyrostá Weystrielek (Frostlina, Syl.) 1.

Weystrielek wyrostá w Keř. 2.

Keř se stává Stromem. 3.

Strom zdržowan bývá od Kořeně. 4.

3 Kořeně powstává (wystupuje, wyzdwihuje se) Kmen. 5.

Kmen rozděluje se na Wětwy, 6. a Katolesti, 7. na tře-
 vých gšau Listy. 8.

Wrch 9. gest neywýs.

Peň (Pařez) 10. přidrží se Kořeně.

Spálek (klad, Peň, Pařez) 11. ztatý připrawowan bývá na
 Trámy, (Dřevna.)

Má pak Káru, Lýto, (wnitný Káru,) 12. libivě Dřewo,
 a Gádno, (Lízet.) 13.

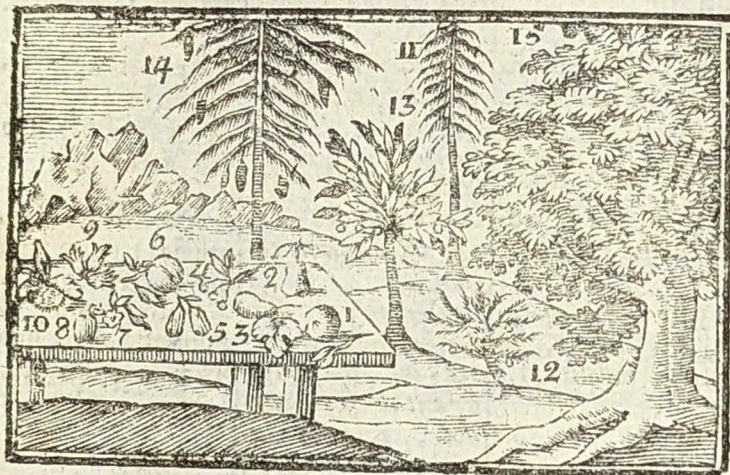
Lep ptačí 14. roste na Wětwech,

střežto y Gummi, Pryskýřicy, a Smolu wypotí, (wyrá-
 žegi, wypoústěgi.)

XII.

Fructus arborum. *A' Fáknek gyümöltsei.* Die Baumfrüchte.

Poma decerpuntur a fructiferis arboribus.

Malum 1. est rotundum.

Pirum 2. & ficus 3. sunt oblonga.

Cerasum 4. pendet longo petiolo;

Prunum 5. & persicum, 6. breviori;

A' gyümöltsök a' gyümöltsmö-fákról leszedettnek.

Az alma 1. gömbölyü.

A' körtvély, 2. és fige 3. hosszatkák.

A' tseresnye 4. hosszúszáron függ;

A' szilva, 5. és a' baratzk 6. rövidebben;

Das Obst wird von den Obstbäumen abgepflückt, (abgelesen.)

Der Apfel 1. ist rund.

Die Birne 2. und die Feige 3. sind länglicht.

Die Kirsche 4. hängt an einem langen Stiele, (Stengel.)

Die Pflaume, (Zwetsche) 5. und die Pflirsche 6. an einem kürzeren; morum

morum 7. brevissimo.

Nux juglans, 8. avellana, 9. & castanea, 10. cortice & putamine teguntur.

a' fa-eperj 7. leg-rövidebben.

A' nagy-dió, 8. a' moggyoró, 9. és a' gesztenye, 10. külső héjjal, és belső kemény héjjal vagynak beborítva.

die Maulbeere 7. am kürzesten.

Die wälsche Nuß, 8. die Haselnuß, 9. und die Käste 10. sind in die Rinde, und Schale eingewickelt.

Steriles arbores sunt: 11. abies, ornus, alnus, betula, cupressus, fraxinus, salix, tilia, &c.

Gyümöltstelen fák: 11. a' jegernye-fa, gyertyán-fa; éger-fa, nyir-fa, tziprus-fa, körs-fa, füzfa hárs-fa, és egyebek,

Unfruchtbare Bäume sind: 11. die Tanne, die wilde Niesche, die Erle, die Birke, die Cypressse, die Niesche, die Weide, (Felsber) die Linde u. d. gl.

sed pleræque sunt umbriferæ.

hanem többyire árnyékot tartanak.

doch die meisten sind schattigt.

At juniperus 12. & laurus 13. ferunt baccas;

De a' gyalogfenyő, 12. és a' borostyán-fa 13. termenek aprómagokat;

Aber der Wacholderbaum (Hoslerbaum) 12. und der Lorbeerbaum 13. tragen Beere;

pinus 14. strobilos; fagus glandes, quercus 15. autem glandes & gallas.

a' fenyő-fa 14. hosszú fenyő-diót; a' bikk-fa, makot; a' tserfa 15. pedig makkot és gubitsot.

die Fichte 14. Tannzapfen; die Buche Eichel; die Eiche 15. Eichel, und Galläpfel.

Stromowé Owoce.

Owoce zbirá (trhá) se 3 vziteinych (plodnych) Stromow. Gablko 1. gest okrauhlé. Zruska 2. a' Fyt 3. gšau obdlaunje (podlaunhowaté.) Trešne 4. wif, na dlanhé Stopce; Šliwa (Truka) 5. a' Břeskw (Břeskyne) 6. na kratšim; moruřšowa Cahoda 7. na ueykratšim.

WPařky

Wlaský Ořech, 8. Lískovec, 9. Kaštan, 10. gšau zavinuté do Kúry a Šupiny (Lúšťiny.)
 Nevzitečnj (nepłodnj) Stromové gšau: 11. Gedle, Grab, Gelfse, Břija, Cypris, Gessen, Orba, Lipa, a g. p. ne; wětšim Dilem gšau zařténugjcy, ale Galowec 12. a bobkowý Strom 13. nesau Gahodky (Bobky;)
 Borowice 14. Šišky, Buř Butwu, Dub 15. pař Žalud a Šišky, (Galles.)

XIII.

Flores. A' Virágok. Die Blumen.

Inter flores notissimi sunt:

Primo vere: viola, 1. hyacinthus, 2. narcissus; 3.

A' virágok közt leg-isméretesebbek: Tavasz kezdetin: a' vřtola, 1. hiazint, 2. nártzis; 3.

Unter den Blumen sind die bekanntesten: Im angehenden Frühlinge: das Veilchen, 1. die Hyacinthe, 2. die Narzisse; 3.

Tum

Tum lilia, 5. alba, ac lutea, & caerulea;
 Tandem rosa, 6. caryophyllum, 7. amarantus &c.

Tovább a' fejeř, 5. sřrga, és kék li-liomok, 5. azután a' rózsá, 6. szejfű, 7. bár-sony virág, és egyebek.

Ferner die Lilie, 5. die weiße, gelbe, und blaue; endlich die Rose, 6. die Nelke (Nagerl) 7. das Tausendschön (Samtblume), u. d. gl.

Ex his nectuntur farta, 8. & servia. 9.

Ezekből kötnek koszorúkat, 8. és bokrétaikat, 9.

Aus diesen werden Kränze, 8. und Sträußchen 9. gebunden.

Servia

Etiam adduntur herbæ odoratae; 10.

Jó-szagú füvek-is 10. téletnek hozzájok:

Auch werden dazu wohlriechende Kräuter 10. genommen:

ut: amaracus, abrotōnum, ruta, lavendula, rosmarinus, hyssopus, nardus, ocimum, salvia, menta, &c.

úgy mint: majó-ránna, Isten-fu, rúta, levendula, rozmarin, i'sóp, spikinárd, bazsalikom, sállya, menta, és egyebek.

als: Majoran, Stabwurz, Raute, Lavendel, Rosmarin, Fop, Narde, (Spick) Basilie, Salbey, Münze, u. d. gl.

Inter campestris flores II. notissimi sunt:

A' mezei virágok II. között leg-isméretesebbek:

Unter den Feldblumen sind die bekanntesten:

Primula veris, liliūm convallium, cyanus, chamæmelum, Terpillum, intubus, (cichorium) &c.

a' kikiřts, gyöngy-virág, búza-virág, szejfű, kakuk-fű, katang-kóró's a' t.

Die Purikel, (Schlüsselblumen) das Mayblümlein, die Kornblume, die Chamille, die Quendel, Endivie (Zichorie) u. d. gl.

Inter herbas: trifolium, absinthium, acetosa, urtica, plantago, millefolium, lap-pa, &c.

A' füvek között: a' ló-herc, az üröm. sóska, tsarlán, úti-fű, ogerfark, lapu's a' t.

Unter den Kräutern: der Klee, der Wermuth, der Saucampfer, die Nessel (Brennnessel) der Wegertich, die Schafgarbe, die Klette u. d. gl.

Tuli.

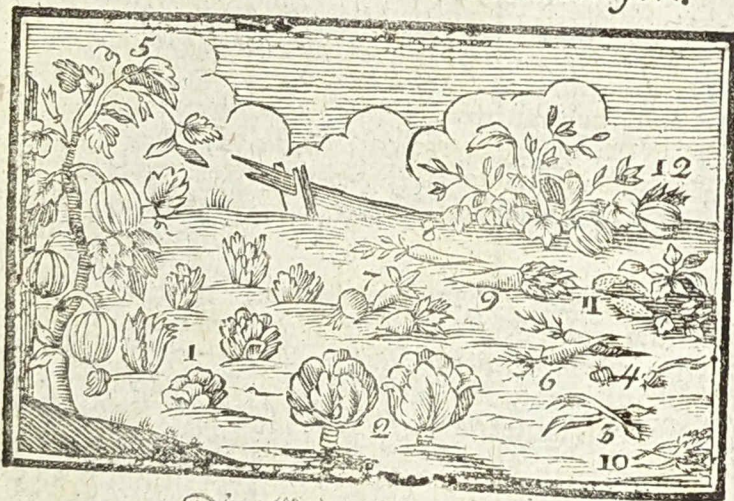
Tulipa 12. est | *A' tulipán 12. a'* | Die Tulpe ist die
decus florum, sed | *virágoknak ékes-* | Zierde der Blumen,
odoris expers. | *sege, de nintsen* | hat aber keinen Ger-
 | *semmi szaga.* | ruch.

A w j t j.

Mezy Kwitjim neyznamégsji gsau :
Pii Jacáttu Podletj (3 Gara:) Sialka, 1. Jacynt, 2. Néh-
tjt (Narcysa), 3.
Dále, Lilia s. bslá a žlutá y modrá ;
potom Ráje, 6. Kárasflát (Sčebjčty,) 7. Kwét Milosti á g. p.
Ž téchto se wigj Wénce 8. a Woničty. 9.
Přidawany k nim býwagi tež y wonné Jelinj ; 10.
gato : Magoránet, Boží Dřewce, Kauta, Lewenda, Rozma-
ryn, Izop, Spítanard, Bazylita, Mátá a g. p.
Mezy polujm Kwitjim II. neyznamégsji gsau :
Kacíka, (Panbowelkúčty) Konwallium, (lehnj Liliun,) Mto-
drácka (Charba,) Kumenet (poluj Sčebjčty,) Mta-
tej Dáška, Čekanka a t. p.
Mezy Jelinami : Dětel (Betel,) Pělsnet, Sstawjt, Kopti-
wa (Žihlawa,) Gjtwiel, Myssi Očáset (Chwoštjt),
hořty Lopann a t. p.
Tulipán 12. gest Ozdoba Kwitkúw, ale bez Wáne.

XIV.

Olera. *A' Kerti-vetemények.*

Die Gartengewächse.

In hortis nas | *A' kertekben te-* | In den Gärten
cuntur olera : | *remnek a' kerti-* | wachsen die Gar-
 | *vetemények :* | tengewächse :

ut : petroseli- num, 10. lactuca, 1. brassica, 2. ce- pa, 3. allium, 4. siller, 6. rapa, 7. raphanus, 8. na- sturtium, 9. cu- curbita, 5. cucu- meres, 11. atque pepones. 12.	<i>úgy mint : a' pe- treselyem, 10. sa- láta, 1. káposzta, 2. veres-hagyma, 3. fok-hagyma, 4. sárga-répa, 6. (mu- sturók,) feje-répa, 7. retek, 8. tor- ma, 9. tök, 5. ugorkák, 11. és dinnyek, 12.</i>	als : die Peter- silge, 10. der Sa- lat, 1. der Kohl, 2. der Zwiebel, 3. der Knoblauch 4. die Erbsen, 6. die Rüben, 7. der Net- tig, 8. der Meer- rettig, (Krán) 9. der Kürbis, 5. die Gurken (Umrken) 11. und die Melo- nen 12.
--	---	--

Accedunt etiam : *Ide járúl a' spár-
asparagus, sinapi, ga-is, a' mustár,
pyrethrum, ane- tárkony, kapor,
thum, cuminum, kömény, ánís, és
anísium, cyclami, a' földi - alma,
nus? &c. (krompér)'s egye-
bek.*

Hiezu fõ m m t
noch: der Spargel,
der Senf, der Ber-
tram, der Dillen,
der Kümmel, der
Anís, und die Erd-
äpfel (Kartoffeln)
u. d. gl.

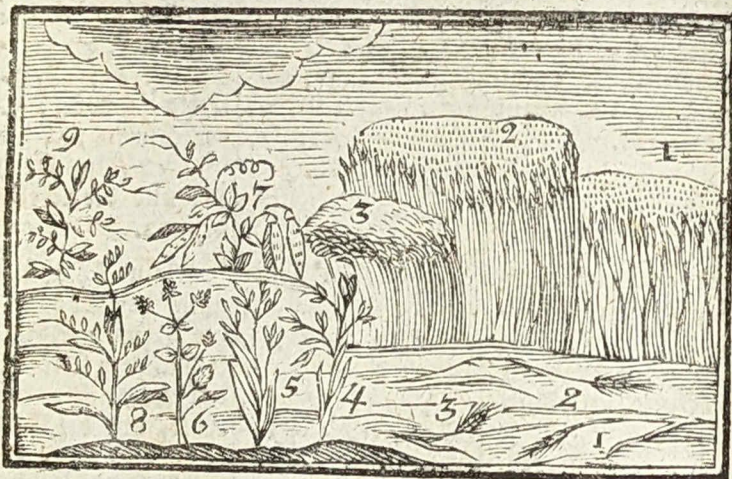
Záhradnj Owoce.

W Záhradách rostaú záhradnj Owoca :
gato : Petruzjel, 10. Salát, 1. Zelj (Kapusta,) 2. Cybule, 3.
Česneč, 4. Mrkev, 6. Řepa, 7. Redkev, 8. Říen, 9.
Tykev (Četvice,) 5. Wokurty, 11. a Melanny *uhorka*
(Dyně.) 12.
Sem patj gessé : hromowé Kóienj (Spargl,) Žořice, Čaršan,
(Peltramowi) Kopr, Amjn (Kasca,) Anýz, a
zemské Gablka (Žemáty, Drambor.) a g. p.

XV.

Fruges. *A' mezzei-vetemények.*
Das Getreide, oder Feldfrüchte.

Quoddam frumentum crescit super culmum geniculis distinctum.

Talia sunt: triticum, 1. filigo, 2. spelta (zea), hordeum. 3.

Horum spica aut habet aristas, aut est mutila.

Némelyik élet száron terem, a' mellynek különbkülömb izetskét vagynak.

Illyenek a' búza, 1. rozs, 2. tenkely, árpa. 3.

Ezeknek kalásza vagy szálkás, vagy pedig tar.

Einiges Getreide wächst auf einem Halme, welcher in Knötchen getheilet ist.

Dergleichen ist der Weizen, 1. der Roggen, 2. der Speltz (Dinkel), die Gerste. 3.

Dieser ihre Aehre hat entweder Spizen, oder ist sie abgestumpft.

Ipsa

Ipsa tamen grana fovet semper in gluma.

Quoddam pro spica habet paniculam, grana fasciatim continentem;

ut: avena, 4. milium, 5. panicum. 6.

Differt ab his omnibus frumentum Turcicum (fagopyrum.)

Legumina habent siliquas, quae grana valvulis includunt.

Ut: pisum, 7. faba, 8. cicer;

et his minora: lens, & vicia. 9.

Sed papaver caput habet, idque rotundum.

A magot mind azáltal mindenkor tokotskában neve-li.

Némelyiknek kalász helyett furtós feje vagyon, mellyben bokrosan vagynak a' mag-szemek;

illyenek: a' zab, 4. a' köles, 5. és a' tatárka, 6.

Mind ezektől különbözik a' török-búza (kukuritza, tengeri.)

A' hüvelykes-veteményeknek hüvelyek vagyon, mellyek a' szemeket nyitó tokotskákban tartják.

Illyenek: a' borsó, 7. bab, 8. tztitzer-borsó;

és a' mellyek ezeknél kisebbek, úgymint: a' lentse, és a' lennek. 9.

De a' máknak feje vagyon; még pedig gömbölyü.

Die Körner trägt sie immer in Hälglein.

Einiges hat anstatt der Aehre ein Köhllein, welches die Körner büschelweis in sich enthält;

als: der Haber, 4. der Hirsen, 5. das Heyde Korn (der Heyden.) 6.

Von allen diesen unterscheidet sich das türkische Korn (Kukuruz.)

Die Hülsenfrüchte haben Schotten, welche die Körner in 3 a'cheln einschließen.

Als: die Erbse, 7. die Bohne (Fisole) 8. die Kichern;

und welche kleiner als diese sind, nehmlich die Linse, und die Wicke. 9.

Aber der Mohn hat einen Kopf, und zwar einen runden.

Obilj, (Zbozi.)

Některé Obilj roste na Stěble, Sauckami rozděleném.
Takové gšan: Pšeniце, 1. Žito (Rej,) 2. Špalba (Wol-
ter,) Geemen, 3.

Těchto Klas anebo má Osti, aneb gest holý (tupý, bez Ostj.)
Žrna wšak wždycky w Plewě chowá (zakryvá, nosý.)
Některé na Njstě Klasu má Ostěblo, Žrna w sobě Zwaz-
tem združicý.

Gako: Oves, 4. Gáhly (Proso,) 5. Pohanka (Tatarka.) 6.
Odeuřech těchto rozdílne gest tureké Žito (Kukurice.)
Wáry (wárne Zbozi) má Struky, která Žrna do Lufftin
(Šupin) zawjragj.

Gako: Hrach, 7. Bob (Fazole,) 8. Cyzrna;
a které od těch menšj gšan; gako: Šsoffowice, a Wykew. 9.
Ale Mát má Hlawičku (Palicku,) a syce okrauhlau, (ku-
lowatau.)

XVI.

Frutices.

A Tsemeték.

Die Sträuche, oder Stauden.

Planta

Planta, quæ
major & durior
est, quam herba,
dicitur frutex;

ut sunt, in ri-
pis & stagnis:
juncus, 1. enodis
scirpus, 2. typhas
ferens,

et nodosa, in-
tusque cava arun-
do. 3.

Alibi crescunt:
4. rosa, ribes,
grossularia, aca-
cia, rubus, sam-
bucus, & junipe-
rus,

Item vitis, 5.
quæ emittit pal-
mites; 6.

et hi capteolos,
7. pampinos, 8.
ac racemos, 9.

quorum scapo
uæ pendent, con-
tinentes acinos.

Az ollyan plán-
ta, a' melly ná-
gyobb, és kemé-
nyebb, mint a' fü-
tsemetének mon-
datik;

A' mitsodások,
a' víz partokon és
a' tókban: a' ká-
ka, 1. a' tsozó
nélkül való gyé-
kény-káka, 2. a'
melly káka-botol
(pákát) terem,
és a' tsozó,

belöl pedig üreges
nád. 3.

Más helyeken
terem 4. a' róza,
tengeri-szőlő, kösz-
méte, kókény, tsip-
ke, a' bodza, és
a' gyalog-fenyő.

Ismét a' szőlő-
tő, 5. a' melly
szőlő-veszszöket
6. bortsát,

ezek pedig te-
kerős kattsokat,
(bajúzokat) 7.
leveleket, 8. és
gerezdeket, 9.

a' mellyeknek
tsutkán (szárain)
függenek a' szőlő-
szemek, a' mel-
lyekben szőlő-ma-
gok vagynak.

Die Pflanze, wel-
che größer und här-
ter ist, als ein Kraut,
wird Strauch ge-
nannt;

als da sind: an
den Ufern und in
stehenden Wässern:
die Binse, 1. die
Semsen ohne Kno-
ten, 2. welche Nar-
renkolben trägt,

und das knotich-
te auch inwendig
hohle Schilfrohr. 3.

An anderen Or-
ten wachsen: 4. der
Rosenstock, der Jo-
hannesbeerbusch,
Stachelbeerstrauch
die Schlehe, die
Hollerstaude, und
das Wacholder-
baumchen.

wie auch der
Weinstock, 5. wels-
cher die Reben 6.
hervortreibt;

und diese die
Gäbelein, 7. die
Weinblätter, 8.
und die Trauben,

an deren Ram-
me die Weinbeere
hängen, welche in-
wendig Kerne ha-
ben.

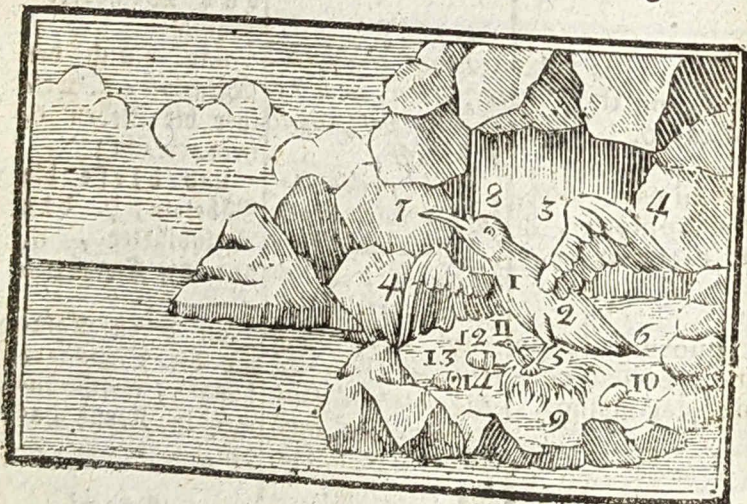
Křowj, aneb Křowina.

Dylina (Weyskřelet,) která wětsji gest a twrdšji, než Želina, gmenuge (nazýwá) se Keř (Křowj;)
 gatoz gšan: na Dřezých a Gezerich (stogatých Wodách;)
 Sýtj, 1. Titina (Kátosý) bez Saučřaw, 2. kteráž Pálicky nese,
 a sukowatá y wnjtř prázdna Trst (Titina.) 3.
 Glude rosta: 4. růžowý Keř (Sřip,) Grozny Swatého Jána (Rybžle,) Lžreš, plané Trtky, Sřipinky, Bez, a Galowec.
 Opět winný Kmen, 5. který wypausřtj winné Katolesti; 6.
 a tyto Paprutky (Kučičky,) 7. Listj, 8. a Grozny Gahodeř plné, 9.
 na kterýchž Stopkách Žrna wisý, Gadra magjey.

XVII.

Animalia, & primum Aves.

Az Élő-állatok, és először-is a Madarak.
Die Thiere, und erstlich die Vögel.

Animal

Animal vivit, sentit, movet se;	<i>Az élő-állat él, érez, magát mozgatja;</i>	Das Thier lebet, empfindet, beweget sich;
nascitur, & moritur;	<i>születik és meghal;</i>	wird geboren, und stirbt;
aut stat, aut sedet, aut cubat, aut graditur.	<i>vagy áll, vagy ül, vagy fekszik, vagy jár's kél.</i>	steht oder sitzt, oder liegt, oder geht.
Avis 1. tegitur plumis, 2. volat pennis; 3.	<i>A madár 1. bévan fedve pehelyel, 2. repül tollal; 3.</i>	Der Vogel 1. ist mit Federn 2. bedekt, fliegt mit den Fittigen, 3.
habet duas alas, 4. et totidem pedes, 5. habet queue caudam, 6. et rostrum. 7.	<i>vagyon két szárnya, 4. és ugyanannyi lába, 5. vagyon farka-is, 6. és orra. 7.</i>	hat zween Flügel, 4. und eben so viele Füße, 5. hat auch einen Schwanz, 6. und einen Schnabel. 7.
Femella 8. in nido 9. ponit ova, 10. iisque incubans excludit pullos. 11.	<i>A nőstény 8. a' fészekben 9. tojásokat 10. tojik, és azokon ülven ki-költi a' madárfiakat. 11.</i>	Das Weibchen 8. leget im Neste 9. Eyer, 10. und darüber sitzend brütet (hectet) es Junge aus. 11.
Ovum tegitur testa, 12. sub qua est albumen, 13. in hoc vitellus 14.	<i>A tojás bévagyon fedve héjjal, 12. a' melly alatt vagyon a' tojásfehérje, 13. ebben pedig a' széki. 14.</i>	Das Ey ist mit der Schale 12. umgeben, unter welcher das Eyerweiß, 13. und in diesem vitellus der Dotter 14. ist.

Zwjřtata, a předné Ptácy (Ptactwo.)

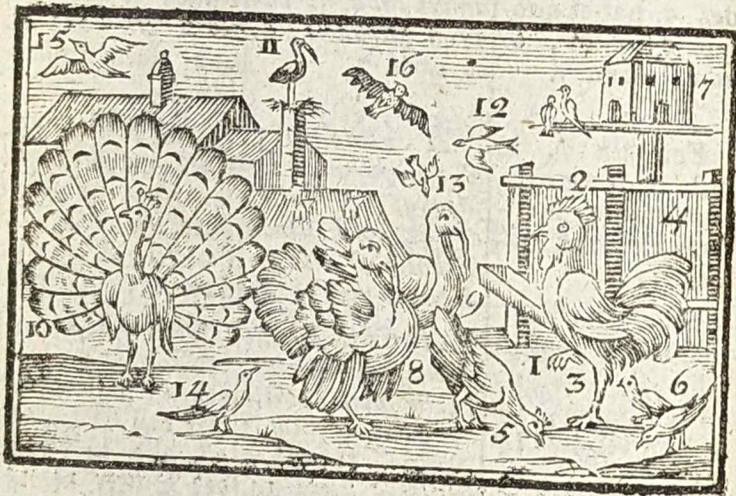
Zwjřce žige (živo gest,) cýtj (čige,) hýbe se; rođj se, a vmjřá;
 stogj aneb sedj, ležj aneb chodj.
 Pták 1. přikryt gest Perjím, 2. lřtá s Dřkmi (Piřkmi;) 3.

má dvě křídla, 4. a tolik nos, 5. má též ocas, 6. y Pyss
(ptáci nos, zob.) 7.
Samice 8. nese w snizbě 9. Weyce, 10. na kterých sedě wy-
řvočí (wysedí, wyléhně) Alkadé. 31.
Weyce gest obtáhnuté (obwinuté, přikryté) Sfořepinau, 12.
pod kterauz gest šilek, 13. w něm žlautek 14.

XVIII.

Aves domesticæ. *A. házi-madarak.*

Das Hausgeflügel.

Gallus,

Gallus, 1. qui
cantare solet, ha-
bet cristam, 2. &
calcaria. 3.

Castratus dici-
tur capo, & sa-
ginatur in orni-
thotrophio. 4.

Gallina 5. rus-
spatur fimetum,
& colligit grana:

sicut & colum-
bæ, 6. quæ edu-
cantur in colum-
bario; 7.

et gallopavus 8.
cum sua melea-
gride. 9.

Formosus pavo
10. superbit pen-
nis suis.

Ciconia 11. ni-
dificat in tecto.

Hirundo, 12.
passer, 13. pica,
14. monedula, 15.
& vespertilio, 16.
volitant circa do-
mos.

*A' kakasnak 1.
a' melly kukori-
kolni szokott, ta-
reja 2. vagyon, és
sarkantyúja. 3.*

*Ha ki-herélik,
kappannak hívják,
és a' ketretzben 4.
hízlalják.*

*A' tyúk 5. ke-
resdegél a' szemet-
ben, és fel-szede-
geti a' szemeket:*

*valamint a' ga-
lambok-is, 6. a'
mellyek a' galamb-
házban 7. tartat-
nak;*

*és a' kaka-
pulyka 8. a' maga
nöstényével 9.
együtt.*

*A' szép páva 10.
kevénykedik a' ma-
ga tollaiban.*

*A' gólya 11. a'
ház-tetején rak
fészket.*

*A' fetske, 12.
veréb, 13. szarka,
14. tsóka, 15. és
denevér, 16. rep-
desnek a' házak
körül.*

Der Hahn, 1.
welcher zu krähen
pflegt, hat einen
Kamm, 2. und
Sporne. 3.

Wenn er ver-
schnitten wird, heißt
er ein Kapaun, und
wird in der Hühner-
stielge 4. gemästet.

Die Henne 5.
scharret den Mist,
und suchet die Kör-
ner auf.

gleichwie auch die
Tauben, 6. welche
indem Taubenschla-
ge 7. erzogen wer-
den;

und der Kaka-
pulyke (indianische)
Hahn (Pöckel-
hahn) 8. mit sei-
ner Henne. 9.

Der schöne Pfau
10. stolzieret mit
seinen Federn.

Der Storch 11.
nistet auf dem Da-
che.

Die Schwalbe,
12. der Sperling,
13. die Aelster, 14.
die Dohle, 15. und
die Fledermaus, 16.
flattern um die
Häuser.

ruspor

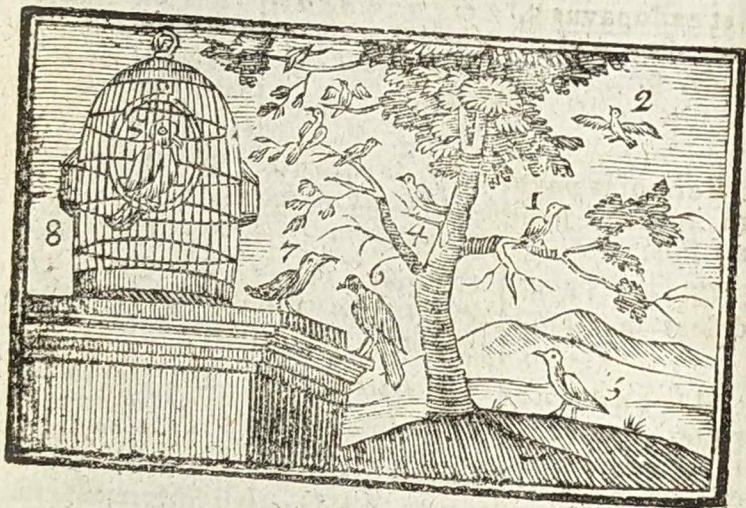
Ptactwo domácý, (domownj Drübeř.)

Rohaut, 1. který pokrývá (spjává,) má Sieben (Chochol) 2. a Ostrohy. 3.
 vyřezaný (vykleštěný) Kowe Kapau, a křemen bývá w
 Kuitjny (Kurnjtu.) 4.
 Slepice 5. hrabe Nirwu, (Smeti,) a zbírá Jena:
 gatoj y Holubi, 6. kteří vychovávani býwagi w Holubnja
 tu (Holubincy;) 7.
 y Indýř (Wlastý Rohaut, Morák) 8. se swau Slepicy (Jna
 dyřkau, Morkau.) 9.
 Krásný Páw 10. peyřšy sy w swém Peřj.
 Čáp (Bočau) 11. Snjzdy se na Strěffe (Dachu.)
 Wlastowice, 12. Wrabec, 13. Straka, 14. Kawka, 15. a
 Uetopyř 16. ljtagi okolo (wítol) Domáw.

XIX.

Oscines.

Az éneklő madarak.

Die Gesangvögel.

Luscinia

<p>Luscinia (phi- lomela) 1. omni- um swavissime cantat.</p> <p>Alauda 2. can- tillat volitans in aëre.</p> <p>Coturnix 3. hu- mi sedens:</p> <p>cæteræ in ramis 4. arborum:</p> <p>ut: passer cana- rius, fringilla, car- duelis, acanthis, linaria, parvus parus, galgulus, rubecula, curru- ca. &c.</p> <p>Discolor pfitta- cus, 5. merula, 6. sturnus, 7. cum graculo, pica, & monedula, discunt humanas voces formare.</p> <p>Pleræque solent includi caveis. 8.</p>	<p><i>A' fülemile 1.</i> mindeneknél leg- gyönyörűsege- ben énekel.</p> <p><i>A' patsirta 2.</i> a' levegő - égben repdesvén énekel- get.</p> <p><i>A' füri 3. a'</i> földön ülven:</p> <p><i>a' többiek pedig</i> a' fáknak gal- lyain: 4.</p> <p><i>ügymint: a' ka-</i> nári madár, a' pin- työke, tiglintz, tsiz, kenderike, a' kis tiznege, gábor- ka, (ló - pintyö) veres-begygy, po- száta, és egyebek.</p> <p><i>A' tarka publi-</i> kán, 5. a' rigó, 6. és sergély, 7. a' szajkóval, szarká- val, és tsókával egyetemben, meg- tanálnak emberi szózatokat for- málni.</p> <p><i>Többnyire kalit-</i> kákban 8. szok- tak rekefzetni.</p>	<p>Die Nachtaal 1. singt am lieblich- sten unter allen Vö- geln.</p> <p>Die Lerche 2. singt flatternd in der Luft:</p> <p>Die Wachtel 3. auf der Erde sitzend:</p> <p>die andere auf den Nestern 4. der Bäume:</p> <p>als: der Cana- rienvogel, der Fink, der Stigliz, das Zetschen, der Hän- fling, die kleine Wei- se, der Emmerling, das Rothfelchen, die Grasmücke, u. a. m.</p> <p>Der bunte Pa- pagen, 5. die Am- sel, 6. der Staar, 7. mit dem Häher, die Aelstler, und die Dohle lernen menschliche Stim- men nachsprechen.</p> <p>Meistens pflegen sie in Kestche 8. eingeschlossen zu werden.</p>
---	--	---

C 5

Žpěwa

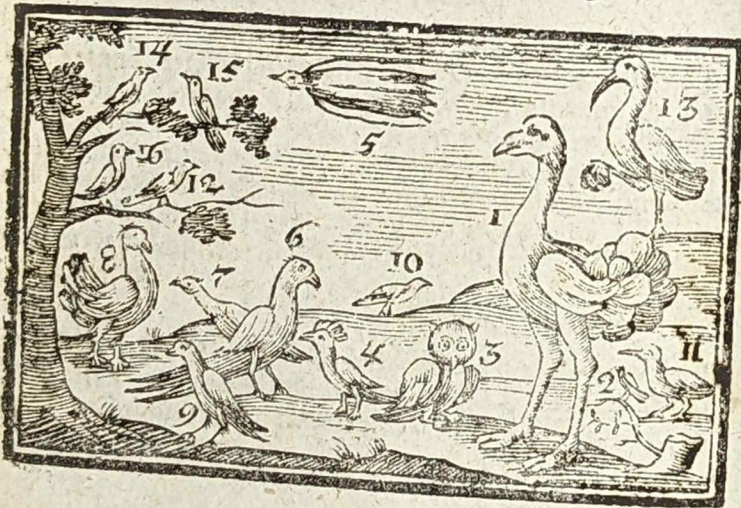

Zpěwawé Ptactwo, (zpěwnj Ptácy.)

Slawjt (Slawjček) 1. ze wšech neyšbezneği zpjwá.
 Sšřiwau (Sšřiwánet) 2. prozpěwuge ljtage w Powětj:
 Křepelka (Křepelice) 3. sedé na Zemi:
 gij na Wětwech (Šaluzech, Katolestech) 4. stromowých;
 gatoz: přespólnj Kanárit (Zpěwáček,) Pěnkawa, (Pínka,) Štěhljt, Čjžjt, Konopta, malá Šytora, Bohušlawa, (Štrnadle,) Čerwenta, Pěnice, a g. w.
 Proměnný Papaušet, 5. Ros, 6. Špacet (Ššřorec,) 7. s Sogtau, Štratau a Kawtau wj se lidštau Řeč (lidšé Šlasy) wššlowowati, (wyořowati, wřěnauti.)
 Wětššjm Dšlem w Kletce 8. zawřawani býwagi.

XX.

Aves Campestris & Sylvestris.
 A' mezeti és erdei Madarak.
 Das Feld- und Waldgeflügel.

Struthio

Struthio 1. eff maximus ales;	A' strutz 1. leg- nagyobb madár;	Der Strauß 1. ist der größte Vogel;
Regulus (tro- chilus) 2. mini- mus;	az ökörszem 2. leg - kissebb;	der Zaunkönig (Zaunschlüpfer) 2. der kleinste;
Noctua (bubo) 3. despiciatissimus;	a' bagoly 3. leg- útállatosabb;	die Nachtente 3. der verächtlichste;
Upupa 4. sor- didissimus: nam velcitur stercori- bus;	a' büdös-banka 4. leg - tisztátala- nabb: mert ganéj- jal él;	der Widhopf 4. der unflätigste: denn er nährt sich vom Koth; ;
manucodiata 5. rarissimus;	a' paraditsom- madár 5. leg-rit- kább.	der Paradiesvo- gel 5. der seltenste.
Phasianus, 6. tarda (otis), 7. surdus tetraon, 8. attagen, 9. per- dix, 10. rusticu- la, 11. turdus & ficedula, 12. in- deliciis mensarum habentur.	A' fátzán, 6. túzok, 7. a' siket fajd-tyúk, 8. tsá- szár-madár, 9. fo- goly, 10. sneff (ví- zi-tyúk), 11. hú- ros, és a' fenyő- madár, 12. igen kedves eledelek.	Der Fasan, 6. der Trappe, 7. der taube Auerhahn, 8. das Haselhuhn, (Birkhuhn) 9. das Rebhuhn, 10. der Schneppf, 11. und der Krammersvo- gel 12. werden für Leckerbischen gehal- ten.
Inter aves re- liquas, quæ huc pertinent, potis- simæ sunt: pervi- gil grus, 13. ge- mens turtur, 14. cuculus, 15. pa- lumbes, picus, cornix 16. &c.	A' több ide tar- tozó madarak közt leg - nevezeteseb- bek: a' vigyázó darú, 13. a' nyő- gő gerlitze, 14. a' kakuk, 15. a' vad - galamb, a' harkály, a' varjú 16. 's a' t.	Unter den übrí- gen Vögeln, die híher gehören, sind die vornehmsten: der sehr wachsame Kranich, 13. die gitrende Turteltau- be, 14. der Kukul, 15. die Holztaube, der Specht, die Krähe 16. u.a.m.

Phœ.

Phœnix, & pel- licanus campe- stris, quem filios a serpente occi- sos, sanguine suo vivificare dixe- runt veteres, sunt aves ficticiæ.	A' feniks, és a' mezei pellikán, melyröl a' régiek azt mondóták, hogy a' kígyótól meg - ölettetett fiait a' maga vé- rével eleveníti- meg, tsak költött madarak.	Der Phœnix, und der Pelikan, von welchem die Alten erzählten, daß er sei- ne, von der Schlän- ge getödteten Jun- gen, mit seinem ei- genen Blute wieder belebe, sind blos er- dichtete Vögel.
---	---	--

Polnj a Lesnj Ptactwo.

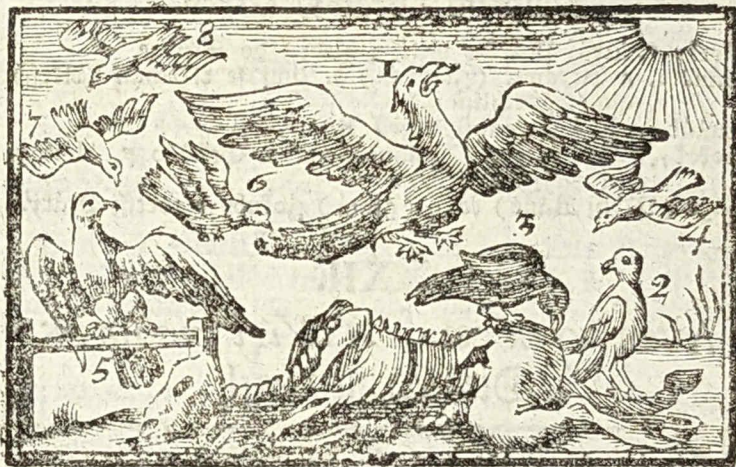
Pstros 1. gest Pták neywétszj ;
 Strzycet (Králicet) 2. neymenszj ;
 Sowa 3. neyopowrzenégszj (neypotupnégszj ;)
 Dudet 4. neysmrduťégszj : nebo Legna zere ;
 ragstj Pták 5. neyědszj.
 Bazant , 6. Droff (Tetřew , lězj Sowa ,) 7. Sluchan (Wla-
 stj , Indyanskj Kohaut) 8. Gerábek , 9. Korotew
 (Kuroptwa ,) 10. Cwrcala (Dlast) 11. Drozd ,
 Kwjcala 12. za stolnj Lahúdky (pochotné Krmě)
 držani (pokládani) býwagi.
 Mezy gínymj Ptáky , kterj sem patj , neyobzwlástnégszj
 gsau : bdelj (bedliwj) Geráb (Keráb ,) 13. Pta-
 gey ředlicka , 14. Kukucka (řezulka ,) 15. lesnj
 (dimotj , polnj) Solub (řiwuak ,) Strakopad
 (Détel ,) Wrána 16. a t. d.
 Senyr , a polnj Pelikán , o kterémz Stáťj wyprawowali ,
 žeby Mladě swě od řada vsmrceně (zabité) Kwj
 swau obzjwowal , gsau wymysleni (sbásněni) Ptácy.

XXI.

Aves rapaces.

A' ragadozó madarak.

Die Raubvögel.

Aquila , i. rex avium , solem in- tuetur.	A' sas , i. a' madaraknak Ki- rállya , a' napba belé néz.	Der Adler , i. der König unter den Vögeln , sieht in die Sonne.
Vultur 2. & cor- vus 3. nutriunt se cadaveribus (morticinis .)	A' sas - keselyü 2. és a' holló 3. dög - hússal élnek.	Der Geyer 2. und der Nabe , 3. nähren sich von dem Aase.
Milvus 4. insec- tatur pullos gal- lineos.	A' héja 4. a' tsirkéket üldözi.	Der Hühnergeyer 4. verfolget die jungen Hühner.

Falco, 5. nifus,
6. & accipiter, 7.
captant aviculas.

Astur 8. captat
columbas, & aves
majores.

A sólyom, 5.
a' károly, 6. és az
ölyv, 7. az apró
madarakat fogdos-
sák.

A sebes - szár-
nyú - ölyv 8. a' ga-
lambokat, és a'
nagyobb madara-
kat fogdossa.

Der Falk, 5. der
Sperber, 6. und
der Habicht 7. fan-
gen die kleinen Vö-
gel.

Der Betch 8.
fängt die Tauben,
und größern Vögel.

Laupěžnj (drawj) Ptácy.

Orel, 1. Král Ptákův patěj (hledj) do Slunce.
Káně 2. a Křávec (Savran) 3. živi se Mrchau (Mrš-
nau, Zechlinau.)
Lmát 4. šjhá (pronastleduge) Ručata.
Sotol, 5. Krahulec (Krahulec) 6. a Gestráb 7. chytagi
(Papagi) Ptáčty.
Sage (Myšji Káně) Powj (gjmá) Soluby a wětšji Ptáty.

XXII.

Aves aquaticæ. A' Vizi madarak.
Die Wasservögel

Candi-

Candidus olor,
1. anser, 2. &
anas 3. natant.

Mergus 4. se
mergit in aquas.

His annuera
fulicam, & peli-
canum 10. aqua-
ticum.

Haliaeetus 5. &
gavia 6. rapide
devolantes,

sed ardea 7.
stans in ripis, cap-
tant pisces.

Butio 8. inserit
rostrum aquæ, &
mugit ut bos.

Motacilla 9. mo-
tat caudam.

A fejer hattyú,
1. a' lúd, 2. és a'
kátsa 3. úszkál-
nak.

A búvár 4. a'
víz alá bukik.

Ezekhez szám-
láld a' szártsát, és
vízi-pellikánt (ka-
náros gémet.) 10.

A halász ma-
dár 5. és a' gö-
dény 6. sebesen le-
repülvén,

de a' gem 7. a'
víz partokon áll-
ván, kapkodják a'
halakat.

A vízi bika 8.
orrát a' vízbe dug-
ja, és bög mint
az ökör.

A barázda-bil-
legtető 9. mozgat-
ja a' farkát.

Der weiße
Schwan, 1. die
Gans, 2. und die
Ente 3. schwimmen.

Der Taucher 4.
taucht sich unter
das Wasser.

Zu diesen zähle
das Wasserhuhn,
und die Köffelgans.
10.

Der Fischeaer 5.
und der Kybiz. 6.
fangen schnell her-
ab fliegend,

aber der Reiher
7. stehend an dem
Ufer, die Fische.

Die Rohrdom-
mel 8. steckt den
Schnabel ins Was-
ser, und brüllet wie
ein Och.

Die Bachstelze
9. beweget den
Schwanz.

Wodne Ptactwo (Drubeč.)

Bjly Labut, 1. Sus, 2. a Kacice 3. plowagi (plaugi.)
Krehar (divoká Kacice) 4. pohřzuce (topj) se vod Wodu.
K tem připočteš Lysku (mořskau Wlassiowicy) a wodnjho
Pelikána. 10.
Ostřiz (Kybár) 5. a Čeyka (wodná Wlassiowice) 7. kwapně
(hbitě, rychle) zletugice;
ale Wolawka (Čepě) 7. stoge na Dřehu, Powj (Papá) Kyby.
Bát (Bugat) 8. wstrčá Pyš do Wody, a ričj (bučj) ga-
to Wíl.
Pliska (Česofritka) pohybuge (potrásá) Wcástem (Chmostjčem.)

XXIII.

Insecta volantia. *A' repülő bogarak.*

Das fliegende Ungeziefer (Insekt.)

Apis

<p>Apis 1. facit mel, quod fucus 2. depascit.</p> <p>Vespa 3. & crabro 4. pungunt aculeo.</p> <p>Pecora imprimis infestat æstrum; 5. nos autem mulsca 6. & culex. 7.</p> <p>Cicada (gryllus) 8. cantillat.</p> <p>Papilio 9. est alata eruca.</p> <p>Scarabæus 10. alas membrana ceas tegit crustaceis.</p> <p>Cicindela (lampyris) 11. nocturnitet.</p>	<p><i>A' méh 1. mézet tsindl, a' melyet a' here 2. elémész.</i></p> <p><i>A' darás 3. és a' ló-darás 4. fulánkjokkal tsipnek (szárnak.)</i></p> <p><i>A' barmokat leg-inkább háborgatja a' bögöly; 5. minket pedig a' légy, 6. és a' szúnyog. 7.</i></p> <p><i>A' prütsök 8. énekeldegél.</i></p> <p><i>A' lepke 9. szárnyas hernyó.</i></p> <p><i>A' szarvas-bogár 10. a' maga hártya-szárnyait kemény-héjú-szárnyakkal fedi-bé.</i></p> <p><i>A' Szent-Iván bogara (fényes bogár) 11. éjjel tündöklék.</i></p>	<p>Die Biene 1. machet Honig, welches der Hummel 2. wegzehret.</p> <p>Die Wespe 3. und Hornisse 4. verlegen mit dem Stachel.</p> <p>Das Vieh plaget insonderheit die Bräme; 5. uns aber die Fliege, 6. und die Mücke (Gelse, Schnaske.) 7.</p> <p>Die Grille 8. singet.</p> <p>Der Schmetterling 9. ist eine geflügelte Raupe.</p> <p>Der Käfer 10. bedeckt seine häutigen Flügel mit einer Schale.</p> <p>Das Johanniswürmchen 11. schimmert in der Nacht.</p>
--	--	---

Žížaly létawé.

Wčela 1. dčlá Med (Strd,) který zžirá Traud (Medos gedka.) 2.

Osa 3. a Šrffen 4. Modj Žihadlem.

Sowada obzvláštne trápi howadi Strčel (Raup, howadnj Maucha;) 5.

nás pat Maucha, 6. a Komár. 7.

Cvrč (Cvrček) 8. spjvá (cwrčj, brnčj.)

Motyl 9. gest křjdlatá žausenka.

Orbis Pictus.

D

Thraust

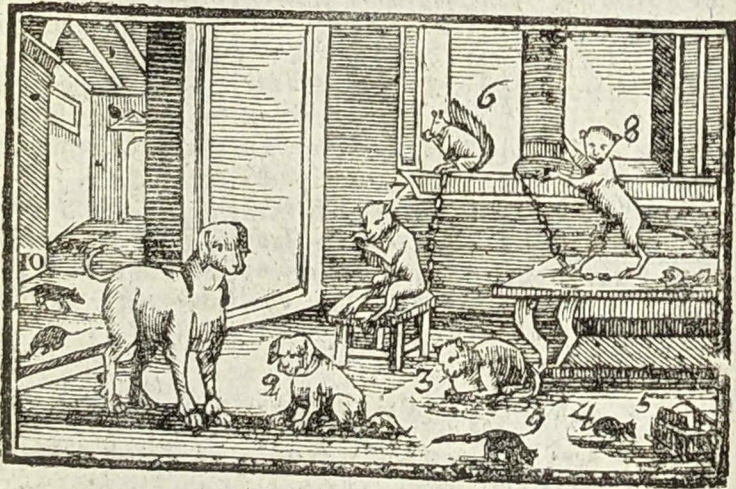

Chraust (Chrobát , Chowiwál) 10. pitrywá Ríjsla Sstó-
 řepinami , (Ssupinami , Lupinami.)
 Swétkuffa (Swatojánet , Swétkomauffa) 11. blyffti (stkwj)
 fe w Nocy.

XXIV.

Quadrupedia, & primum domestica.

A' négy-lábú-állatok, és először-is
 a' háziak.

Die vierfüßigen Thiere, und erstlich die
 Hausthiere.

Canis

Canis 1. cum catello est custos domus:	A' kutya, 1. a' kölykével 2. együtt őrizője a' háznak.	Der Hund 1. mit dem Hündchen 2. ist der Hüter des Hauses.
Catus (felis) 3. purgat domum a muribus: 4.	A' matska 1. tisztítja a' házat az egerektől: 4.	Der Kater (die Käze) 4. reiniget das Haus von den Mäusen:
Idem facit & mulpipula. 5.	Ugyan azt tse- lekszi az eger-fo- gó-is. 5.	welches auch mit der Mausfalle 5. geschieht.
Sciurus, 6. si- mia, 7. & cerco- pithecus 8. domi habentur delecta- mento.	A' mókus, 6. a' majom, 7. és a' tengeri matska (farkas majom) 8. a' háznál mu- lattágnak okéért tartatnak.	Das Eichhörn- chen, 6. der Affe, 7. und die Meer- käze 8. werden im Hause zur Ergöz- lichkeit gehalten.
Glis, 9. & cæ- teri mures majo- res, 10. ut muste- la, martes, vi- verra, forex, in- festant domum & horrea.	A' gözü, 9. és más nagy egerek, 10. mint a' me- nyét, nyest, gö- rény, és patkány, háborgatják a' há- zat, és a' tsürö- ket.	Der Raß, 9. und die andern größern Mäuse, 10. als: das Wiesel, der Marder, der Iltis, die Spizmaus, be- unruhigen die Häu- ser und Scheunen (Magazine.)

Čtwerňohá žwjtata, a předně Domowá.

Pes 1. s Ssténatem (Psýctem) 2. gest Strážce Domu.
 Rocaur (Kočka , Mačka) 3. čistí Dám od Myssi ; 4.
 totož činj y myssi Past. 5.
 Wewerka , 6. Opice , 7. a mořská Kočka 8. při Domě ho-
 wany (držany) býwagi k obweselenj (kratochwě-
 nj , pteffenj)
 Skalnj (německá , swinská) Myš , (Pottán , Křeček) 9. a
 giné wětši Myssi , 10. gakož : Lasyce , Kuna ,
 Čhoř , a Sysel za nepotogugi Dám , a Stodoly
 (Obilnice , Sumna.)

1) 2

XXV.

XXV.

Pecora. A' Barmok (Marhák.)

Das Heerdvieh.

Taurus, I. vacca, 2. & vitulus, 3. pilis teguntur, habentque cornua, sicut & bos castratus.

A' bika, I. tén, 2. és borjú 3. szőrrel bé-vagynak fedve; és szarvaik vagynak, valamint az ökörnek - is.

Der Stier, I. die Kuh, 2. und das Kalb, 3. sind mit Haaren bedeckt, und haben Hörner, so wie auch der Ochse.

Aries, 4. & ovis, 5. cum agno 6. gestant lanam.

A' kos, 4. és a' juh, 5. a' bárányal 6. együtt, gyapjat hordanak.

Der Widder, 4. und das Schaaf, 5. mit dem Lamme, 6. tragen Wolle.

Hircus (caper) 7. cum capra 8. & hædo 9. habent villos & aruncos.

A' baknak, 7. a' ketskének, 8. és gödölyének 9. gyapjú-fürtjök vagon, és ketskeszakállok.

Der Bock (Ziegenbock) 7. mit der Ziege 8. und dem Zicklein 9. haben Zotten und Bärte.

aruncus

Porcus (sus) 10. cum porcellis 11. habet fetas:

A' disznónak, 10. malatzaival 11. együtt, fertői vagynak:

Das Schwein (die Sau) 10. mit den Ferkeln 11. hat Borsten:

Ungulæ ejusdem sunt bisulcæ, ut illorum.

Az ő körmei-is hasadtak, valamint amazoké.

Ihre Klauen sind gespaltet, so wie der andern ihre.

Dobyték (Zowada.)

Být, 1. Kráva, 2. a Tele, 3. Sestj přitrytá gšau; magi y Koby, gako y Wál.

Sškopec (Beran) 4. a Owce s Gehnětem, 6. nosý Wlnu.

Kozel 7. s Kozau 8. a Kozletem, 9. magi Chlupy a Brady.

Wepř (Swine, Prase) 10. s Prasátky (Selátky, Poswinice: mi) 11. má Štětiny:

Kopyta geho rozštipená (rozšwogená) gšau, gako y oných.

XXVI.

Jumenta. *A' teher-hordó Barmok.*

Das Lastvieh.

Asinus 1. & mulus 2. gestant onera.

Equus 3. (quem ornant juba 4.) gestat nos ipsos.

Camelus 5. gestat mercatorem cum mercibus suis.

Elephas 6. attrahit pabulum proboscide: 7.

Habet duos prominentes dentes, 3. potestque portare etiam triginta viros.

A' szamár 1. és az öszvér 2. terheket hordoznak.

A' ló 3. (melyet serénye 4. ékesít) mi magunkat hordoz.

A' teve 5. a' kalmárt hordozza annak árúival (portékájával) együtt.

Az elefánt 6. hosszú hajlós orrával 7. húzza magához az eledelt:

Vagynak neki két ki-ülő fogai, 8. és el-hordozhat harmincz férjszikat-is.

Der Esel 1. und der Maulesel 2. tragen Lasten.

Das Pferd (Ross) 3. (welches die Mähne 4. ziert) trägt uns selbst.

Das Kamel 5. trägt den Kaufmann sammt seinen Waaren.

Der Elephant 6. zieht das Futter mit dem Rüssel 7. an sich:

Er hat zwey hervorragende Zähne, 8. und kann auch dreyßig Männer tragen.

Délné Zowado (Tázný Dobytek.)

Osel 1. a Mezet (Mül) 2. nosý Tje (Sjímé.)
 Kůň, 3. (kteréhoz ozdobuge Sjíwa,) 4. nosý nás samých.
 Welblaud 5. nosý Kupce s Kupj (Zbojím, Kupectwím) geho.
 Slon 6. přitahuge k sobě Pjey (Potrawu) s Traubau,
 (Pyslem:) 7.
 má dwa wyrostlé (wyslytnuté) Zuby, 8. a máje y třidcet
 Mázáw nosyti.

XXVII.

Feræ Pecudes. *A' vad állatok.*

Das wilde Vieh.

Urus 1. & bubalus 2. sunt feriboves.

A' jáhor 1. és a' bial 2. vad-ök-rök.

Der Aue ochs 1. und der Büffel 2. sind wilde Ochsen.

Alces 3. major equo, (cujus terminus inpenetrabile est) cornua habet ramosa;

A' lónál nagyobb altzénak 3. (mellynek háta - bõrit semmi meg-nem járhatja) ágas-bogas szarvai vagynak;

Das Elend, 3. größer als ein Pferd (dessen Rückenhaut undurchdringlich ist), hat sackichte Hörner;

ut & cervus; 4.

valamint a' szarvasnak - is; 4.

wie auch der Hirsch; 4.

sed dama 5. cum hinnulo habet cornua fere nulla;

de az öznek 5. a' vemhével együtt majd semmi szarva nintsen.

aber das Reh 5. mit dem Rehbocklein hat fast keine Hörner;

Capri-

Capricornus 6. habet prægrandia cornua:

Az erdei baknak 6. izonyú nagy szarvai vagynak:

Der Steinbock 6. hat gar große Hörner:

rupicapra 7. minuta, sed adunquam suspendit;

a' vad ketsé- nek 7. kiseded, de horgas szarvai, mellyeken magát a' köziklára fel-függeszti;

Die Gemse 7. sehr kleine, aber einwärts gebogene Hörner, mit denen sie sich an die Stein-klippen anhängt.

monoceros 8. unum, sed pretiosum: nisi forte hoc animal merum sit figmentum.

az unikornisnak 8. egy a' szarva, de igen betses: hanemha talán ez az állat tsupán-tsak költemény.

Das Einhorn 8. hat nur ein, aber sehr köstliches Horn, wenn nicht vielleicht dieß Thier etne bloße Erdichtung ist.

Aper 9. grassatur dentibus.

A' vad disznó 9. fogával kegyet lenkedik.

Der Eber 9. wüthet mit den Zähnen.

Lepus 10. pavet.

A' nyúl 10. félénk.

Der Hase 10. ist fürchtensam.

Cuniculus 11. perfodit terram;

Az ürge (tengeri nyúl) 11. meg-ássa a' földet;

Das Ranninchen (Erdzeisel) 11. durchgräbt die Erde;

ut & talpa, 12. quæ grumos facit.

valamint a' vakondak-is; 12. a' melly hantotskákat (hantsikokat) tsindk.

wie auch der Maulwurf, 12. welcher Häufchen aufwirft.

Divoká Sowada.

Urus 1. a Búwol 2. gsau diwoy Wolowé.

Los (Ulent, Olegen) 3. wétssi od Koné, (gehoy Ruže gest neproniknuteđná) Rohy má rozrostlé (widlicaté);

gafo y Gelen; 4.

ale Srnec 5. s Srnau téměr jádných Rohaw nemá;

Rozorožec 6. má přeweliké Rohy;

divoká koza 7. malé, ale sehnuté, s kterýmž se na stály
zavěšuje;

Gednorozec 8. jeden, ale drabý: leby snád toto zvíře
pauhá Wymyslenta (prostotista Báseň) bylo.

Divoký Wepř (kanec) 9. reyge Zubami.

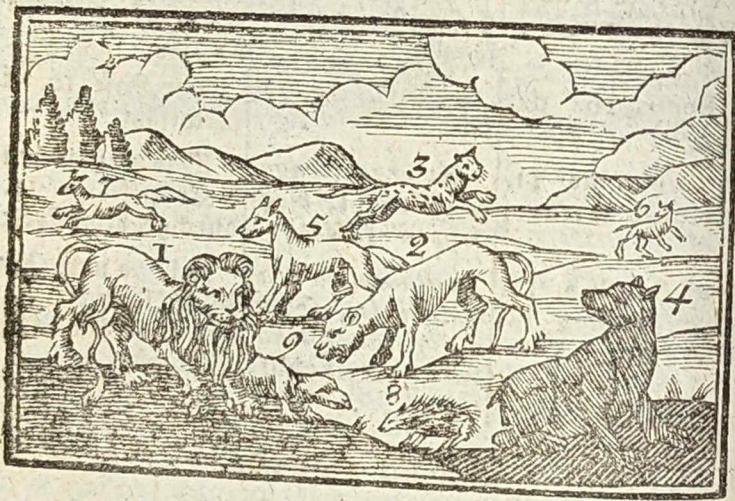
Jagie 10., gest báziwý (bogáčný, leťavý.)

Kraljst 11. prorýwá žemi;

gato y (Art (Krtice,) kterýž zromádky (Kopečky, Kopen-
ce) dělá (wyrýwá.

XXVIII.

Feræ bestiæ. A' fene vadak.

Die wilden Thiere.

Feræ

Feræ bestiæ ha-
bent acutos un-
gves & dentes,
suntque carnivo-
ræ.

Ut: leo 1. ju-
batus, (rex qua-
drupedum) cum
leæna:

maculosus par-
dus (panthera); 2.

tigris, 3. imma-
nissima omnium;

villosus ursus;
4.

rapax lupus; 5.

lynx, pollens
vifu; 6.

caudata vulpes,
7. astutissima om-
nium.

Erinaceus 8. est
aculeatus.

Melis (taxus)
9. latebris gaudet.

A' fene-vadak-
nak éles fogaik,
és körmeik vagy-
nak, és hússal él-
nek.

Illyenek: a' se-
rényes orozzlán 1.
(a' négy-lábú álla-
tok királya) a'
nőstény orozzlán-
nal együtt:

a' tarka par-
dutz, 2.

a' tigris, 3. melly
mindeneknél leg-
fenébb;

a' borzas szörü
medve; 4.

a' ragadozó far-
kas. 5.

az éles-látású
hiúz; 6.

a' hoszszú-farkú
róka, 7. a' melly
mindenikhél ra-
vaszabb.

A' sül-díznó 8.
tövises.

A' borz, 9. a'
rejték helyeket
szereti.

Die wilden Thie-
re haben scharfe
Klauen und Zähne,
und sind fleischfrä-
ßig.

Als: der bemüht-
te Löwe 1. (der Kö-
nig der vierfüßigen
Thiere) sammt der
Löwin;

das fleckichte
Pantherthier; 2.

der Enger, 3.
das grausamste un-
ter allen;

der zottichte
Bär; 4.

der reißende
Wolf; 5.

der Luchs, 6. wel-
cher ein scharfes
Gesicht hat;

der langge-
schwänzthe Fuchs, 7.
der listigste unter
allen;

der Igel 8. ist
stachelicht.

Der Dachs 9.
verfriecht sich gern.

Divoká

Diwohá (Istá) Zvěř.

Diwohá (Isté) Zvěři magi ostré Pazaruy a Zubý, a gšau masožravé ;
 gašo : Lew 1. hřivnatý, (Král čtvernohých) s Zvicý ;
 stratatý Pardus (Lewhart, Rys,) 2.
 Tygrys (Tygr, Zubr, Rys) 3. ze všech nevykrutněgšš ;
 chlupatý Nedvěd ; 4.
 Hltavý (trhavý, dravý) Vlk ; 5.
 bystřeho Zraku Ostrowid (Rys,) 6.
 ocašatá (wocasnata) Liska, 7. neyčytřegšš (neyzchytra-
 legšš) mezy všemi ;
 Gež 8. gest bodřavý (pichřavý.)
 Gezwec 9. w Skřevššich se rád vřřvřvá.

XXIX.

Serpentes & Reptilia.

A' tsúszó és mászó állatok.
 Die Schlangen und das Gewürme.

Angves

Angves repunt
 sinuando se;

Coluber 1. sil-
 vestris in silva ;
 hydra (natrix)
 2. in aqua ;
 vipera 3. in sa-
 xis ;
 aspis 4. in cam-
 pis ;
 boa 5. in do-
 mibus ;

caecilia 6. est
 caeca.

Pedes habent :
 lacerta, 7. & sala-
 mandra, 8. quam
 antiqui quidam in
 igne nasci & vi-
 vere putaverunt.

Draco, 9. serpens
 alatus, necat ha-
 litu ;

Scorpius 11. ve-
 nenata cauda :

sed oculis solis
 ne quidem basilis-
 cus 10. enecat ;
 quamvis antiqui
 id crediderint.

A' kígyók ma-
 gokat tekergetvén
 tsúsznak ;

A' zomok-kígyó
 1. az erdőben ;
 a' vízi-kígyó 2.
 a' vízben ;
 a' vipera 3. a'
 kősziklákon ;
 az áspis 4. a'
 mezőkön ;
 a' tehén -szopó
 kígyó 5. a' házak-
 nál ;

a' vak-kígyó 6.
 nem lát.

Lábai vagynak :
 a' gyéknak, 7. és
 a' szalamandrá-
 nak 8. (mérges
 tarka - gyéknak)
 mellyről némel-
 lyek a' régiek köz-
 zül azt tartották,
 hogy a' tűzben te-
 rem, és abban él.

A' sárkány, 9. a'
 melly szárnyas kí-
 gyó, meg-öl lehel-
 letivel ;

a' skorpió 11.
 mérges farkával ;

de tsupa nézé-
 sével még a' basi-
 liskus 10. sem öl-
 meg ; noha a' ré-
 giek úgy tartot-
 ták.

Die Schlangen
 kriechen, sich krüm-
 mend ;

Die große Schlän-
 ge 1. im Walde ;
 die Natter 2. im
 Wasser ;
 die Otter 3. in
 Steinschlitten ;
 die Feldotter 4.
 in den Feldern ;
 die Unke 5. in
 den Häusern ;

die Blindschle-
 che 6. ist blind ;

Füße haben : die
 Eidee, 7. der Sa-
 lamander (Molch)
 8. von welchem die
 Alten glaubten,
 daß er im Feuer
 wachse und lebe.

Der Drache, 9.
 eine geflügelte
 Schlange, tödtet
 mit dem Hauche.

Der Scorpion
 11. mit dem ver-
 gifteten Schwanz :
 aber bloß mit
 den Augen tödtet
 selbst der Basilisk
 10. nicht ; obchon
 es die Alten so
 glaubten.

Gadowé,

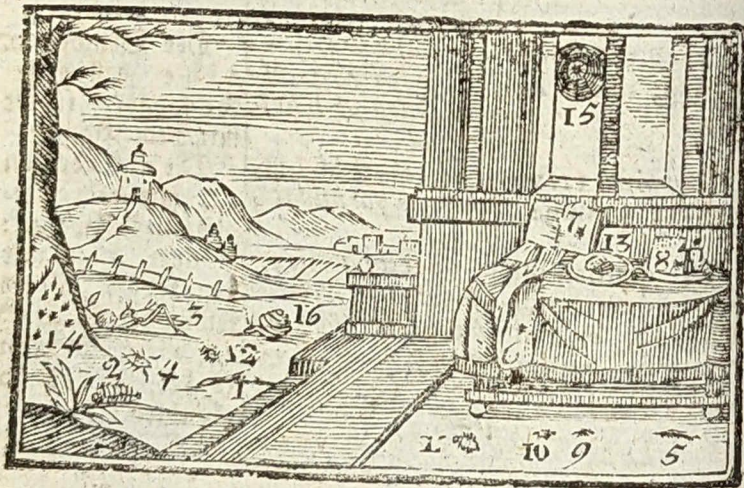
Sadowé, a Zeméplazowé.

Sadowé Pazý, nakivugice se;
 lesnj Sad (Zmot) 1. w Lesy;
 wodnj Sad 2. we Wodé;
 Gedowatá Gessτέρα 3. w Skalách;
 polnj Gessτέρα (Wjstenice) 4. w Poljch;
 domácý (domownj) Sad 5. w Domjch.
 Slepész 6. gest Slepý.
 Nohy magj: Gessτέρα, 7. a Ohnizil, 8. o kterémz nékterý
 Staří meli (domnjwali se), že se w Ohni rodi,
 a w něm žiwí gest.
 Drať, 9. Sad křidlatý vsmreuge Dýchánjm;
 Sťir II. gedowatým Ocasem;
 ale samými Ocíma (Widénjm) ani Bazylisset 10. nezabigi;
 ačtoli Staří za to meli.

XXX.

Insecta repentia.

A mászkáló Bogarak.
 Das kriechende Ungeziefer.

Vermes

Vermes rodunt res.	A férgek meg-rágnak holmit.	Die Würme be-nagen die Sachen.
Lumbricus 1. terram, eruca 2. plantas;	A giliszta 1. a földet, a her-nyó 2. a plántá-kat;	Der Regenwurm 1. die Erde, die Raupe 2. die Pflan-zen;
Curculio 4. fru-mentum, teredo 5. ligna;	a 'su'sok 4. a gabonát, a szú 5. a fát;	der Kornwurm 4. das Getreide, der Holzwurm 5. das Holz;
tinea 6. vestes, blatta 7. librum;	a moly 6. a ru-hát, a papiros-moly 7. a köny-vet;	die Schabe 6. die Kleider, die Motte 7. das Buch.
tarmites 8. car-nem & caelum, acari capillum.	a pondrók (nyü-vek) a húst és a sajtot, a haj-moly a haját.	Die Maden 8. das Fleisch und den Käse, die Milben das Haar.
Saltans pulex, 9. pediculus, 10. & foetens cimex, 11. nos mordent.	Az ugráló bol-ha, 9. a tetű, 10. és a bűdös palatz-ka, 11. tsipnek bennünket.	Der hüpfende Floh, 9. die Laus, 10. und die stinken-de Wanze, 11. bei-ßen uns.
Ricinus 12. san-gvifugus est.	A kullants 12. vér-szopó.	Die Schafstau 12. sauget das Blut.
Bombyx 13. fa-cit sericum.	A selyem-bo-gár 13. selymet erez.	Der Seidenwurm 13. spinnet die Sei-de.
Formica 14. est laboriosa.	A hangya 14. munkás.	Die Ameise 14. ist arbeitsam.
Aranea 15. te-xit araneum, re-tia muscis.	A pók 15. pók-hálót sző, a melly meg-fogó hálójak a legyeknek.	Die Spinne 15. webet ein Gewebe, als Netz für die Fliegen.
Cochlea 16. te-stam circumfert.	A tsiga 16. ma-gával együtt hord-ja a maga' héj-jas házát.	Die Schnecke trägt ihr Haus mit sich herum.

Žiža

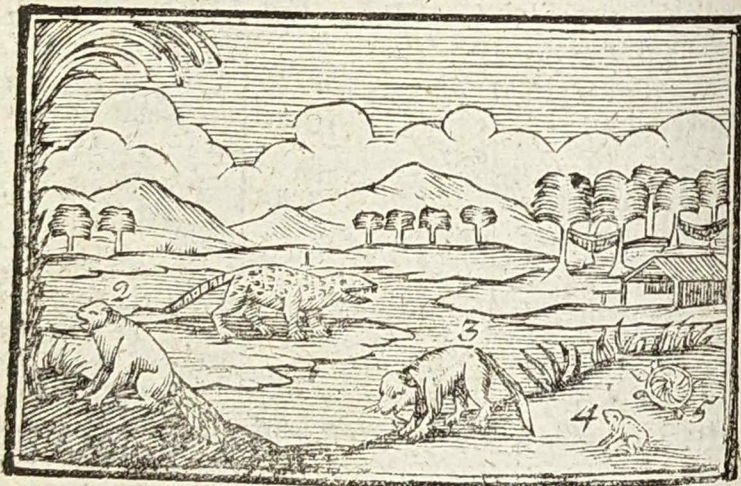
Žizaly plazycy se.

- Čerwi (Chrobácy) hryzau Wěcy.
 Slisla 1. Žemi; Hausenka 2. Želj (Byliny);
 obilná Mluska (Čerw obilný) 4. Obilj; Čerwotoč (Čerw
 dřevnj) 5. Dřewo;
 Mól 6. Kaucha (Slaty,) paprenj Mól 7. Knihu;
 Chrobácy (masnj Čerw) 8. Maso a Šyr, Mole Wlasy.
 Postatugjč Blecha, 9. Weš, 10. a smrdutá Sténice (Plo-
 stice,) 11. Kaufagj (hryzau) nás.
 Klisť (psý Blecha) 12. wysřává (wycucává) Krew.
 Sedwábopřed (hedwábny Čerw) 13. dělá Sedwáb.
 Mraweneč 14. gest pracný, (pracowitý, dělný.)
 Pawauk 15. tká (plete) Pawaučinu, Sýti Mauchám:
 Slemegžď (Slimák, Šfuet, Plž) 16. nosý Ššokrepinu s sebau.

XXXI.

A m p h i b i a.

A vízben és szárazon egyaránt élő állatok.
 Im Wasser und auf der Erde
 lebende Thiere.

In

In terra & aqua vivunt: Mind a' szárazon, mind a' vízben élnek: Auf der Erde und im Wasser leben:

Crocodylus, 1. immanis & praedatrix bestia Nilii, & aliorum quorundam fluminum: A' krokodilus, 1. a' Nilusban, és más némelly folyó-vizekben termő iszonyú és ragadozó vad állat. Das Krokodill 1. ein ungeheures und räuberisches Thier des Nilflusses, und einiger andern Flüssen:

Castor (fiber) 2. habens pedes anserinos ad natandum, & squameam caudam. A' hód, 2. a' mellynek lábai vagynak az vízásra, és hal hémeam caudam. Der Biber, 2. welcher Gänsefüße zum schwimmen, und einen schuppichten Schwanz hat:

Lutra, 3. & coaxans rana, 4. cum bufone. A' vidra, 3. és a' krákogó béka, 4. a' varas-béka-val együtt. Die Fischotter 3. und der quackende Frosch 4. mit der Kröte.

Testudo, 5. supra & infra testis, seu scuto, operta. A' tekenős-béka, 5. a' melly mind felül, mind alól, héjakkal, mint egy paissal, bé-vagyon fedve. Die Schildkröte, 5. welche oben und unten mit Schalen, wie mit einem Schilde bedeckt ist.

Wodnozemnj Zwjřata.

- Na Žemi y we Wodě žigi, (žiwi gsau.)
 Krokodyl, 1. vkrutné a laupezné Zwjře Wyla, a giných ně-
 kterých řek:
 Bobr, 2. magjčy Wohy husý ku plowánj, a Wcas šsupinatý.
 Wydra, 3. a třehtogjčy (trákagjčy) Žába, 4. s zemřtau
 Žábau:
 Slemegžď žjčny (Žába štrepenatá, Korytnatá, Korytnacka,
 Želw) 5. s wrchu y s špodu Ššokrepinami, gato
 Šřitem, přikrytá.

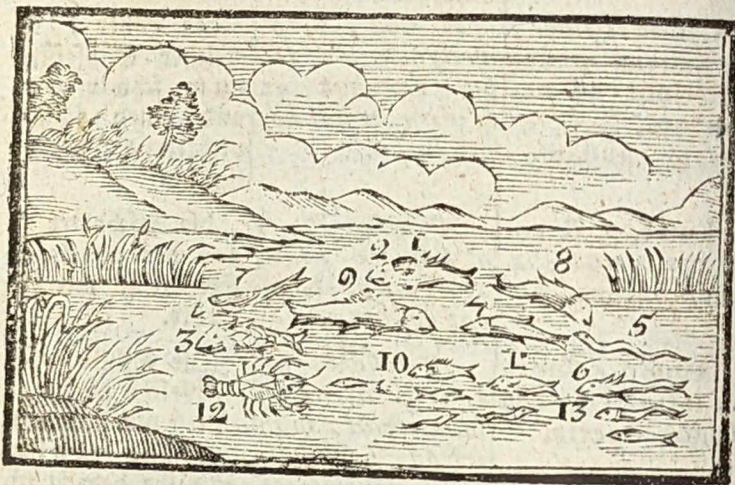

XXXII.

Pisces fluviatiles & lacustres.

A' folyó-vízi és tóbeli halak.

Die Fluß- und Teichfische.

Piscis habet pinnas, 1. quibus natat, & branchias, 2. quibus respirat;

A' hálnak vagy nak hal-szárnyai, 1. a' mellyekkel úszik, és kopotói, 2. mellyeken léleketet veszen;

Der Fisch hat Floßfedern, 1. mit welchen er schwimmt, und Fischohren, 2. womit er Athem hohlet;

porro spinas loco osium;

továbbá szálkái tsontok helyett;

weiter Gräten anstatt der Knochen;

praeterea mas lactes, femina ova.

ezenek kívül a' hímnek teje, a' nősténynek pedig ikrája.

über das hat der Letzter Milch, der Rogner Roggen.

Qui-

Quidam habent squamas, ut: carpio, 3. lucius 4. &c.

Némellyiknek hal-héjaivagynak, a' mitsodások. a' potyka, 3. a' tsuka 4. 's a' t.

Einige haben Schuppen, als: der Karpfe, 3. der Hecht 4. u. a. m.

Alii sunt glabri, ut: anguilla 5. mustella fluviatilis 6. &c.

Némellyek simák, mint: az ángolna, 5. a' meny-hal 6. 's a' t.

Andere sind glatt, als: der Aal, 5. die Aalraupe 6. u. a. m.

Acipenser (sturio) 7. est mucronatus, & excrecit nonnunquam ultra longitudinem viri:

A' tok (ketsege) 7. tövises, és néha nagyobbra nő egy ember hosszúságánál:

Der Stör 7. ist stachelicht, und wächst manchmal über eine Mannslänge:

bucculentus tamen silurus 8. major est illo;

a' nagy szájú hartsa 8. mindazáltal még nagyobb nála;

der weitmäulige Welsch (Scheid) 8. ist größer als jener;

sed maximus est antaceus (huso) 9.

de leg-nagyobb a' viza. 9.

aber der größte ist der Hausen. 9.

Apuae, 10. quae gregatim natant, sunt minutissimi.

A' kövi-halak, 10. a' mellyek je-regenként úszkálnak, leg-apróbb halatskák.

Die Grundeln, 10. welche haufenweise schwimmen, sind die kleinsten.

Alii hujus generis pisces sunt: perca, alburnus, barbus, thymallus, trutta (aurata); gobioides, gobius, tinca.

Más efféle halak még: a' sigér, fejer-keszeg, márná, jász-keszeg, pisztrang, gób-hal, és tzompó.

Andere dieser Art Fische sind: die Barsche, der Weißfisch, die Barbe, der Esch, die Forelle, die Kresse, die Schleie.

Cancer 12. tegitur crassa, habet chelas, & greditur porro retroque.

A' rák 12. héj-jal van befedve, vagynak olló-lábai, és mász előre-is, hátra-is.

Der Krebs 12. ist mit der Schale bedeckt, hat Scheeren, und geht vor, und rückwärts.

Hirudo 13. sugit sanguinem.

A' nádály (pió-tza) 13. szopja a' vért.

Der Egel 13. saugt das Blut aus.

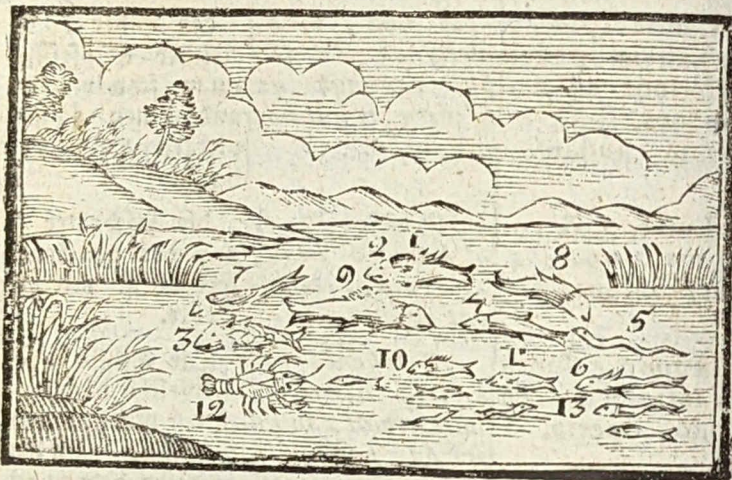

XXXII.

Pisces fluviatiles & lacustres.

A' folyó-vízi és tóbeli halak.

Die Fluß- und Teichfische.

Piscis habet pinnas, 1. quibus natat, & branchias, 2. quibus respirat;

porro spinas loco osium;

præterea mas lactes, femina ova.

A' halnak vagy-
nak hal-szárnyai,
1. a' mellyekkel
úszik, és kopotói,
2. mellyeken lélek-
zetet veszen;

továbbá szálkái
tsontok helyett;

ezeiken kívül a'
hímnek teje, a'
nösténynek pedig
ikrája.

Der Fisch hat
Flossfedern, 1.
mit welchen er
schwimmt, und
Fischohren, 2. wo-
mit er Athem ho-
let;

weiter Gräten
anstatt der Knochen;

über das hat der
Leimer Milch, der
Rogner Roggen.

Qui-

Quidam habent squamas, ut: carpio, 3. lucius 4. &c.

Alii sunt glabri, ut: anguilla 5. mustella fluviatilis 6. &c.

Acipenser (sturio) 7. est mucronatus, & excrecit nonnunquam ultra longitudinem viri:

bucculentus tamen silurus 8. major est illo;

sed maximus est antaceus (huso) 9.

Apuæ, 10. quæ gregatim natant, sunt minutissimi.

Alii hujus generis pisces sunt: perca, alburnus, barbatus, thymallus, trutta (aurata); gobiatus;

Cancer 12. tegitur crassa, habet chelas, & graditur porro retroque.

Hirudo 13. sugit sanguinem.

Némellyiknek hal-héjaivagynak, a' mitsodások. a' potyka, 3. a' tsuka 4. s. a' t.

Némellyek simák, mint: az ángolna, 5. a' meny-hal 6. s. a' t.

A' tok (ketsege) 7. tövises, és néha nagyobbra nő egy ember hosszúságánál:

a' nagy szájjú hartsa 8. mindazáltal még nagyobbára;

de leg-nagyobb a' viza. 9.

A' kövi-halak, 10. a' mellyek je-
regenként úszkál-
nak, leg-apróbb
halatskák.

Más efféle halak még: a' sigér, fejer-keszeg, márna, jász-keszeg, pisztrang, gób-hal, és tzompó.

A' rák 12. héj-
jal van befedve,
vagynak olló-lá-
bai, és májz elö-
ris, hátra-is.

A' nadály (pió-
tza) 13. szopja a'
vért.

Einige haben Schuppen, als: der Karpfe, 3. der Hecht 4. u. a. m.

Andere sind glatt, als: der Aal, 5. die Aalraupe 6. u. a. m.

Der Stör 7. ist stachelicht, und wächst manchmal über eine Mannslänge:

der weitmäulige Welsch (Scheid) 8. ist größer als je-
ner;

aber der größte ist der Haufen. 9.

Die Grundeln, 10. welche haufenweise schwimmen, sind die kleinsten.

Andere dieser Art Fische sind: die Barsche, der Weißfisch, die Barbe, der Esch, die Forelle, die Kresse, die Schleife.

Der Krebs 12. ist mit der Schale bedeckt, hat Scheeren, und geht vor- und rückwärts.

Der Egel 13. saugt das Blut aus.

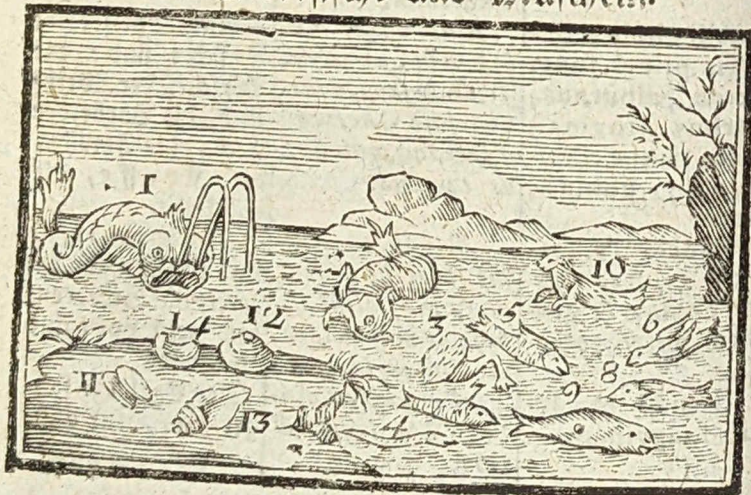

Ryby říčné (potočné) a rybníčné (Gezerne.)

Ryba má Peruti, 1. kterými plowá (plauge,) a Pleytwy (všňj Plautwe, Všň,) 2. kterými oddychuge; dále hěbetnj Osti mjsto Kostj, přes to Samec má Nljčj, Samice Gikry. Některé magj Šsupiny, gako: Kapr, 3. Štika 4. a t. d. Gine gsau hladké, gako: Luhoč, 5. Njst (Mentus, Njst) 6. a t. d. Gesetj 7. gest bodlawy, a wyrostá někdy nad Dylku Nnje: welko-všty (tlamaty, hubaty) Sum 8. gest wětššj nad něho; ale neywětššj gest Wyzyna. 9. Njveni (Njency, Njynocy), 10. ktej hromadně (stádě) plowagj, gsau neymenššj. Gine tohoto žpůsobu (Druhu) Ryby gsau: Wokau, Bělice, Parma, Lipan (Kwětowon,) Pstruh, Ščjs, a Ljč (Ljč, Šwec.) Rak 12. zářty gest Šstokypinaj, má Klepeta, a leze nazpřed y nazad. Pigawice (Njchule, Krywostřebka) wysšawá (wycucawá) Krew.

XXXIII.

Pisces marini & conchæ.
A' tengeri halak és tsigák.
Die Meerfische und Muscheln.

Piscium mari- norum maximus est balæna (ce- tus); 1.	A' tengeri ha- lak közt leg-na- gyobb a' tzet-hal; 1.	Unter den Meer- fischen ist der größ- te der Wallfisch; 1.
delphinus 2. ve- locissimus;	leg-gyorsabb a' delfin; 2.	der Delphin 2. der geschwindeste;
raja 3. monstro- sissimus;	leg-tsuddallato- sabb a' tengeri-sül- lő; 3.	der Roche 3. der seltsamste;
sed salmo 5. etiam in fluviis invenitur.	de a' lazatz 5. a' folyó-vizekben- is találtatik.	aber der Lachs 5. wird auch in den Flüssen gefunden.
Dantur etiam pisces volatiles. 6.	Vagynak repülő halak-is. 6.	Es giebt auch ge- flügelte Fische.
Appone: hale- ces, 7. quæ sal- sæ, & alellos, 9. qui arefacti adfe- runtur;	Add hozzájok a' heringeket, 7. a' mellyek bé-sózva, és a' töke-halakat, (stokfisokat) 9. a' mellyek meg-afzal- va hozatnak hoz- zánk:	Seze hinzu die Häringe, 7. welche gesalzen; und die Stokfische, welche gedörret zu uns ge- bracht werden:
monstra ite m marina: phocam, 10. canem mari- num, hippopota- mum, & cætera.	ismét a' tengeri tsudákat: a' ten- geri-borjlut, 10. tengeri-kutyát, tengeri-lovat, és egyebeket.	gleichfalls die Meerwunder: das Meerkalb, 10. den Seehund, das Meerpferd, u. d. g.
Concha 11. ha- bet testas.	A' tsigának 11. héjja vagyon.	Die Muschel 11. hat Schalen.
Ostrea 12. dat sapidam carnem iis, qui eam in deliciis habent.	Az aufztriga 12. jó ízű hússal szol- gál azoknak, a' kik azt kedvellik.	Die Auster 12. giebt schmackhaftes Fleisch denjenigen, welche sie gerne es- sen.
Murex 13. dat purpuram,	A' bársony-tsi- ga 13. piros bár- sonyt ad, E 3	Der Purpur- schneck 13. giebt Purpur, Concha

Concha vero margaritifera 14. *A' gyöngy-ter-
mő tsiga 14. pedig muschel 14. Perlen.
margaritas. gyöngyököt.*

Sed Sirenes non nisi Poëtarum sunt commenta. *De a' Sirenek
(félig leány, félig Doch die Stre-
hal, vagy madár nen sind bloß Er-
testü tengeri tsu- findungen der Dich-
dák;) tsak a' Poé- ter.
tdk költeményei.*

Ryby mořské a Zlemeyzdi.

Mězy mořskými Rybami neywětšj gest Welryba (Welryb;) 1. Delfin 2. neyrychlegšj;

Reynoř (Pláška) 3. neypotworněgšj;

ale Losos 5. nacházý se y w řekách.

Gsau též y létawé (kějdlaté) Ryby. 6.

Přideg k njm Zerynty, 7. kteréj nasolenj; a Štokfisse, 9. kteréj sussenj k nám přinášseni býwagi;

Potwory opět mořské: mořské Tele, 10. Psa mořského, Kone mořského a giné.

Zlemeyzď mořský 11. má Škorěpinu.

Oštręgž Škorěpinawý 12. dáwa hutné Maso těm, kteréj geg rádi geđj.

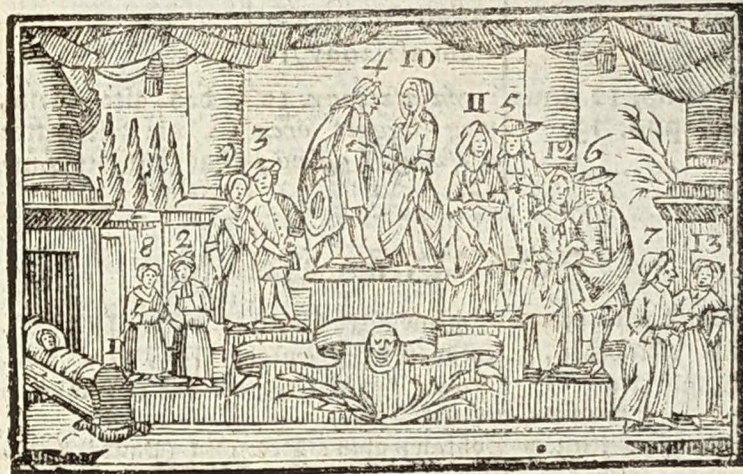
Zlemeyzď šarlatowý 13. dáwa Šarlat (Purpur, Brunát,) perlowý pak Zlemeyzď (perlowá Škorěpka) 14. Perly.

Alle Syreni (Ochchule) gsau toliko Wálezkowé (Wymyšlky) Weršowcaw (Poetaw.)

XXXIV.

Septem ætates hominis.

*Az ember életének hét ideji.
Die sieben Alter des Menschen.*

Homo est pri-
mum infans, 1.
deinde puer; 2.

tum adolescens,
3. inde juvenis; 4.

postea vir, 5.
dehinc senex, 6.
denique decrepi-
tus (*silicernium*)
7.

*Az ember elö-
ször tsetsemő, 1.
azután gyermek;
2.*

*azontúl nevedé-
keny-iffjú, 3. to-
vábbá fel-ferdült
iffjú; 4.*

*annakutánna
meg - állapodott
idejü férjfi, 5. ezek-
után vén ember, 6.
végtére pedig meg-
aggott öreg ember.
7.*

Der Mensch ist
erstlich ein Kind, 1.
hernach ein Knabe;
2.

ferner ein Jüng-
ling, 3. weiter ein
junger Mann; 4.

hernach ein
Mann, 5. alsdann
ein alter Mann, 6.
endlich ein Greis. 7.

Sic etiam in le-
xu femineo sunt:
pupa, 8. puella;
9.

virgo, 10. mu-
lier; 11.

vetula, 12. anus
decrepita, 13.

Hasonlóképen az
aszszonyi nemben-
is vagy on: tsetse-
mő-leány, 8. le-
ányka; 9.

fel-serdült szüz,
(leány- aszszony,
kis- aszszony) 10.
megért idejű asz-
szony (férjhez-
ment aszszony) 11.

vén-aszszony, 12.
meg-aggott öreg
aszszony (ag-nő.)
13.

Eben so sind auch
beym weiblichen
Geschlecht: da s
Töchterlein, 8. das
Mädchen; 9.

die Jungfer, 10.
das Weib (die
Frau); 11.

das alte Weib,
12. die Altmutter
(das stielalte Mä-
terlein.) 13.

Sedm Wěkůw Ľ Powěka.

Ľlowěť gest neyprw Ľemluwniatko (Dítě,) 1. potom Pachole, 2.
dale Mladenec, 3. zatjm Ginoch (mlady Muz, Mladik), 4.
odtaud Muz; 15. Ľ tomu starý Muz, 6. pak (naposledy)
Starec (Ľfediwec); 7.

Tak teź w ženském Pohlawj gšau: Dceruška (Paupe, Laut-
ka,) 8. Dėwčiatko (Dcerka, Dėwečka); 9.

Panna, 10. žena; 11.

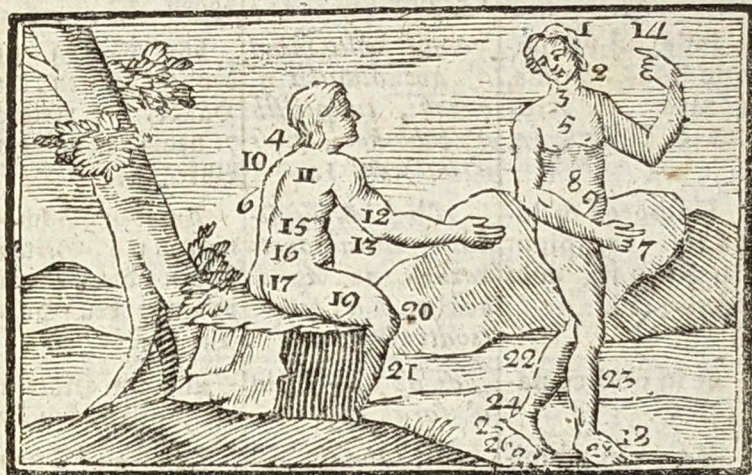
stará žena, 12. Bába (ostaralá žena.) 13.

XXXV.

Membra hominis externa.

Az embernek külső tagjai.

Die äußerlichen Glieder des Menschen.

Caput 1. est
supra, pedes 18.
infra;

Colli 2. pars
anterior est jugu-
lum, 3. posterior
cervix. 4.

Pectus 5. est
ante, dorsum 6.
retro.

Sub pectore est
venter, 8. in ejus
medio umbilicus.
9.

A' fő 1. felül
vagy on, a' lábak
18. alul;

A' nyaknak 2.
elől- való rész e a'
torok, 3. hátúlsó
rész e a' nyak- szirt

4.
A' mely 5. elől
vagy on; a' hát 6.
háttól.

A' mely alatt
vagy on a' has, 8.
annak közepében
a' köldök. 9.

Das Haupt 1.
ist oben, unten die
Füße; 18.

Der vordere Theil
des Halses 2. ist die
Kehle, 3. der hin-
tere Theil der Na-
cken. 4.

Die Brust 5. ist
vorne, der Rücken
6. hinten.

Unter der Brust
ist der Bauch, 8.
in dessen Mitte dee
Nabel. 9.

A tergo sunt scapulæ, 10. a quibus pendent humeri; 11.

ab his brachia 12. cum cubito; 13.

inde ad utrumque latus, manus, dextra 7. scilicet & sinistra. 14.

Humeros & latera excipiunt lumbi 15. cum coxis; 16.

et in podice nates, 17.

Pedem absolvunt; femur, 19. genu, 20. crus, 21. in quo sura, 22. cum tibia; 23.

Abhinc tali, 24. calx, 25. & solea; 26.

in extremo hallus 27. cum quatuor reliquis digitis. 28.

A' hát megett vagynak a' válllapotzkák, 10. a' mellyeken függenek a' vállak; 11.

ezeken a' karok 12. a' könyökkel 13. együtt;

onnét pedig mind a' két oldalra a' kezek, tudniillik a' jobb-kéz, 7. és a' bal-kéz. 14.

A' vállak és oldalak után következnek az ágyékok 15. a' tsipőtsontokkal; 16.

és az al-felen a' farak. 17.

A' lábna'k részei ezek: a' tőmb, 19. a' térd, 20. a' láb-szár, 21. mellyen vagy a' láb-ikra, 22. a' láb-szár-tsontal. 23.

Azután a' bokák, 24. a' fark, 25. és a' láb-talpa: 26.

a' végén pedig a' nagy-ujj (hüvelyk) 27. a' több négy ujjakkal 28. együtt.

Auf dem Rücken sind die Schulterblätter, 10. an welchen die Schultern hangen; 11.

an diesen die Arme 12. mit den Ellbogen. 13.

von dannen zu beiden Seiten die Hände, die Rechte 7. nehmlich und die Linke. 14.

Auf den Schultern und Seiten folgen die Lenden 15. mit den Hüften. 16.

und am Hintern die Hinterbacken 17.

Den Fuß (Bein) machen aus: der Oberschenkel, 19. das Knie, 20. der Unterschenkel, 21. an welchem die Wade, 22. samt dem Schinbeine. 23.

Weiter die Knorren, 24. die Ferse, 25. und die Sohle; 26.

am Ende die große Zehe, 27. mit den vier andern Zehen. 28.

Audowé

Audowé Új-óráj zewonitnj.

Spawa 1. gest na wrchu, Uohy 18. na spodku. Szbla 2. Strana přednj gest Pohrdlj, 3. zadnj Strana Sige (Krt) 4.

Prsy 5. gsau s předu, Zada 6. s zadu. Pod Prsemi gest Dicho, 8. na geho Prostředku Pupet. 9. Na Sibetě (Zádech) gsau Lopatky, 10. na kterých wisy Pleca; 11.

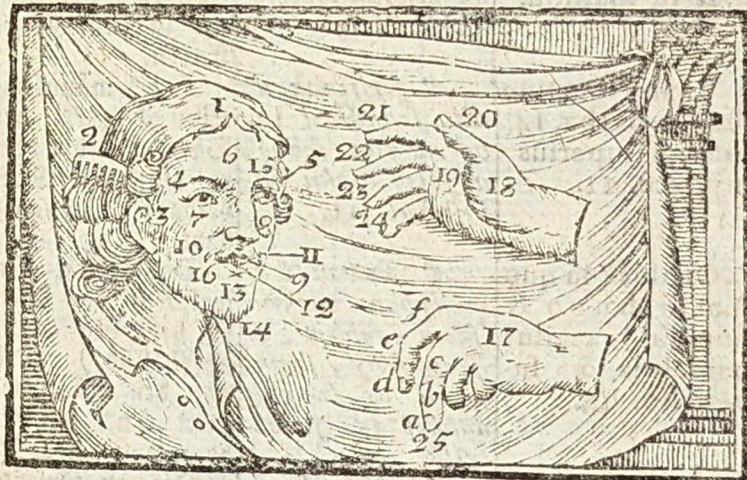
od těch Ramena 12. s Loktem; 13. obtud 3 obaudwan Bokám, Ruce, prawá 17. totizto a lewá. 14. Po Ramenech a Bočých nasledugi Bedra (Ledwj) 15. s Kyclemi; 16.

a na Zadku (Zadnicy, Riti, Předeli) oběitná Lica. 17. Uohu vstawugi: Stehno, 19. Koleno, 20. Snát, 21. na kterém gest Leytko 22. s Kaurau. 23.

Dále Kotnicy, 24. Pata, 25. a Podesswa (Zpodek Uohy;) 26. na Koney weliký Palec 27. s čtyrma ginými Prstmi. 28.

XXXVI.

Caput & manus. A' fő és a' kezek. Das Haupt und die Hände.

In capite sunt: capilli, 1. qui pectine, 2. pectuntur; A' fön vagynak a' hajak, 1. a' mellyek fésüvel szoktak fésültetni; Am Kopfe sind: die Haare, 1. welche mit dem Kamme 2. gekämmt werden;

binæ

binæ item au-
res, 3. tempora,
4. & facies. 5.

In facie sunt:
frons, 6. oculi,
7. nasus 8. c u m
duabus naribus,
os, 9. genæ, 10.
& mentum. 13.

Os septum est
labii. 12.

Lingva cum
palato septa est
dentibus, 16. qui
sunt in maxilla.

Virile mentum
tegitur barba, 14.
labium superius
mystice. 11.

Oculus (in quo
sunt albugo &
pupilla) tegitur
palpebris & su-
percilio. 15.

Contracta ma-
nus, est pugnus;
17. aperta manus
palma 18. dici-
tur.

továbbá két
fülek, 3. a' vak-
szemek, 4. és az
artizulát. 5.

Az artizulátban
vagnak: a' hom-
lok, 6. a' szemek,
7. az orr, 8. a'
két orr-lyukakkal;
a' száj, 9. az or-
tzák, 10. és az
áll. 13.

A' száj környül
van véve ajakak-
kal. 12.

A nyelv és az
iny, környül vagnak-kerítve az áll-
kaptzában lévő fo-
gakkal. 16.

A' férfinak az
állá szakállal 14.
bé-vagyon fedve,
a' felső ajaka ba-
juszszal. 11.

A' szem (a'
mellyben vagon
szem-fejérje, és
szem-fény, szem-
héjjal és szemöl-
dökkel 15. fedez-
tetik.

Az öszve-szori-
tott kéz, ököl, 17.
a' ki-nyílt* kéz, te-
nyérnek 18. mon-
datik.

auch die zwey
Ohren, 3. die Schlä-
fe, 4. und das An-
gesicht. 5.

In dem Angesich-
te sind: die Stirne,
6. die Augen, 7. die
Nase, 8. mit den
zwey Nasenlöchern;
der Mund (das
Maul) 9. die Wan-
gen, 10. und das
Kinn. 13.

Der Mund ist um-
geben mit den Lip-
pen. 12.

Die Zunge mit
dem Gaumen ist
umringt mit den
Zähnen, 16. wel-
che in dem Kiefer
stecken.

Das männliche
Kinn bedeckt der
Bart, 14. die ober-
re Lippe der Kne-
belbart (Schnauz-
bart.)

Das Aug (in
welchem das Wei-
ße und der Aug-
apfel sind) wird
von den Augenlie-
dern und Augen-
braunen 15. bedeckt.

Die zugebrückte
Hand ist eine Faust,
17. die offene Hand
heißt die flache
Hand. 18.

In

In medio est
vola, 19.

extremitas est
pollex, 20. cum
quatuordigitis re-
liquis,
indice 21. sci-
licet, medio, 22.
annulari, 23. &
auriculari. 24.

In quolibet di-
gito sunt tres ar-
ticulari, a, b, c, &
totidem condyli
d, e, f.

quibus accedit
etiam unguis. 25.

Középben vagon
a' marok, 19.

végző része a'
hüvelyk, 20. a'
több négy ujjakkal
együtt,
tudniillik: a'
mutatóval, 21. kö-
zepsővel, 22. ne-
vedékennyel, 23. és
a' kis-ujjal. 24.

Mindenik ujjnak
három izetskéi
a, b, c. vagnak,
és ugyan annyi
bőtkői: d, e, f.

a' mellyekhez já-
rúl a' köröm-is. 25.

In der Mitte ist
die Höhle; 19.

das Neueste ist
der Daum 20. mit
den vier übrigen
Fingern,
nehmlich mit dem
Zeiger, 21. Mitt-
elfinger, 22. Gold-
finger, 23. und Ohr-
finger. 24.

In jedem Finger
sind drey Glieder,
a, b, c. und so viel
Knöchel, d, e, f.

wozu noch der
Nagel 25. kömmt.

Slawa a Kuce.

Na Slawé gšau: Wlasowé, 1. Eterjz Siebenem 2. česáni
býwagi:

dále dvě Vstí, 3. Sluchy, 4. a Twái. 5.

Na Twái gšau: Čelo, 6. Oči, 7. Nos, 8. se dvěma Čhř-
pěmi (Dřkami,) Vsta (Zuba) 9. Ljce, 10. a
Brada (Podbradek.) 13.

Vsta ohrazena gšau Pysky. 12.

Gazyk s Podnebim (dšněmi) ohrazen gest Zubami, 16. Ete-
rijz gšau w Čelisti.

Múzský Podbradek přitřívá se Bradau; 14. hornj Pysk
Fršusami. 11.

Oko (w kterémž gšau Bělimo a Žřtedlnice) zatřívá se Wjě-
kami a Obočim 15.

Stahnutá (stifnutá, zavřená) Ruka gest Pěst, 17. ote-
vřená Ruka Dlan 18. šlowe.

W Prostředku gest Dlan spodnj, 19.

s Kouce gest Palec (weliký Prst,) 20. se čtyřma ginými
Prsty;

3 svkazučicým 21. totiz, Prostřednjm, 22. prstěnjm, 23. a
všnjm (Maljčkem.) 24.

Na každém Prstě gšau tři Članky, a, b, c. a tolik Klau-
bům, d, e, f.

tdej patřj gšstě y Kchet. 25.

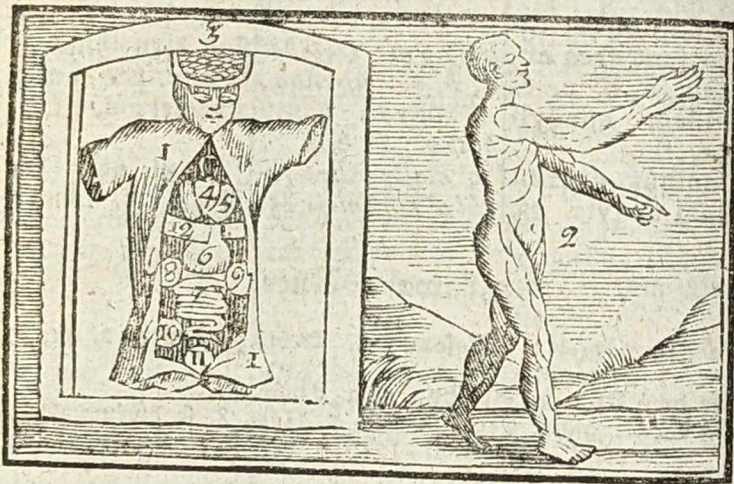

XXXVII.

Caro & viscera.

A' hús és a' belső-részek.

Das Fleisch und die Eingeweide.

Ad structuram corporis pertinent: cutis cum membranis;

caro cum musculis;

nervi, cartilagineae, ossa, & viscera.

A' testnek alkotmányára tartoznak: a bőr a' hártyákkal együtt;

a' hús, a' domború inas hússal (árva hússal.)

az inak, portzógók, tsontok, és a' belső-részek.

Zu dem Körperbau gehören: die Haut mit dem Häutchen;

das Fleisch mit den Muskeln (Mäuschen.)

die Nerven, die Knorpeln, die Knochen (Beine,) und die Eingeweide (Gedärme.)

Detracta

Detracta cute 1. apparet caro, 2. cumque ea musculi, per quos moventur membra.

Viscera sunt frequentia: in capite: cerebrum, 3. circumdatum cranio, & pericranio.

in pectore: cor, 4. obvolutum pericardio, & pulmone, 5. qui respirat.

in ventre autem: ventriculus, 6. & intestina 7. omento obducta.

Porro: jecur (hepar) 8. & a sinistro ei oppositus lien; 9.

item duo renes 10. cum vesica 11.

Pectus dividitur a ventre crassa membrana, quæ vocatur diaphragma. 12.

Ha a' bőr 1. le húzatik, ki-tettzik a' hús, 2. és azzal együtt a' domború inas hússal-is, a' mellyek által mozgattatnak a' tagok.

A' belső-részek e' következők: a' föben az agyvellő, 3. a' melly koponyával és a' koponya - borító hárttyával körül vagyon véve.

a' melyben: a' szív, 4. a' melly szív-hárttyával bévan borítva, és a' tüdő, 5. a' melly lélekzetet vészzen.

a' hasban pedig: a' gyomor, 6. és a' belek, 7. a' mellyek bél-virággal, (lantorna hájjal) bé - vagynak borítva.

Továbbá a' máj, 8. és a' balról véle által-ellenben lévő lép; 9.

ismét a' két vesék 10. a' hólyag 11. együtt.

A' mely a' has-tól egy vastag hárttya által választatik - el, a' melly által rekesztő hárttyának 12. neveztetik.

Nach abgezogener Haut 1. erscheint das Fleisch, 2. und mit selbendie Muskeln, durch welche die Glieder bewegt werden.

Die Eingeweide sind folgende: im Kopfe: das Gehirn, 3. welches mit der Hirnschale, und dem Hirnschälhäutchen umgeben ist.

in der Brust: das Herz, 4. welches mit dem Herzfelle eingewickelt ist, und die Lunge, 5. welche Athem holet.

In dem Bauche aber: der Magen, 6. und die Gedärme. 7.

Weiter: die Leber, 8. und zur Linken das ihr entgegengesetzte Milz; 9.

wie auch: die beiden Nieren, 10. mit der Blase. 11.

Die Brust wird von dem Bauche durch eine dicke Haut abgefondert, welche das Zwerchfell genannt wird.

Masso

Masfo a Střewa.

R Stawenj Těla patij: Kauže s Mázdrickau (Blankau, Kozickau;)

Masfo s Swaly (Myskami.)

Žjla Klabnj (swazowá, suchá;) Chrustacky, Kosti, a Střewa.

Po Ztahnoutj Káze 1. spatřuge se Masfo, 2. a s njm Mýsky, skz které Andowé pohybowáni býwagi.

Wnitnosti gšau nasledugjey:

w Glawě: Mózek, 3. Lebem a Kozkau obtahnutý (zatočený, zawinutý.)

w Prsých: Srdce, 4. Blankau sřednau obwinuté; a Plíce, 5. kteréž oddychugi.

w Břiše pat: Žaludek, 6. a Střewa Branicý (Mázdrickau) zawinutá.

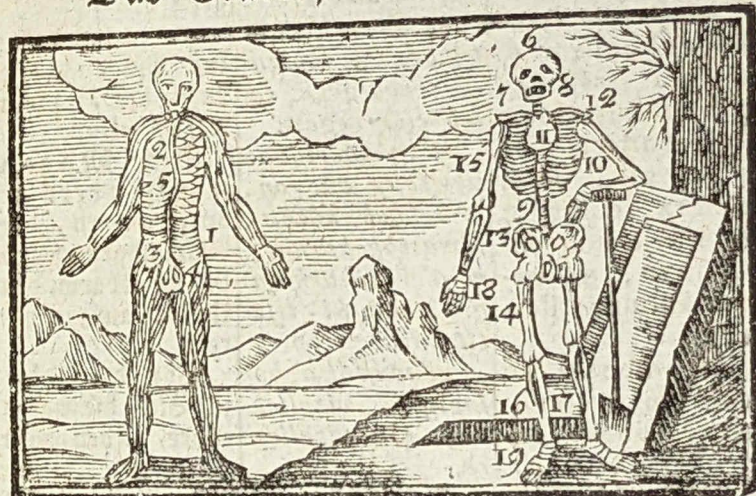
Dále: Gátka: 8. a 3 lewé Strany gj naproti položená Slezyna; 9.

opět: dvě Ledwiny, 10. s Měchyřem. 11.

Prsy oddělugj se od Břicha hrubau Blanau (Kůžj,) která Mázdra (Branice) 12. řuge.

XXXVIII.

Canales corporis, & ossa.
A' testben lévő tsök, és a' tsontok.
Das Geäder, und die Gebeine.

Canales corporis sunt: arteriæ, per quas sanguis e corde in totum corpus diffunditur;

et venæ, per quas sanguis idem in cor refluit;

accedunt nervi, per quos fit sensus omnis.

Hæc tria i. in venis ubique lociata.

Orbis Pictus.

A' testben lévő tsök ezek: a' vepör-erek, mellyeken a' vér a' szív-ből az egész testre ki-öntetik (kifoly);

és a' lassú-erek, mellyeken ugyan azon vér a' szívből visszafoly;

ide járúlnak az idegek, a' mellyek által vagyon minden érzés.

Ezt a' hármat i. mindenütt együtt találod.

F

Die Geröhre des Körpers sind: die Pulsadern, durch welche das Blut aus dem Herzen in den ganzen Körper ausgegossen wird; und die Blutadern, durch welche das nehmliche Blut in das Herz zurückfließt;

hieszu kommen die Nerven (Sehnen) wodurch alles Gefühl geschieht.

Diese dreye I. findest du überall beyammen.

Porro

Porro ab ore est gula, via cibi ac potus in ventriculum; 2.

et juxta hanc ad pulmonem 5. arteria aspera, pro respiratione.

A ventriculo ad anum est, inter cætera, colum. 3. & intestinum extremum, ad excernendum ster- cus.

Ab hepate ad vesicam ureter, 4. ad urinam red- dendam.

Ossa sunt: in capite calvaria; 6.

duæ maxillæ 7. cum triginta duo- bus dentibus; 8. tum spina, 9. columna corpo- ris,

constans ex vi- ginti quatuor ver- tebris, ut corpus se flectere queat.

Costæ 10. item numero viginti quatuor.

Továbbá a' szój- nak végiben vá- gyon a' nyelő-to- rok, az ételnek és italnak útja a' gyomorba; 2.

és e' mellett a' tüdőre 5. szolgáló torok-gége, lé- lekzelés végett.

A' gyomortól az al-felig vagyon, a' többek között, a' vastag hurka, 3. és a' vég-hurka, a' ganéjnak ki-tisz- títására.

A' májtól a' hó- jagig a' vizellet- tsője 4. a' vizellés- re.

A' tsontok ezek: a' főben, a' ka- ponya; 6.

a' két all-kap- tzák, 7. harmintz két fogakkal; 8. továbbá a' ge- rintz, 9. a' test- nek oszlopa,

a' melly huszon- négy forgó-tson- tokból áll, hogy a' test magát meg- hajthassa.

Ismét az oldal- tsontok, 10. szám- szerint huszon-né- gyen.

Ferner vom Mun- de ist der Schlund, die Straße der Speise und des Tranks in den Ma- gen; 2.

und neben dieser zur Lunge 5. die Luftrohre, zum Athemholen.

Vom Magen zum Hintern ist unter andern, der Grimmdarm, 3. und der Mastdarm, den Unflat auszufüh- ren.

Von der Leber zur Blase die Harn- rohre, 4. den Harn zu lassen.

Die Gebeine sind: am Kopfe, die Hirnschale; 6.

die zwey Kiefer, 7. mit zwey und dreyßig Zähnen; 8. weiter der Rück- grad, 9. die Säule des Leibes,

bestehend aus vier und zwanzig Gelenken, daß der Leib sich biegen könne.

Die Rippe, 10. deren vier und zwanzig sind.

Os

Os pectoris (sternum): 11. duæ scapulæ, 12. lacerti, 15. cubi- tus, & radius.

Os sesfibuli, 13. os femoris, 14. patella, tibiæ, 16. 17. fibula dextra atque sinistra.

Ossa manus 18. sunt numero vi- ginti septem; pe- dis 19. viginti sex. In ossibus est medulla.

A' mely-tson- t, 11. a' két váll-la- potzák, 12. a' kéz karjai, 15. a' könyök, és könyök- orsó.

A' far-tsigája, 13. a' izomb-tson- t, 14. a' térd-kalás, a' láb-szár tson- tok, 16. 17. a' jobb és bal szár- kapots.

A' kéznek tsontjai 18. szám-szerint huszon-hét, a' lábé 19. huszon-hat. A' tsontokban velő vagyon.

Das Brustblatt, 11. die zwey Schul- terblätter, 12. die Armschienen, 15. der Elbogen, und Elbogenrohre.

Das Hüftbein, 13. das Schenkelbein, 14. die Knie- scheibe, das Schienbein, 16. 17. das rechte und linke Wadenbein.

Gebeine der Hand 18. sind sieben und zwanzig; des Fußes 19. sechs u. zwanzig. In den Knochen ist das Mark.

Trauby (Kaury) Těla a Kosti.

Trauby (Trubice) Těla gšau: Prádusňij (srdeční, pulšovní) žily, strž které se třev z Srdece po celém Těle rozličvá: a žily, přes které Krev táháž do Srdece spátkem teče;

č ten přináležij žily klabňij (švazové, suché žily,) strž kteréž se stává wšedek (Cyt, cytedlnost, Cich.)

Toto troge 1. nalezněš wšudy spolčené.

Dále od Vst gest Poževadko (žltoň, Gjen,) Cesta Pokr- mu a Nápože do Žalaudka; 2.

a podle nj do Plje 5. Četán (prádusňij Trauba, Prádňch,) č oddychánj, (Ducha Popádánj.)

Od Žalaudka č Zadku gest weliké Stěwo, 3. a (zadňj Stě- wo,) č wycišťenj Leyna;

od Gáter do Měchýře gest Trauba (Kaura) Měče, 4. č wý- pašťenj Měče (Štin.)

Kosti gšau: na Glawě: Leb; 6.

dwě Čelisti, 7. se dwěma a třidceti Zubami; 8.

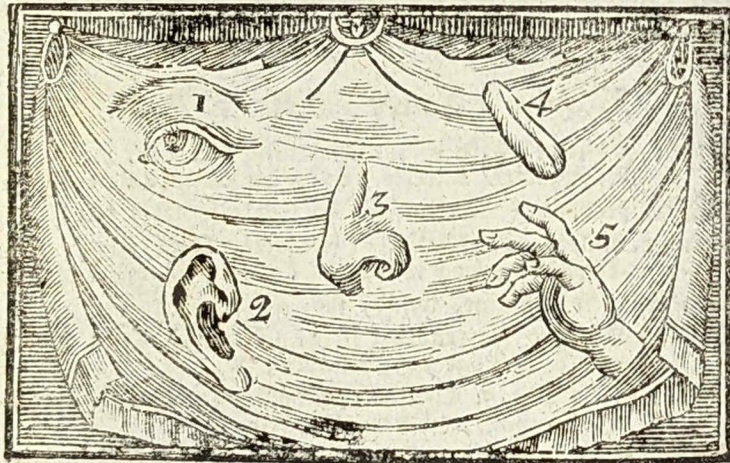
dále Páter (hřebetňj Kost,) 9. Šlaup (Podpora) Těla, Kozený z dwadceti čtyr Pěšbj (Klabňiw,) aby se mohlo Tělo hýbati.

Téz y Hebra 10. kterýchž gest čtyřj a dwadcet (čtyrmečtyma);
 Prsnj Kost (Prsnj) 11. dvě Lopatky, 12. Ramena, 15.
 Loket, a Loketnj Trauba.
 Bedrová Kost, 13. Kost Stehna (Klaub) 14. Gablko Ko-
 lena, hnatové Kosti, 16. 17. prawá a lewá Kost
 Leytka.
 Kostj Ruky 18. gest sedm a dwadcet, Uohy 19. ssest a dwadcet.
 W Kostiach gest Mozk.

XXXIX.

Sensus externi. *A' külső érzékenységek.*
 Die äußerlichen Sinnen.

Sensus externi sunt quinque; Sci- licet: visus, au- ditus, olfactus, gustus, & tactus.	Öt külső érzé- kenységek vagy- nak, úgy mint: látás, hallás, szag- lás, íz-ézés, és illetés.	Außerliche Sin- ne sind fünf, nehm- lich: das Sehen, das Hören, der Ge- ruch, der Geschmack, das Gefühl.
--	---	---

Oculus

Oculus 1. videt colores: quid al- bum, vel atrum, viride vel cæru- leum, rubrum aut luteum sit.	<i>A' szem 1. lát- ja a' színeket: mi- legyen fehér, vagy fekete, zöld vagy kék, veres vagy sárga.</i>	Das Auge 1. sie- het die Farben: was weiß, oder schwarz, grün oder blau, roth oder gelb sey.
Auris 2. audit sonos, tam natu- rales, voces Sci- licet & verba;	<i>A' fül, 2. hall- ja a' hangokat, mind a' természet- tieket, tudniillik a' szokot, és igé- ket;</i>	Das Ohr 2. hö- ret die Töne, so- wohl die natürli- chen, nehmlich die Stimmen und Worte;
quam artificia- les, tonos nempe mulicos.	<i>mind a' mester- ségeseket, tudni- illik a' muzsikás hangokat.</i>	als die künstli- chen, nehmlich die Musiktöne.
Nasus 3. olfa- cit odores & fœ- tores.	<i>Az orr 3. sza- golja a' szagokat és büzőket.</i>	Die Nase 3. riecht den Geruch und Ge- stank.
Lingva 4. cum palato gustat sa- pores; quid dulce, aut amarum, acre, aut acidum, acer- bum, aut aulte- rum.	<i>A' nyelv 4. az innyel együtt kóstolja az ízeket; mi legyen édes, vagy keserű, erős, vagy savanyú, tsí- pös, avagy fojtós.</i>	Die Zunge 4. mit dem Gaumen ko- stet den Geschmack; was süß oder bitter, scharf oder sauer, herb oder streng ist.
Manus 5. digno- scit tangendo re- rum quantitatem & qualitatem:	<i>A' kéz 5. meg- isméri illetés (ta- pogatás) által a' dolgok' nagyságát és minéműségét:</i>	Die Hand 5. er- kennt durch das Befühlen die Grö- ße der Sachen und ihre Beschaffenheit:
calidum & fri- gidum, humidum & siccum;	<i>a' meleget és hi- deget, a' nedvest és a' szárazat;</i>	das warme und kalte, feuchte und trockene,
durum & mol- le, læve & aspe- rum, grave & leve.	<i>a' keményt és a' lágyat, a' si- mát és a' dara- bost, a' nehezet, és a' könnyüt.</i>	das harte und weiche, glatte und rauhe, schwere und leichte.

Smyšlowé (Cytowé) zewnitěnj.

Smyšlaw (Cytaw) zewnitěnjich gest pět; totiž: Zrat (Widěnj,) Sluch (Slyšeni,) Luch (Wouěni,) Otkušfenj (Smať, Chutnánj, Chut, Chutnost,) a Doknutj (Čknuť, Matakj.)

Oto 1. widj Barwy: co bílé, neb černé; zelené neb modré, červené aneb žluté gest.

Vcho 2. Sýššj Zwuťy (Zuěnj,) tať přirozené, Słasy totižto a Słowa;

gať mistrowské (mistrné, kúšštowné,) Zwuťy totiž muzyké.

Nos 3. wonj (čige) Wáné a Smrady.

Gazyť 4. s Ponehjm wstnjm chutná (okúššuge, žkúššuge, kúššuge) Chuti;

co šadké neb hořké, ostré aneb kyselé, trpké neb pěkřé gest.

Kufa 5. rozezuává Doknutjm (Wmakánjm) Welikost (Welaťkost) a Gakowost (Gakost) Wecy:

teplé a studené (chladné,) wšhťé (mokřé) a suché, twřdé a měkké, hladké a drsnaté (draplawé,) težké y lehké.

XL.

Deformes & monstrofi.

Az éktelenek, és a' Tsuda-termetűek.

Die Ungestalten und Mißgeburten.

Mon-

Monstrofi & de- Tsuda-termetűek Mißgeburten und
formes sunt, cor- és éktelenek azok, Ungeſtaltete ſind,
pore abeuntes a' a' kik testekre néz- deren Körper von
communi forma: ve a' közönséges der allgemeinen Ge-
formától külömböznék: ſtalt abweichen:

ut ſunt: imma- a' mitsodások: als da ſind: der
nis gigas, 1. & az izzonyú nagy ungeheure Rieſe, 1.
nanus pumilio, 2. óriás, 1. és a' tör- der kleine Zwerg,
pe kis-ember, 2. 2.

ſed bicorpor, 3. de a' két-testű, aber der Zweenlei-
biceps, 4. plerum- 3. két-fejű ember 4. bige, 3. der Zween-
que tantum per többnyire tsakegy- kopf 4. leben meis-
aliquas horas vel nehány óráig vagy tens nur ein paar
dies vivunt. napig élnek. Stunden oder Tage.

His accensentur: Ezekhez számlál- Zu dieſen werden
capito, 5. naſo, 6. tatnak: a' nagy- gezählt: der Groß-
labeo, 7. bucco; fejű, 5. nagy-or- kopf, 5. der Groß-
8. rú, 6. nagy-ajakú, nase, 6. der Wuſt-
7. nagy-szájű; 8. maul, 7. der Pauß-
bač; 8.

ſtrabo, 9. obſti- a' kantsal, 9. a' der Schteler, 9.
pus, 10. ſtrumó- görbe-nyakú, 10. der Krummhals, 10.
ſus; 11. a' golyvás; 11. der Kropfſichte; 11.

gibboſus, 12. a' plúpos-hátú, der Höckerichte
loripes, 13. cilo, 12. görbe-lábú, 13. (Buckelichte,) 12.
15. &c. hegyes-fejű. 15. der Krummfuß, 13.
's a' t. der Spizkof. 15.
u. ſ. w.

Vocabula hæc Ezen ſzókat nem Dieſe Wörter ſe-
non ad irriden- azért teſzſzük-fel- gen wir nicht des-
dum alios poni- hogymásokat azok wegen hieher, um
mus, ſed ad di- által meg-tsűfol- a'ndere damit zu
gnoscendum res. lyunk; hanem a' verſpotten; ſondern
wegen der Kenntniß
der Sachen.

**Nektaltownj (Nektárnj, Neosobnj,
Nestwárnj) a Potwornj.**

Potwornj a Maredj (nektaltownj, obydzuj) gšan, kterýchž
Tělo odstúpuge (vchyluge se) od wšseobecne (obyč-
cegné) žpůsobj (Twárnosti, Podoby):

gatož gšan: hrozny Obr, 1. a malický Trpasljk' (Pidjmu-
žjk,) 2. Dwantělný, 3. Dwanhlawý, 4. neywjce
genom šrže něsolik hodin aneb dnůw žigau.

K těm počteni býwagi: Šlawatý, (Wektoblawý) 5. Welko-
nosý (Wofál, Wofatý,) 6. Welkopystý (Pystatý,) 7.
Šubac (Tlamac, Tlamatý;) 8.

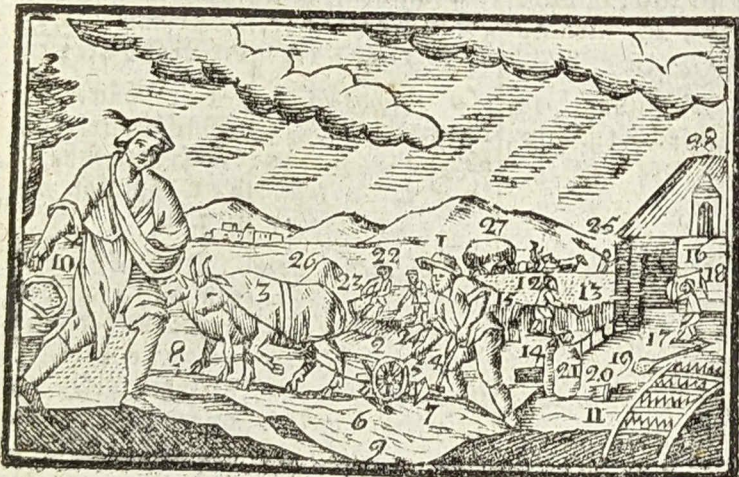
Šsilhawý (Šrlootý, Kriwootý,) 9. Kriwootý, 10. Wofas-
tý (Wofawý, šrlawý;) 11.

Šrbowatý (Šrbatý,) 12. Kriwonohý, 13. Chochofatý (Šla-
wofpicatý, Dlawohlawý,) 16. a t. d.

Šlowa tyto ne ku pošimwánj se druhým šlademe sem; ale
k rozeznawánj Wěcý.

XLI.

**Agricultura. A' Földmívelés.
Der Feldbau.**

Aratro

Arator 1. jun-
git boves 3. ara-
tro, 2.

et tenens laeva
sivam, 4. dextra
rallum 5. (quo a-
movet glebas), 6.

scindit terram
vomere & denta-
li, 7.

quæ antea fimo
8. est stercorata;

facitque sulcos.
9.

Tum seminat
semen, 10. & in-
occat occa, 11.

Messor 12. me-
tit maturas fruges
falce messoria:
13.

colligit manipu-
los, 14. & collig-
gat in mergites
15.

Tritor 16. in
area horrei 17.
triturat frumen-
tum tribula (fla-
gello), 18.

jactat ventila-
bro: 19.

A' szántó-ember
1. bé - fogja az
ókröket 3. az eke-
ben, 2.

és bal kezével
az eke szarvát, 4.
jobb kezében az
ösztoket 5. tartván
(mellyel a' görön-
gyöket 6. felre-
hánnya),

a' szántó-vassal
és a' tsorofzlyával
7. hasítja a' föl-
det,

melly már az
előtt ganéjjal 8.
meg trégyáztatott
és barázddkat 9.
tsíndt.

Azután el - veti
a' magot, 10. és
béboronálja boro-
nával. 11.

Az arató 12. le-
aratja a' meg-ért
termést az arató-
sarlóval: 13.

őszve - szedi a'
markokat, 14. és
kévékben 15. köti.

A' tséplő 16. a'
tsür' szérűjén 17.
tséplő a' gabonát
tséppel; 18.

meg-szórja sző-
ró - lapáttal; 19.

Der Ackersmann
1. spannet die Och-
sen 3. vor den
Pflug, 2.

und mit der lin-
ken Hand die Pflug-
stürze, 4. mit der
Rechten die Reute
5. haltend, (womit
er die Erdschollen
6. megrätmet),

pflüget er die Er-
de mit der Pflug-
scharre und dem
Pflugeisen, 7.

welche zuvor mit
Mist 8. gedünget
worden ist;

und macht Fur-
chen. 9.

Alsdann säet er
den Saamen, 10.
und eget ihn ein
mit der Ege. 11.

Der Schnitter 12.
schneidet (máhet)
die reifen Feldfrüch-
te mit der Sichel: 13.

sammelt sie hand-
vollweise 14. und
bindet sie in Gar-
ben. 15.

Der Drescher 16.
drischt mit dem
Dreschflegel (Dri-
schel) 18. das Korn
auf der Scheuten-
ne: 17.

wirft es mit der
Wurfschaukel: 19.

tribula

atque ita (cum palea est separata & stramen 20.) congerit infaccos. 21.

Fœnifeca 22. in prato facit fœnum;

defecans graminen falce fœnaria; 23.

corradique raffro; 24.

componit acervos 26. furca; 25.

& convehit vehibus 27. in fœnile. 28.

és ekképen (mikor már a' polyva és szalma külön-váltanak) 'sákokban 21. rakja.

A' kaszás 22. a' réten szénát tsinál;

le-vágván a' füvet kaszával; 23.

és gereblyével 24. öszve-gereblyéli;

boglyákat 26. rak villával; 25.

és szekereken 27. a' széna-tartó helyre 24. hordja.

und also; (wenn die Spreu und das Stroh 20. abgesondert ist) fasset er es in Säcke. 21.

Der Mader 22. machet auf der Weise Heu;

indem er das Gras mit der Sense 23. abmähet; und mit dem Rechen 24. zusammenrechet;

Schober 26. mit der Heugabel 25. machet;

und in Fudern 27. auf den Heuboden 28. zusammenführt.

XLII.

Pecuaria.

A' Barom-tartás.

Die Viehzucht.

Agricultura & res pecuarie erant antiquissimum tempore etiam regum & heroum;

hodie est tantum infimæ plebis cura.

Bubulcus 1. evocat armenta 2. e bovilibus 3. bucina, 4.

et ducit pascuum.

A' föld-mívelés és barommal való bánds, régi időkben, a' Királyoknak és Fő-embereknek-is foglalatossága volt;

ma' idoben pedig csak az alacsony rendű köznépe.

A' tsordás 1. hívja a' tsordákat 2. az akolból (istállóból) 3. kürtel, 4.

és ki-viszi legelőni.

Mit dem Feldbau und der Viehzucht beschäftigten sich vor uralten Zeiten selbst Könige und Helden;

heutzutage ist sie bloß für das gemeine Volk.

Der Rühbirt 1. rufft das Vieh 2. aus den Ställen 3. mit dem Rühhorn, 4.

und treibet es auf die Weide.

Opilio

Delánj Kole (Zemé, Worba.)

Orác 1. zapráhá Woly 3. před Pluh, 2. a brže lewan Rukau Kleci, 4. prawau Wotku (Stýk,) 5. (kterau odkliduge (odstrfuge) Srudy.)

přeorává Zemi Radlicy (Radlem) a Krogidlem, (lemessém) 7. ktera předné žnogem 8. pohnožená gest, a delá Brázdy. 9.

Potom rozsýmá (sege) Symé (Semeno,) 10. a zavláuge Bránami. 11.

žnec 13. žne zralé Obilí Sepem: 13. žromážduge žrsti (Přihřstí, žrstky) 14. a swážuge ge do žnopúw. 15.

Mlátec 16. na žumně 17. mláti Obilí Cepami: 18. wége (opálá) Wégeitau (Opálkau,) 19. A tat, kbyž (Plewa oddélená gest y Sláma 20.) wšpá (šjrá) do Pytkúw (Měchúw.) 21.

Kofec 22. na Lance delá Seno; řtnage (tue, řete) Tráwu Kofau; 23. a řhrabuge řraběmi, 24.

řpáda Kopy 26. řennimi Widplami; 25. a wozý (řwáži) na Wozých 27. do řenřka. 28.

Opilio (pastor) 5. pascit gregem 6. instructus fistula, 7. & pera, 8. ut & pedo; 9.

habens secum molossum, 10. qui munitus est contra lupos millus (malium) 11.

Sues 12. saginatur ex aqualiculo haræ.

Villica 13. mulget ubera vaccæ, 14. ad præsepe, 15. super mulctra; 16.

et facit in vase butyraceo 17. butyrum e flore lactis;

et e coagulo caseos. 18.

Ovibus detondetur lana, 19.

ex qua conficiuntur variæ vestes.

A' juh ász 5. legelteti a' nyájut, 6. fel-léven készülvé sippal, 7. tarisznyával, 8. és pásztori bottal-is; 9.

véle léven a' komondor kutya, 10. a' melly a' farkasok ellen örvel 11. vagyon fel-fegyverkeztetve.

A' disznók 12. a' disznó - ólnak vállujából hizlatatnak.

A' majoros-aszszony 13. feji a' tehennék tölgyeit 14. a' jászolnál 15. a' sajtár 16. felett;

és a' vaj-köpülöben 17. vajat tsinál a' tej-felböl;

és az alutt-tejből sajtokat. 18.

A' juhoknak gyapja 19. le-nyíratik,

a' mellyből különb - különbféle ruhák készítettnek.

Der Schäfer 5. weidet die Heerde, 6. versehen mit der Sackpfeife, 7. und der Hirtentasche, 8. wie auch mit dem Hirtenstabe; 9.

ben sich habend den Hüden (Schafhund), welcher wider die Wölfe mit einem stachelichten Halsbande bewaffnet ist. 11.

Die Schweine 12. werden aus dem Troge des Schweinstalles gemästet.

Die Mayerinn (Bäuerinn) 13. melket die Euter der Kuh 14. an der Krippe, 15. überdem Melkschäffe (Melkfübel) 16.

und macht in dem Butterfasse 17. Butter aus dem Milchraume;

und aus der Lab Käse. 18.

Den Schafen wird die Wolle 19. abgeschoren,

daraus verschiedene Kleider gemacht werden.

Chowánj Dobytká.

Deláni Kósi a Chowánj Dobytká za starých Casáv bylo Zeneprázdnénj (Zamestknávanj) y Kráľstvá a Reľstvá; dnešnyho Casu gest toliko neynjzjššho Lidu obecného Obchod. Krawák (Wolák) 1. wywoláwa Dobytek 2. 3. Chléwú 3. Traubau pastýřstau, 4.

Owciák (Pastýř Owcy) 5. pase Stádo 6. zaopatien gsa Pšstakau, 7. a Tobolan, 8. gako y pastýřstau Solj; 9. mage s sebau Psa owciákstého, 10. který ozbrogen gest proti Wlkám bodlawým Obogkem. 11.

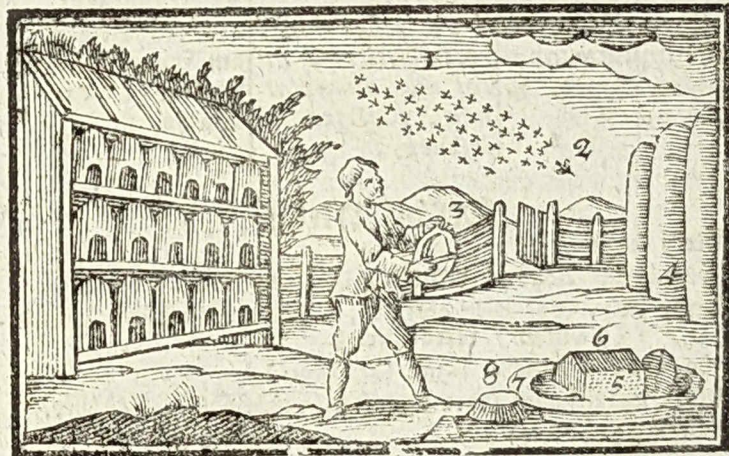
Swiné 12. krmeny býwagi 3. Koryta Chlívce (wálowa) swinského.

Ssafárka dvořská 13. dogj Weymé (Wemeno) Kráwy, 14. pri Geslech, nad Krotém (Džji); 16.

a delá w Mlásnicy 17. másto ze Smetany; a 3. Sýřsté (sedlého Mléka) Sýř (Homolky, Twarůžky). 18. Wlna Owcy m ostrihána býwa, 3. njž rozličné Sfaty (Kaucho) delány býwagi.

XLIII.

Mellificium. A' méz-tsinálás. Der Honigbau.

Apes emittunt examen, 1. A' méhek rajt 1. eresztenek-ki, Die Bienen schwärmen, 1.

addunt-

adduntque illi
ducem (regem) 2.

Examen illud,
cum volaturum
est, revocatur tin-
nitu vasis ænei, 3.

et includitur
novo alveari. 4.
Struunt apes
cellulas 5. sexan-
gulares;
complant eas
melligine,

et faciunt fa-
vos, 6. e quibus
mel 7. effluit.

Crates favorum
igne liquatæ abe-
unt in ceram, 8.

és adnak a mel-
lé vezért (Királyt,
anya-méhet) 2.

Az a' raj, mi-
dön el-akar repül-
ni, réz edénynek
3. hangja által
viszszá-hivattatik,

és új méh-kas-
ban 4. rekesztetik.
Kaknak a' mé-
hek hat-szegeletű
kamaráskákat; 5.
meg-töltik azo-
kat mézes - ned-
vesféggel,

és készítenek lé-
pes-mézet, 6. a'
mellyből méz 7.
foly - ki.

A' lépes - méz
rostélyai tűz ál-
tal meg-olvasztat-
ván, viaszszá 8.
léznek.

und geben dem
Schwarme einen
Wesfel (König) 2.
mit.

Wenn derselbe
Schwarm wegflie-
gen will, wird er
mit dem Klange ei-
nes kupfernen Be-
ckens 3. zurückge-
rufen,

und in einen neuen
Stock 4. gefast.
Die Bienen bauen
sechseckigte Zellen,
5.
füllen dieselben
mit Selme,

und machen Ho-
nigkuchen, 6. aus
welchen das Honig
7. herausfließt.

Die Gewerke,
am Feuer geschmol-
zen, werden zu
Wachs. 8.

Délánj Medu.

Wicely se rogi, 1.

a pridawagi Rogowi Mattu (Wüdce, Krále.) 2.
Tentyz Rog, Fdyz hce obleteti, naspét wolan býwá Juénim
(Zwukem) Medenice. 3.

a do nowého Aule 4. sazan (zawiran.)

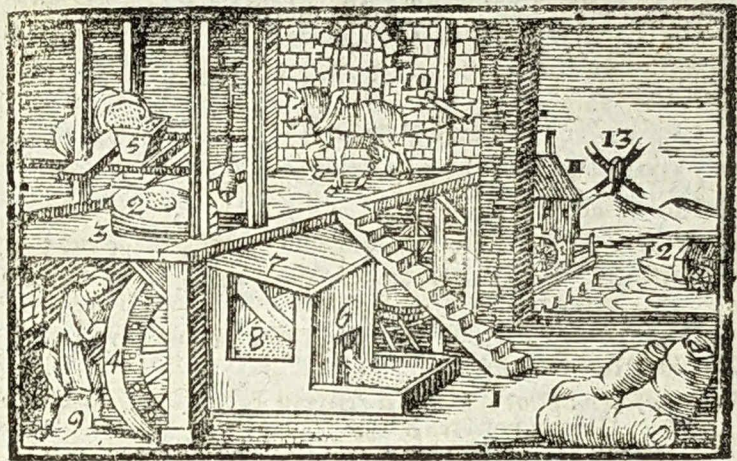
Wicely wzdelawagi (formugi) sstehrané Djetky (Strýstky), 5.
napliugi ge Strdji,

a delagi Plásty, 6. 3 kterýchz Med 7. wytéka.

Wostiny, Chnem rozpusténe w Wost se obrácegi. 8.

XLIV.

Molitura. Az örlés. Das Mühlwerk.

In mola 1. cur-
rit lapis 2. super
lapidem, 3.

circumagente
rota, 4.
et conterit per
infundibulum 5.
infusa grana;

separatque fur-
furem 6. deciden-
tem in cistam 7.
a farina per ex-
cussorium 8. ela-
bente.

Talis mola pri-
mum fuit mola
manuaria; 9.

A' malomban 1.
eggyik kö 2. a'
másik kövön 3.
forog,

körül-forgatván
azt a' kerék: 4.
és öfzve-töri a'
garaton 5. fel-ön-
tött magokat;

's külön-választ-
ja a' korpától, 6.
melly a' ládába 7.
húll, a' lisztet,
melly a' szitán 8.
által-esik.

Az illyetén ma-
lom leg-először ké-
zi malom 9. volt;

In der Mühle 1.
läuft ein Stein 2.
auf dem andern
Steine, 3.

durch ein umtrei-
bendes Rad; 4.
und mahlet (zer-
malmet) die durch
den Trichter 5. auf-
geschütteten Körner;

und scheidet die
Kleien, 6. die in
den Kasten 7. fal-
len, von dem Mehl,
welches durch den
Beutel 8. säubet.

Eine solche Müh-
le war erstlich die
Handmühle; 9.

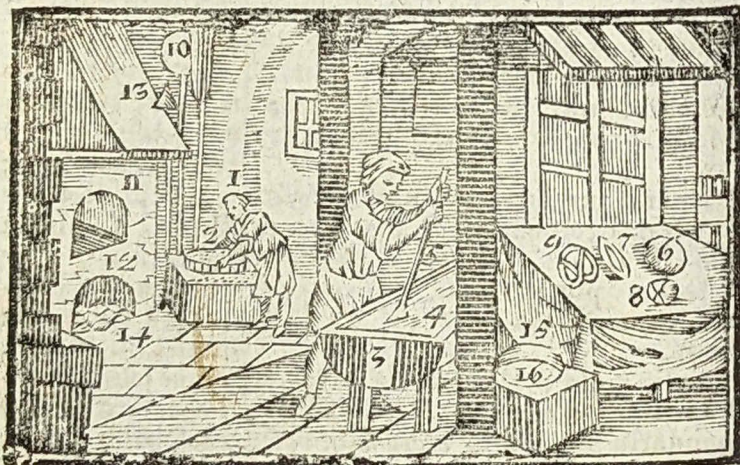
deinde mola ja- mentaria; 10.	azután száraz malom, (mellyet barom hajt;) 10	hernach die Hof- mühle, 10.
porro mola aquatica, 11. & mola navalis, 12. denique mola pneumatica (ala- ta.) 13.	továbbá vízi-ma- lom, 11. és hajós malom, 12. utól- jára szél-malom. 13.	weiter die Was- fermühle, 11. und die Schiffmühle, 12. endlich die Windmühle. 13.

M Pyná estwj.

We Mlyné 1. běhá Kámení na Kaměni, 3.
Kolem 4. obrácen,
a tie přes Kós (Trychtýř, Vásky) 5. vsypané ženo;
a odděluje Otruby 6. wpádající do Truhly, 7. od Mauty
přeprchající přes Pytel. 8.
Takový Mlyn byl prvě Mlyn ruční (samotizny;) 9.
Potom Mlyn kouský, 10.
ďále Mlyn vodný, 11. a Mlyn vodný, 12. naposledy
Mlyn povětrný. 13.

XLV.

Panificium. A' kenyér-sütés.
Das Backwerk (die Bäckerey.)

Pistor

Pistor 1. cernit farinam cribro pollinario, 2. & indit mactrae. 3.	A' sütő 1. meg- szitálja a lisztet sűrű szitával 2. és a sütő-tekenő- be 3. teszi.	Der Bäcker 1. <i>Discerno</i> siebet das Mehl mit dem Siebe, 2. und schüttet es in den <i>mactra</i> Backtrog; 3.
---	--	---

Tum affundit aquam, facit massam, 4. de- plitque eam spa- tha lignea. 5.	Azután red vi- zet tölt, tesztát 4. tsindl, és azt meg-dagasztja fa- lapotzkával, 5.	alsdenn gießt ee Wasser darauf, macht einen Teig, 4. und knetet ihn mit dem Knetscheite, 5.
--	--	---

Deinde format panes, 6. placen- tas, 7. simlas, 8. spiras 9. &c.	Annakutánna formál kenyeret, 6. lepényt, 7. sem- lyét, 8. peretzet; 9. és egyebet.	hernach format er Brodleibe, 6. Ruchen, 7. Sem- meln, 8. Brezeln 9. u. d. g.
---	--	--

Post imponit palæ, 10. & in- gerit furno 11. per præfurnium, 12.	Ezekután lapát- rá 10. teszi, és békánnya a sütő kementzébe; 11. a' kementze' szájján. 12.	Nach diesem set- get er sie auf die Backschaufel, 10. und schießt sie in den Backofen 11. durch das Ofen- loch: 12.
--	---	---

sed prius eruit rutabulo 13. ignem & carbones, quos infra congerit, 14	de először ki- húzza szén-vonó- val 13. a' tüzet; és a' hőlt-szeneket, mellyeket alól egy rakásba hajt. 14.	doch zuvor schar- ret er mit der Ofen- frücke 13. das Feuer und die Kohlen her- aus, die er unten zusammen häuft. 14
---	--	---

Et sic pinfitur panis, habens ex- tra crustam, 15. & intus micam. 16.	Es ekképen sü- l a' kenyér, a' melly- nek kívül hája, 15. belől pedig mor'sája vagyon. 16.	Und also wird das Brod gebacken, welches außen eine Rinde, 15. und in- wendig die Brosa- me (Schmolle) 16. hat.
---	---	---

Pečar ſt w j.

Pečar 1. trěbj (oſywa) Mautu Sýtem maucnym, 2. a wſy
pá do Díje (chlebných Uecet, Koryta.) 3.
Potom naljwá Wody, dělá Těſto, 4. a huěte (mjſý) ge
Třepacem (Wárechan dřewěnan.) 5.
Potom formuge Chleby (Pecny, Bochnjky) 6. Koláie, 7.
Zemličky, 8. Přecljky 9. a t. p.
Potom klade ge na chlebnj Lopatu, 10. a wſázý do Pecu
pečarſké, 11. přes Celeſten, 12.
ale předně wyhrná (wſhrabuge) Hřeblem 13. Oheň a Vhli,
které dolú ſhrná w Hromadu. 14.
A tak ſe peče Chlěb, zewnitě Kůru, 15. wnitě pak Střibu
16. magjý.

XLVI.

Piſcatio.

A' Haláſzat.

Die Fiſcherey.

Piſca-

Piſcator 1. cap-
tat piſces,

vel in littore,
hamo, 2. qui ab
arundine filo pen-
det, & cui inhæ-
ret eſca :

vel funda, 3.
quæ pendens per-
tica 4. aquæ im-
mittitur :

vel in cymba 5.
reti; 6.

vel na ſſa, 7.
quæ per noctem
in aquis demerſa
jacet.

*A' haláſz 1. fog-
dossa a' halakat,*

*vagy a' partról,
horoggal, 2. a'
mellyhoſzſzú-veſz-
szöröl tzérnán
függ, és a' melly-
re étető van ra-
gaſztva;*

*vagy meritő-hál-
lóval, 3. a' melly
pőznán 4. függén
a' vízbe ereſztetik.*

*vagy tsónakból
5. hálólval: 6.*

*vagy pedig vár-
ſával, 7. a' melly
éjtzaka a' vízbe
marítve vagyon.
(feklzik.)*

Der Fiſcher 1.
fängt Fiſche,

entweder am Ufer
mit dem Angel, 2.
welcher von der An-
gelruthe am Faden
herabhängt, und an
welchem die Spei-
ſe (daſ Rödter) an-
gemacht iſt;

oder mit dem Bå-
re, (Schleppnetz) 3.
welches an einer
Stange 4. hangend
inſ Waſſer gelaffen
wird.

oder auf dem
Kahne, 5. mit dem
Reze (Zuggarne) 6.

oder mit der
Fiſchreuſe, 7. wel-
che über Nacht inſ
Waſſer eingesenket
liegt.

Rybářſt w j.

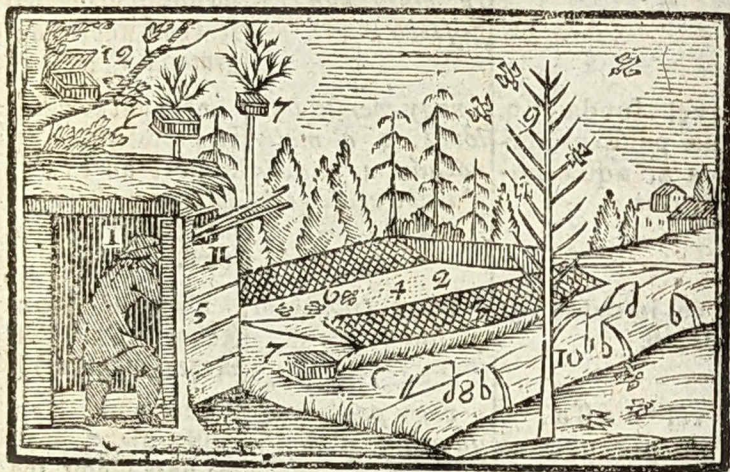
Rybář 1. chytá (Papá, lowj) Ryby,
anebo na Dřehu Udicy, 2. která 3 Pruta na Yiti (Pro-
wázku) wiſý, a na které zawěſſená geſt Potrawa:
aneb Saſem, 3. který wiſýc na Žrdce, 4. do Wody ſe
wpaufftj:
anebo na Čluně, 5 s Sytj: 6.
anebo Weſſj rybářſkau, 7. která přes Noc we Wodě 3w
hřjzená býwá.

XLVII.

Aucupium. *A Madarászat.*

Der Vogelfang.

<p>Auceps I. ex- fruit aream ; 3.</p> <p>superfruit illi rete aucupato- rium ; 3.</p> <p>obsipat escam ; 4.</p> <p>et abdens se in latibulum, 5. alli- cit aves cantu il- licum,</p>	<p><i>A' madarász I.</i> madarászó-szerüt 2. készit ;</p> <p>annak feliben tsinalja a' mada- ráz-hálót ; 3.</p> <p>el-szórja a' tsa- lóka eledelt ; 4.</p> <p>és el-rejtven ma- gát a' rejtek-hely- ben, 5. oda édes- geti a' madarakat a' tsalogató-mada- rak éneklésével,</p>	<p>Der Vogelfsteller I. richtet einen Vogelheerd zu ; 2.</p> <p>leget das Vogel- garn 3. darauf ;</p> <p>streuet die Aß, (Lockspeise) 4.</p> <p>und indem er sich in die Hütte 5. ver- birgt, locket er die Vögel mit dem Ge- sänge der Lockvö- gel,</p>
--	---	--

qui

<p>qui partim in area 6. currunt,</p> <p>partim caveis 7. inclusi sunt :</p> <p>atque ita obruit reti advolantes aves,</p> <p>dum se ad escam demittunt;</p> <p>Aut tendit ten- dicular, 8. quibus se ipsas suspen- dunt & suffocant.</p> <p>Aut exponit vi- scatos calamos 9. amiti, 10.</p> <p>quibus impli- cant pennas, ut nequeant avolare,</p> <p>et decidunt in terram,</p> <p>aut captat eas- dem pertica, 11. vel decipula. 12.</p>	<p>a' mellyek rész szerint a' mada- rázó-szerün 6. fut- kosnak,</p> <p>rész szerint ka- litékban 7. vagy- nak zárva :</p> <p>és ekképen bé- borítja hállóval az oda-repülő mada- rakat,</p> <p>midőn a' tsaló- ka-eledetre le-bo- tsátkoznak.</p> <p>Vagy törököt 8. hány, mellyekben magokat fel- akasztják, és meg- fojtják.</p> <p>Vagy lépes vesz- zőket 9. rak-ki a' madarász-póz- nára, 10.</p> <p>a' mellyekben belé-keverik tol- laikat, úgy hogy el-nem repülhet- nek,</p> <p>és a' földre le- esnek,</p> <p>vagy pedig tzi- nege-fogóval, 12. vagy (tzinege ke- leptzével) 11. fog- dossa őket.</p>	<p>welche theils auf dem Heerde 6. lau- fen,</p> <p>theils in Kesti- chen 7. eingeschlos- sen sind ;</p> <p>und so überfällt er mit dem Sarne die vorbeystiegen- den Vögel,</p> <p>indem sie auf die Aß fallen ;</p> <p>Oder leget er Schlingen, 8. in welchen sie sich selbst erbenken, und er- würgen.</p> <p>Oder stecket er Leimruthen 9. auf die Leimstange : 10.</p> <p>auf welcher sie die Federn vermis- cheln, daß sie nicht dabon fliegen kön- nen,</p> <p>und auf die Er- de herabfallen ;</p> <p>oder er fängt sie mit dem Kloben, 11. oder dem Wei- fenschlage. 12.</p>
--	---	--

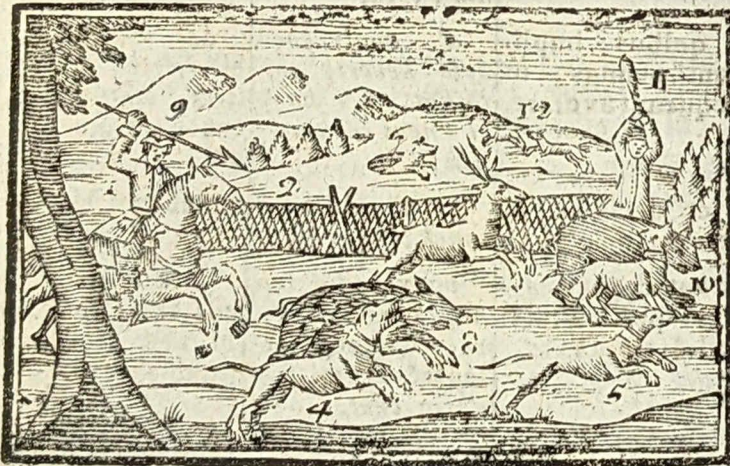

Ptáčnictví (Lowenij Ptáčůw.)

Ptáčnictví 1. přípravuge Sumence (Čihadlo, Plac;) 2. zastawuge na něm Syt ptáčj, 3. posýpá Wnadu (wábuj Krmi;) 4. a vchýle (Kloné) se do Daudy (Strýsse,) 5. Paudj (wábj) Ptáky Spěwem wábujch Ptáčůw, 6. Částky na Sumency (Čihadle) 6. běhagi, 7. Částky w Kletcých 7 zawějni gsau : a tak připadá (přikwacuge) s Sýtj na přelétagjčj Ptáky, 8. když se na Potrawu spausstěgi; 9. Aneb stawj Sýdla, 8. na kterěz se sami zawěssugi, a se zastawugi. 10. Anebo wystawuge lepové Wěgice (Prawtky) 9. na Rohastinu (Ostrbi,) 10. kterýmiz Pěra zapletagi (zamotawagi,) 10. tak že nemohau vletěti, a spadagi na Zemi, aneb lowj (chytá) ge Pastj (Klecj) klětkau. 11. 12.

XLVIII.

Venatus. A vadászat. Die Jagd.

Venator

Venator 1. venatur feras,	A vadász 1. vadászja a'vadakat.	Der Jäger 1. jaget das Wild,
dum sylva macingit casibus, 2.	midőn az erdő körül - keríti vadász-hállókkal, 2.	indem er den Wald mit Garnen 2. umzingelt,
qui tenduntur super varos, 3.	a' mellyek két-ágú - villákra 3. ki-terítettnek.	welche mit Garnstangen aufgestellt werden.
Canis sagax 4. feras velligat, aut indagat odoratu.	A vísła 4. a' vadakat azoknak nyomokon nyomozza, vagy pedig szaglással keresi.	Der Spürhund 4. spüret das Wild aus, oder stöbert es mit dem Geruch auf;
Vertagus 5. persequitur eas.	Az agár 5. kergeti azokat.	Der Windhund 5. verfolgt es.
Lupus incidit in foveam, 6.	A farkas belésik a' verembe. 6.	Der Wolf fällt in die Grube; 6.
Cervus 7. fugiens incidit in plagas.	A szarvas 7. szaladván bé-esik a' kötelekből font hállókba.	Der fliehende Hirsch 7. fällt ins Netz.
Aper 8. transverberatur venabulo, 9.	A vad - kan 8. által - veretik vadász-dárdával. 9.	Der Eber 8. wird mit dem Jägergespiße 9. gefällt.
Ursus 10. mordetur a canibus, & tunditur clava. 11.	A medve 10. az ebektől mardosztatik, és buzogánnyal (bunkós-bottal) 11. üttetik.	Der Bär 10. wird von den Hunden gebissen, und mit der Keule 11. geschlagen.
Si quid effugit, evadit: 12. ut hic, lepus & vulpes.	Ha valami ki-szalad, az elmegy: 12. mint itten a' nyúl, és a' róka,	Was aber durchgeht, das entwischt, 12. wie hier der Hase und der Fuchs.

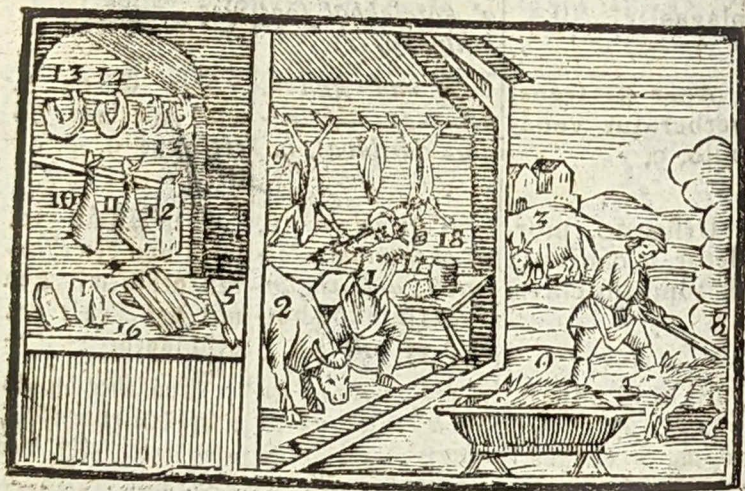

Sonba (Shon, Low, Mysliwost.)

Mysliwec (Lowec) 1. lowj (honj) diwokau Zwěr, fbyz Les oblićj (obstawj) Sýtėmi, 2. které se wytahugi na Sosky. 3. Wyzle (Slyduý Pes) 4. Nij, neb po Stopě čenichá Zwėri Cichem; Chřt 5. přenášeduge (postjhá honj) ge. Wlt wpáda do Dálu) Gány,) 6. Gelen 7. wstagićj wpáda do Teneta. Wepř diwoký 8. proboden býwá Oštjpem. 9. Nedwěd 10. od Pšiw kausán, a Rygem 11. wbit (wprán) býwá. Co wyběhne (wyskoćne) vcházý: 12. gačo tuto Jagic a Liffa.

XLIX.

**Lanionia. A' Mészárosfág.
Die Fleischeren, (Schlächteren.)**

Lanio

Lanio 1. mac-
tat pecudem alti-
lem; 2.

(macilentæ 3.
enim uelcendo
non sunt,) pro-
sternit cla-
ua, 4.

uel jugulat clu-
naculo; 5.

postea excoriat,
& dilsecat;

tandemque car-
nes uenum expo-
nit in macello. 7.

Suem 8. glabrat
igne, uel aqua
fervida, 9.

et facit pernas,
10. petafones, 11.
& luccidias; 12.
& præterea varia
farcimina:

faliscos, 13.
apexabones, 14.
tomacula, 15. &
botulos. 16.

Adeps 17. &
sebum 18. eliqua-
tur.

A mészáros 1.
meg-öli a' hizlalt
barmot; 2.

(mert az ösztö
vérek 3. nem en-
ni-valók.)
le-üti az ütö-
fejszével, 4.

vagy meg-met-
szi torkát a' mé-
száros-késsel; 5.

azután a' bõrit
le-húzza, 6. és
a' marhát fel-da-
rabollya;

's ezek után a'
húst a' mészár-
székben 7. el-ad-
ni ki-teszi.

A disznót (ser-
tést) 8. meg-ko-
pasztja tûzzel,
vagy forró-víz-
zel. 9.

és készít sódart,
10. disznó-lábat,
11. szalonnát; 12.
ezen kívül sok-
féle hurkát 's kol-
bászt:

gömbötzöt, 13.
véres-hurkát, 14.
májos-hurkát, 15.
és húsos-kolbászt.
16.

A' hájat 17. és
fagygyat 18. ki-
szókták olvaszta-
ni.

Der Fleischer,
(Mezger, Schläch-
ter) 1. schlachtet das
Mastvieh, 2.

(denn das Ma-
gere 3. tauget nicht
zum essen,)
er schlägt es nie-
der mit der Barte,
4.

oder sticht es mit
dem Schlachtmesser
5. ab

dann zieht er die
Haut ab, 6. und
zerstücket es;

worauf er das
Fleisch in der
Fleischbank 7. zum
Verkauf ausstellt.

Das Schwein 8.
senget er mit Feuer,
oder brühet es mit
heißem Wasser, 9.

und machet Schul-
tern, 10. Schinken,
11. Speckseiten, 12.
über das allerley
Würste:

große Magen-
würste, 13. Blut-
würste, 14. Leber-
würste, 15. und
Bratwürste. 16.

Das Schmeer
17. und Unschlitt
18. wird geschmol-
zen (ausgelassen).

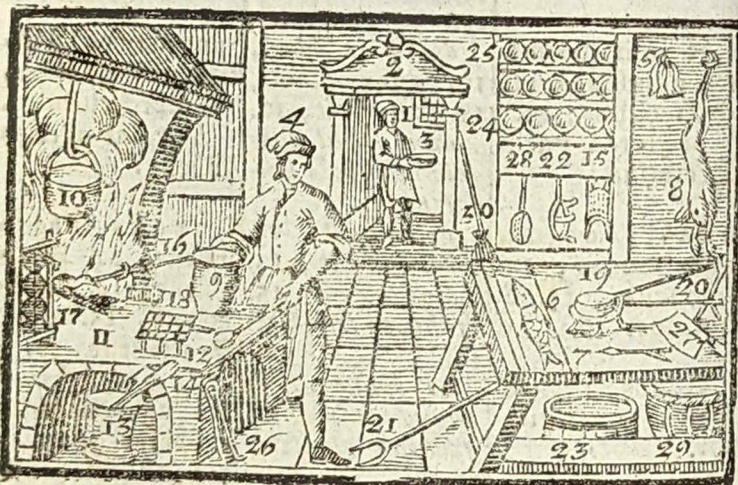

Reznictwj (Masfárstwj.)

Reznik (Masfár) 1. zabigi krmný Dobytek, 2.
(Chudé 3. se nehodj k Bedenj.)
porázi ge Obuchem, 4.
aneb zarezuge (zakoluge) Nojem reznickým (Režátem;) 5.
potom obkupuge (zdjra, stahuge) Kúzi, 6. a rozsetáwa
(rozrubuge;)
a za tjm Maso na prodag wykládá w Gatce (masném Krá-
mē.) 7.
Prase (Swini, Wepře) 8. opaluge Ohněm, aneb opaduge
Wárem (wřekau, horkau Wodau;) 9.
a dělá Spoldry (Lopatky,) 10. Sfynty, 11. a wepiomé Pol-
ty (Polty Slanin,) 12.
Okrom toho wffeligaté Gelita:
hrubá Gelita, 13. krewné Gelita, 14. Citrnice, 15. a Klo-
básy. 16.
Sádlo 17. a Log 18. rozpausstj (wysmajuge) se.

L.

**Coquinaria. A szakátság.
Die Kocheren.**

Promus-

Promus condus
1. profert e penu
2. obsonia, 3.

*A' sáfár 1. elő-
hozza az élés-ka-
marából 2. az ele-
séget. 3.*

Der Speisemet-
ster 1. giebt aus
der Speisekammer
2. die Schwaaren 3.
heraus.

**Ea accipit co-
quus, 4. & coquit
cibos varios.**

*Azt el-veszi a'
szakáts, 4. és főz
külömb - külömb
eledeleket.*

Dieselben em-
pfängt der Koch, 4.
und kochet verschie-
dene Speisen.

**Aves 5. deplu-
mat prius, & exen-
terat.**

*A' madarakat 5.
először meg - mel-
lyesztí, és béleket
ki - veti.*

Die Vögel 5.
rupset er erslich,
und wetdet sie aus.

**Pisces 6. de-
squamat, & ex-
dorluat;**

*A' halakat 6.
héjjoktól meg-tisz-
títja, és hátoknál
fogva darabokra
vagdálja;*

Die Fische 6.
schuppet und spal-
tet er;

**Quasdam car-
nes lardo trajec-
tat ope lardarii.
7.**

*Némelly húst
szalonnával meg-
spékel (által-szur-
kál) a' spékelő-tö-
vel. 7.*

einiges Fleisch sp-
cket er vermittelst
der Spicknadel. 7.

Lepores 8. exuit.

*A' nyúlaknak 8.
a' bőrít le-húzza.*

Die Hasen 8.
streifet er ab.

**Tum hæc eli-
xat ollis, 9. &
cacabis 10. in fo-
co; 11.**

*Azután ezeket
meg-főzi öblös fa-
zékakban, 9. és
egyéb főző - faze-
kakban, 10. a' tüz-
helyen; 11.*

Hernach siedet er
dieses in Töpfen 9.
und Kesseln, 10.
auf dem Heerde,
11.

**et despumat li-
gula, 12.**

*és a' tajtékjokat
le - hánnya kalán-
nal. 12.*

und schäumt es
mit dem Schaum-
löffel. 12.

**Elixata condit
aromatibus,**

*A' mi meg-főtt,
meg-fűszerzámoz-
za fűszerzámoz-
kal,*

Das Gesottene
würzet er mit Ge-
würze,
que

quæ comminuit
pistillo 14. in mor-
tario; 13. aut te-
rit radula. 15.

Quædam assat
verubus, 16. &
automato, 17. vel
super craticulam;
18.

vel frigit farta-
gine 19. super tri-
podem. 20.

Vasa coquina-
ria sunt præte-
rea: —

rutabulum, 21.
ignitabulum, 22.
trua, 23. in qua
eluuntur catini 24.
& patinæ; 25.

pruniceps, 26.
culter incisorius,
27. qualus, 28.
corbis, 29. & sco-
pæ. 30.

a' mellyeket
apróra-tör mo'sár-
törövel 14. a' mo-
'sárban, 13. vagy
refszelövel 15. meg-
refszel.

Némellyeket
meg-süt nyárson,
16. és magában-
forgó - patsenye-
forgatón, 17. vagy
pedig róstón; 18.

vagy meg-ránt
serpenyőben 19. a'
három-lábú vason.
20.

Ezeken kívül
konyha - edények
még: —

a' szén-vonó, 21.
szén-tartó (mele-
gitő vas-edény)
22. mosogató, 23.
mellyben meg-
öblítettnek a'
mély-tálad 24. és
lapos-tálad; 25.

a' fogó, 26. a'
vagdaló - kés, 27.
szürö-edény, 28.
kosár, 29. és se-
prő. 30.

welches er mit
dem Stößel 14.
im Mörser 13. zer-
stößt; oder reibt es
auf dem Riebsisen.
15.

Einiges brät er
an Bratpflecken, 16.
und am Brater, 17.
oder über dem Ro-
ste; 18.

oder röstet es in
der Pfanne, 19.
über dem Dreifu-
ße. 20.

Rüchengeräthe
sind über das: —

die Ofenkrücke,
21. die Glutpfanne,
22. die Spüßgelte,
23. worin die tie-
fen 24. und flachen
Schüsseln 25. aus-
gespült werden,

die Feuerzange,
26. das Hackmesser,
27. der Seiber, 28.
der Korb, 29. und
der Besen. 30.

R u c h a t s w j.

Esafát 1. wydává 3 Spizjné 2. Stravn: 3.
Tau pigimá Ruchár, 4. a warij rozličné Gidla.
Ptáky 5. privé Mlube, a wykuchává (wypitwává,)
Nyby 6. ob Supin ociffuge a rozdeluge (rozrubuge,)
wetteré Maso Slaninan spituge, Gehlau spitowacy. 7.
Zagice 8. odjra (obkupuge.)

Potom

Potom to warij w Szucych 9. a Kotlich, 10. na Ohnistti, 11.
a zhrná Penu Wárechau (Opénowackau.) 12.

Warene korenj Korenim,
ktere kluce Pichem (Trösem, Trauckem) 14. w Nozdjri,
13. aneb tre (stranze) na Struhadle. 15.

Wetteré pece na Roznjch, 16. a Kolowratku, 17. aneb na
Kostte,) 18.

aneb smazi w Rendljtu 19. na Trinozce. 20.

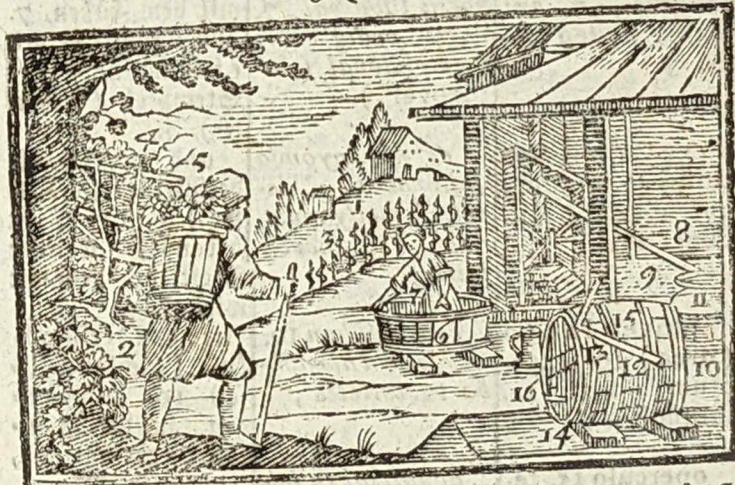
Nádoby kucharské gsau přes to gestte: —

Šeablo, 21. Ohjwadlo, 22. Vmywadlo (wodnj Wana,
Džber,) 23. w kterémz se oplakugi (wmywagi)
hluboké Misy, 24. a plýtké (mélké) Misy; 25.

wbelnj Kliffte, 25. Setác (Setacka,) 27. Cezák, Cedidlo,
28. Koš 29. a Metla. 30.

LI.

Vindemia. A' szüret. Die Weinlese.

Vinum crescit
in vinea, I.

ubi vites pro-
pagantur,

A' bor a' szöl-
lö-hegyen I. te-
reni,
a' hol a' szöl-
tövek el-homlít-
tatnak,

Der Wein wächst
in dem Weinberge,
I.
allwo die Wein-
stöcke fortgepflanzt
werden,
et vi-

<p>et vimine, aut carice, ad arbores, 2. vel ad pallos, 3. vel ad jugas 4. alligantur.</p> <p>Cum tempus adest vindemiantium, vinitor abscondit botros,</p> <p>et comportat trimodiis (cupellis, œnophoris) 5. conjicitque in lacum. 6. (cadum)</p> <p>Postea calcat pedibus, 7. aut tundit ligneo pilo, 8.</p> <p>et exprimit torculari 9. succum, qui dicitur mustum; 11.</p> <p>atque labro (orca) 10. excerptum doliis 12. infunditur;</p> <p>operculo 15. tegitur;</p> <p>et in cellas super cantherios 14. abditum, in vinum abit.</p>	<p>és kötő-vejszövel, avagy fással, az élő-fákhoz, 2. vagy karókhöz, 3. vagy pedig hofszál-letzekhez 4. kötöttek.</p> <p>Midőn a' szüretnek ideje benn-vagyon, a' vintzlerle-mettzi a' szőlőgerédeket,</p> <p>és együve hordja puttonokban, 5. 's a' szüretelő kádba 6. tölti.</p> <p>Azután meg-talossa lábaival, 7. vagy pedig törít somoszlóval (fatoróvel,)</p> <p>és ki-nyomja sajtóval 9. a' levét, a' melly mustnak 11. nevezetik;</p> <p>és de'sákban 10. szedetvén hordókbaba 12. töltetik;</p> <p>dugattsal 15. be-dugatik;</p> <p>és a' pintzébe gadnár-fákra 14. tetetvén, borrá válik.</p>	<p>und mit Weibenzruthen, oder Riethgras, an die Bäume, 2. ober an die Pfähle, (Stöcken) 3. oder an die Weinslatten 4. an gebunden werden.</p> <p>Wenn die Zeit zum Lesen da ist, schneidet der Winzer (Weinzettel) die Trauben ab, und trägt sie in Butten 5. zusammen, und schüttet sie in die Weinfusse (Boding.) 6.</p> <p>Dann tritt er sie mit den Füßen, 7. und stampft sie mit einem hölzernen Stempel (Mostler), 8.</p> <p>und presset mit der Weinpresse (Kelter) 9. den Saft heraus, welcher Most 11. genannt wird;</p> <p>und von der Mostfusse (Schlauchfasse) 10. aufgefangen, in die Weinfässer 12. eingefüllt, mit dem Stoppel, 15. zugebedekt, (verspündet) wird; und in die Keller auf Kanter 14. geleget, zu Wein wird.</p> <p>E do-</p>
--	---	---

<p>E dolio aut siphone 13. promitur, vase prius relicto;</p> <p>aut tribulo, 16. in quo est epistomium.</p>	<p>A' hordóból 13. vagy lopó-tökkel (héberrel) 13. szedetik-ki, a' hordót elébb fel-bontván;</p> <p>vagy pedig tsapponn, 16. a' mellyen tsap - dugats vagyon.</p>	<p>Aus dem Fasse wird er entweder mit dem Heber 13. herausgezogen, wenn das Fass vorher angezapfet ist, oder mit der Fasserhre (Stippe) 16. an welcher das Hahnlein ist.</p>
---	---	--

Wjnobrání (Zbirka Wjna.)

Wjno roske we Winicy (Winohradě,) 1.

kdežto winny Rmenowé (Rimowj, Rémj winné) rozplozowáni (rozplemeněni, rozšticowani) býwagi,

a ohybným Prautim (Lyky, Kauzwami) aneb Sfáchorim t Stromám, 2. aneb t Koljiti (Lyce,) anebo Lattám, přivazowani býwagi.

Když gest čas t Zbirání Wjna, Winac (Winohradně) zřežuge Hrozny,

a snássi w Patnách, 5. a wysypá do winné Kádi. 6.

Potom šlape Nohami, 7. aneb wybíjá (wytlačá, hmoždí) dřewěným Tlaukem (Pchem:) 8.

a wytlačuge (wytiskuge) Gadrnu (Wlhkost, Nizy (winným Přesem, 9. která šlowe Něst; 11.

a do winowých Škopřaw (Džberaw) 10. zbirá do winných Sudaw 12. se wléwá;

Čepem Zacráwka) 15. se zacráwá (zabednuge zasspunduge;) a do Šklepaw (Pinnic) na Podřahy (Wanřary) 14. šložen, w Wjno se obrácý.

Z Suda býwá točeno anebo Křraw (Šewerem,) 13. natna (otewie) předně Bečtu;

anebo Traubkau, 16. w kteréž gest Rohautet (Čepě.)

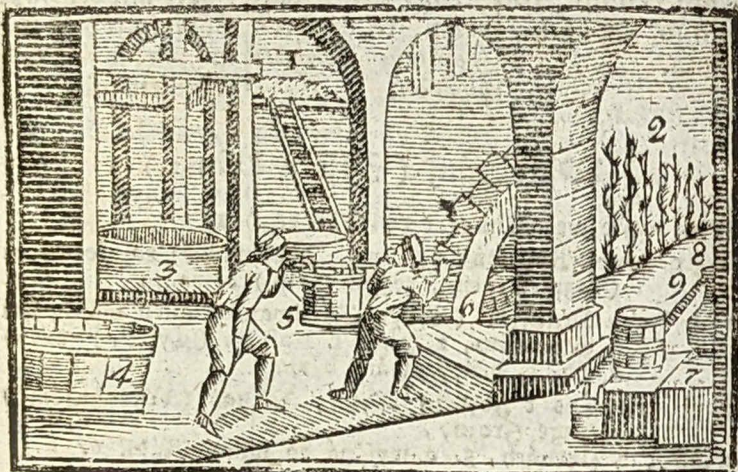

LII.

Zythopoeia.

A' ser-főzés.

Die Bierbräueren.

Ubi non habetur vinum, bibitur cerevisia;

quæ ex polenta (farre tostata) 1. & lupulo 2. in aheno 3. coquitur;

post in lacus 4. effunditur;

et frigefacta, labris 5. in cellaria 6. defertur, & vasis infunditur.

A' hol bor nintsen, ott fert isznak;

a' melly szaladbul 1. és komlóból 2. réz-üstben 3. főzetik;

azután kádakba 4. töltetik;

és meg-hidegedvén, dészakban 5. a' pintzébe 6. hordókba töltetik.

Wo man keinen Wein hat, trinkt man Bier;

welches aus Malz 1. und Hopfen, 2. im Kessel 3. gekocht wird;

hernach wird es in Kuffen (Boddingen) 4. gegossen;

und wenn es abgekühlt ist, mit Gelten (Kübeln) 5. in die Keller getragen, und in die Fässer gefüllt.

Vinum

Vinum sublimatum, e facibus vini, in aheno 7. (cui superimpositum est alembicum 8.) vi caloris extractum —

destillat per tubum 9. in vitrum.

Vinum & cerevisia acescens, fit acetum. (vappa)

Ex vino, vel cerevisia, & melle fit mullum, coquendo.

Az égett bor, a' bor sepröböl, réz-fazékban, 7. (mellyre lombikfedő 8. vagyontéve) a' melegség ereje által ki-húztatván —

a' tsön 9. által le-tsepeg az üvegbe.

A' bor és sermeg-etzetesedvén, etzetté válik.

A' borból, vagy serböl, és mézből, főzés által, mézesbor, és méh-ser, leszén.

Der Brandwein, aus den Weinhefen in einen Kessel, 7. über welchen ein Brennkolben 8. gestellt ist, durch Kraft der Hitze herausgezogen, —

tröpfelt durch die Röhre 9. in das Glas.

Wein und Bier, wenn es versauert, so wird es zu Essig.

Aus Wein, oder Bier, und Honig, wird Meel gesotten.

Piwowárstwj (Sladownjctwj.)

Kde není Wjna, pige se Piwo; ktere se warj 3 Sladu 1. a Chmelu 2. w Kotle; 3. potom se lege do Kádj; 4.

a Edyz ochládne (zastydne) w Skopých, dzberych (Kbeljých) 5. nosj se do Sklepúw (Piwnic,) a wjwá se do Sudúw (Bečet.)

Pálené Wjno (Kocalka, Pálenka) 3 winných Kwasnic, w medénném Kotle, na který polozen gest Medenec (Swrchnjst, Klobauf) 18. Mocy Zorka wytahnauté,

Eape přes Kaury (Trauby) 9. do Sklenice.

Wjno a Piwo zkyselelé býwá Octem.

3 Wjna neb Piwa a Medu, strz Warenj stáwá se (býwá) Medowec (Medowina.)

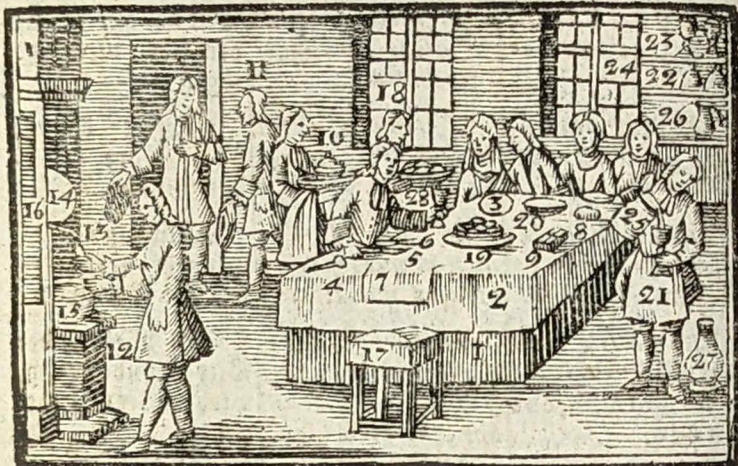

LIII.

Convivium.

Gasterey (Schmaus.)

A' Vendégség.

Cum apparatus convivium, mensa sternitur mappa 2. munda a triclinariis,

qui præterea apponunt discos, 3. cochlearia, 4. calcitros 5. cum furcillis, 6. mapulas, 7. & panem 8. cum salino. 9.

Fercula inferuntur in patinis, 10. artocreas 19. in lance.

Mikor vendégség készítették, akkor az asztal tisztá abroszszal 2. megterítették az asztalnokok által,

a' kik egyszeres mind felrakják a' tányérokat, 3. kálanakat, 4. késeket, 5. és villákat, 6. az asztalkendőket, 7. és a' kenyeret 8. a' só-tartóval 9. együtt.

Az étkek tálakban 10. hordatnak-fel; a' pástetom 19. széles-tálban,

Wenn eine Gasterey veranstaltet wird, wird der Tisch mit einem reinen Tischtuch 2. von den Tafelbeckern gedeckert,

welche über das die Teller, 3. die Löffel, 4. die Messer 5. mit den Gabeln, 6. die Servietten, 7. und das Brod 8. mit dem Salzfaße 9. auflegen.

Die Speisen werden in Schüsseln 10. aufgetragen; die Pastete 19. auf der Platte. Con-

Convivæ ab hospite 11. introducti, abluebant olim manus e gutturino 12. super pelvim, 15.

tergebantque mantili, 16.

atque ita asidebant mensæ per sedilia. 17.

Structor 18. deputat dapes, & distribuit.

Assaturis interponuntur embamata in scutellis. 20.

Pincerna 21. infundit temetum ex urceo, 25. vel cantharo, 26. vel lagena, 27. in pocula, 22. 23.

quæ hodie plerumque sunt vitrea, & in abaco 24. exstant;

et porrigit hospitiibus.

Olim ea ipsemet convivator 28. hospitibus propinare solebat.

A' vendégek a' gazdától 11. bevitetettéven, megszokták mosni régenten kezeiket az ibrikból 12. a' mosdótól 15. felett, és megtörölték kezükönövel; 16.

's úgy ültenek az asztalhoz székeken. 17.

A' tálnok 18. felmetéli az étkeket, és elosztogatja.

A' sülttek közé leves-ételek egylettetnek tálatskákban. 20.

A' pohárnok 21. bort tölt korsóból, 25. vagy kannából, 26. vagy pedig palatzkból 27. a' poharakba, 22. 23.

a' mellyek már ma többnyire üveg-ből készültek, és a' pohár-széken 24. állanak;

és kezekbe adja a' vendégeknek.

Régenten maga a' vendéglő-gazda 28. szokta volt azokat a' vendégekre elköszönni.

Die Gäste, eingeführt von dem Wirthe, 11. wuschen sich vor Alters die Hände aus dem Handfaße, 12. über dem Siebbecke 15. und trockneten sie mit dem Handtuche 16. ab,

und so setzten sie sich auf die Stühle 17. zu Tische.

Der Vorschneider 18. zergliedert die Speisen, und leget sie vor.

Zwischen die Brauten werden allerhand Brühen (Soffen) in Schüsseln 20. gesetzt.

Der Mundschenck 21. schenket das Getränk aus dem Krüge, 25. oder Kanne, 26. oder Flasche, 27. in die Becher 22. 23. ein;

welche heutzutage meistens aus Glas sind, und auf der Credenz 24. stehen;

und überreicht es den Gästen.

Vor Alters pflegte der Gastmahlgeber 28. selbst den Gästen zu trincken.

Sody (Sodokwas, Hostina.)

Když se stroj Hostina, Stál bývá přikryt čistým Vbrusem od Stolnjáků (Stolokryčův, Kredencýčův, Přikryvačův,)

Který přes to vykládají Tálje, 3. Ljice, 4. Nože 5. s Wídlíčkami, 6. Vbrausky (stolnj Ručnjky, Serwýtky), 7. a Chléb 8. s Solnjákau (Sláňkau.) 9.

Gjbla (Armé) přinásejí se na Nisých, 10. Passéta 19. na širokých Nisých.

Sosti od Hospodáre 11. vvedeni, vmýváwali před Časy Kuce 3 Umyvadla 12. nad Ualéwadlem (Medénicy), 15.

a utjráwali ge Ručnjkem; 16.

a tak potom sedávali za Stál po Stolicých. 17.

Rozkráje (Dělic) rozbjrá, (rozkrage, rozauđuge) Pokrmý, a rozdává (rozdeluge.)

Mezy Pecené předkládané býwagi Omácky (Gjchy) na Nisectách. 20.

Ssentýr (Čessnj, Ualéwac) 21. naljwá Wjna z Džbána, aneb Konwy, 26. anebo z Lahwice (Glasse) 27. do Kofjtká (Čjssi,) 22.

Který dnešnjhu Času wěššim Dilem gsau Klenj, a na kredencýnjm Stole 24. stoj; 24.

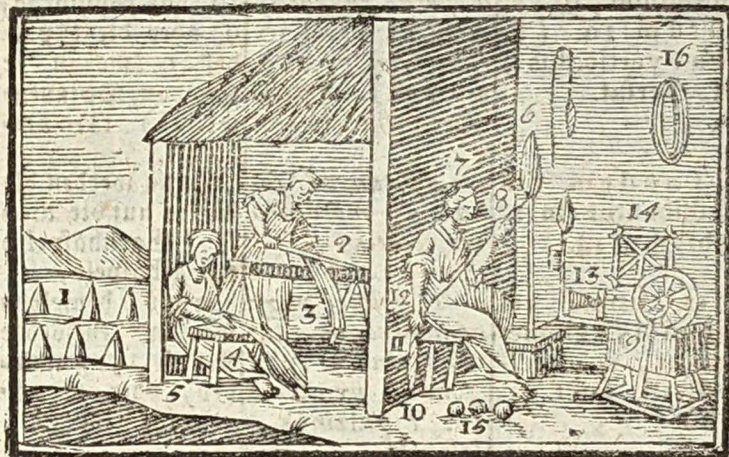
a podává Hostám.

Ža starodáwna sám Spráwce (Stráge) Sodu 28. ge Hostám připjgáwal.

LIV.

Tractatio Lini.

A' Lennel való bánás (Len-készítés.)
Die Behandlung des Flachses.

Linum & canabis, aquis macerata, rursum que siccata, 1.

contunduntur frangibulo ligneo;

2. ubi cortices decidunt:

Tum carminantur carmine ferro; 4.

ubi stupa 5. separatur.

A' len és kender vízben megáztattatván, és az után újra meg-száraztatván, 1.

szve-töretnek szatilóval; 2.

a' mikor a' porják 3. le-hullanak;

Azután meggerébeltetnek vasgerébennel; 4.

a' mikor a' tsepű 5. külön-válik.

Der Flachs und Hanf, wenn er im Wasser geröstet, und wieder getrocknet ist, 1.

werden mit der Brechel 2. gebrochen,

da denn die Rinden 3. wegfallen:

Als denn werden sie mit der Hechel 4. gehechelt;

da denn das Werk 5. abgetrennt wird.

Linum parum
colo 6. alligatur
a netrice, 7.

quæ sinistra fi-
lum trahit, 8.

Dextra 12.
rhombum, 9. vel
fufum 10. (in
quo verticillus)
11. versat.

Tandem fila
deducuntur in a-
labrum; 14.

ex iisque vel
glomi 15. glome-
rantur, vel fasci-
culi 16. fiunt.

A tiszta - len
gu'salyra 6. köt-
tik a' fonó - asz-
szony 7. által,
a' ki bal-kezé-
vel a' fonalat húz-
za; 8.
jobb-kezével 12
a' pergő-rokkát, 9.
vagy az orsót 10.
(mellyen perditő-
karika 11. vagon)
forogatja.

Azután a' fo-
nál a' motólára
14. tétetik;

és belőle vagy
gombolyagok 15.
tekertetnek, vagy
fonal - nyaldok
16. (pálmák)
lesznek.

Der reine Flach
wird von der Spin-
nerin 7. an den No-
den 6. gebunden,
welche mit der
Linken den Faden
spinnet; 8.

mit der Rechten
12. das Spinnrad,
9. oder die Spin-
del 10. (woran der
Einspan, Spinnen-
wirbel) 11. um-
drehet.

Dann werden die
Faden auf die Wei-
se (Garnhaspel)
14. gehaspelt;

aus denselben
werden entweder
Kneule 15. gewun-
den, oder Streh-
nen 16. gemacht.

Objáránj se se Lnem (Délánj Lnu.

Len a Konopé, w Wodé wymočené, a opét wysuffené, 1.
tény (Lámány, patjány) býwagi Patjrtau (Lamačkau,
Trlicy;)

Ebzj Pazderj 3. oprssi:

Potom čessau (hachlugj) se Sachkau (pacěskau) zelesnuu; 4.
Ebzto Kaubel (Zhrébe) oddeľuge se.

Eisty Len priwazuge se k Kuzeli (Přeslicy) 6. od Předlice
(Přádlj, Přádleny,) 7.

Která lewau Kufau Nít přede (táhne;) 8.

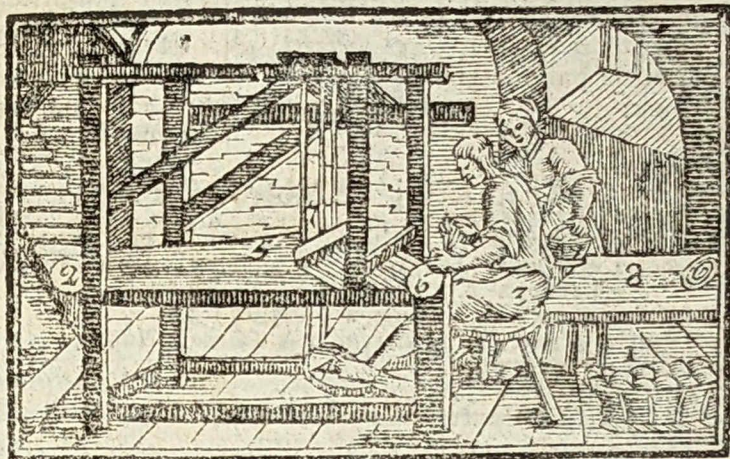
Prawau 12. Kolowrat, 9. aneb Wřetenó, 10. (na kterém
Wřetenj (Přeslen,) obrácj.

Potom Niti motagj se na Motowidlo: 14.

a 3 njch aneb Klubka 15. se swjgegi, aneb Předena (Pasma)
se stáwagi.

LV.

Textura. A szövés. Die Weberen.

Textor diducit
in stamen globos.
1. & circumvol-
vit jugo 2. tex-
torio;

ac sedens in
textrina, 3. cal-
cat pedibus infi-
lia, 4.

Liciis diducit
stamen, 5.

et trajicit ra-
dium, 6. in quo
est trama;

A takúts fel-
veti szálakra a'
gombolyagokat, 1.
és fel - tekeri a'
zugoly-fára; 2.

és ülven a' szö-
vő - széken 3.
nyomja lábával a'
talpallókat (kom-
postorokat.) 4.

A nyüstös - fo-
nalial el-választja
egymástól az ál-
ló-fonalat. 5.

és által veti raj-
ta a' vetélőt, 6.
a' mellyen van a'
bel-fonal;

Der Weber zet-
telt das Garn an,
1. und rollet es
auf den Weber-
baum; 2.

und sitzend auf
dem Weberstuble,
3. tritt er die Schä-
mel 4. mit den Fuß-
sen.

Mit den Zotten
theilet er das Garn,
5.

und wirft den
Weberspuhl, 6. an
welchem der Ein-
trag ist;

ac densat pec-
tine : 7.

és sürüvé tsindl-
lya a' bordával: 7.

und machet es
dichte mit dem We-
berfamme: 7.

atque ita confi-
cit linteum, (te-
lam.) 8.

és ekképen ké-
szíti a' vásznak. 8.

und so webet
(m a c h t) er die
Leinwand. 8.

Sic facit etiam
pannifex pannum
e lana.

Igy készíti a'
posztó mives is a'
posztót gyapjából.

Eben so macht
auch der Tuchma-
cher das Tuch aus
der Wolle.

Ткадлектwj (Ткадлcowstwj.)

Ткадlec сууге Оsnowu (Péjzy,) 1. a nawjgi na Wawog. 2.
a sedé w Krosnjch (Wessstáté,) 3. přebjra, tkače Wohamí
Podnože. 4.

Witelnicemi rozdeluge Osnowu (Péjzy,) 5.
přebazuge Kluwet, 6. w kterém gest Cýwka (Autet;)
a shustuge Brdem, 7.

a tak dělá Plátno. 8.
Tak též dělá y Sautenjt Sukno 3 Wluy.

LVI.

Lintea. A' vásznak. Die Leinwand.

Lintea

**Lintea insolan-
tur** 1. aqua 2. lu-
perfula, donec
candefiant.

A' vásznak (gyól-
tsok) a' verő-fény-
re tétetnek 1. víz-
zel meg-öntöztet-
vén, 2. míg nem
meg-sejérednek.

Die Leinwandten
werden mit aufge-
gossenem Wasser 2.
gebleicht, 1. bis
sie weiß werden.

Ex iis sinit sar-
trix 3. indusia, 4.
muccinia, 5. col-
laria, 6. capitia,
& cætera.

Azokból varr a'
varró-aszszony 3.
ingeket, 4. kész-
kenőket, 5. nyak-
ra-valókat, 6. há-
ló-süvegeket, és
egyebeket.

Aus denselben
nähbet die Nähde-
rinn 3. Hemder, 4.
Schnupftücher, 5.
Halstücher, 6.
Nachtmützen u. d. g.

Hæc si sordí-
dentur, rursum
lavantur a lotri-
ce, 7.

Ezek ha bé-szen-
nyeződnek, újra
ki-mosattatnak a'
mosó-aszszonyok-
tól, 7.

Diese, wenn sie
unrein sind, wer-
den neuerdings von
der Wäscherinn 7.
gewaschen.

aqua, vel lixi-
vio, ac sapoue.

vizzel, vagy lúg-
gal, és szapannal.

mit Wasser, oder
Lauge, und Seife.

Plátna.

Plátna se na Slunce wystawngi (wystjragi,) 1. Wodau 2.
poljta, dokud se newybili.

3 njch stige Schwadlj (Schwadlena) 3. Rossile, Ruennjky (Stät-
ty,) 5. Szlze (Solstuchy, Währdelnjky, Krtotoče,
Krtopásy,) 6. nočnj Cepice, a giné.

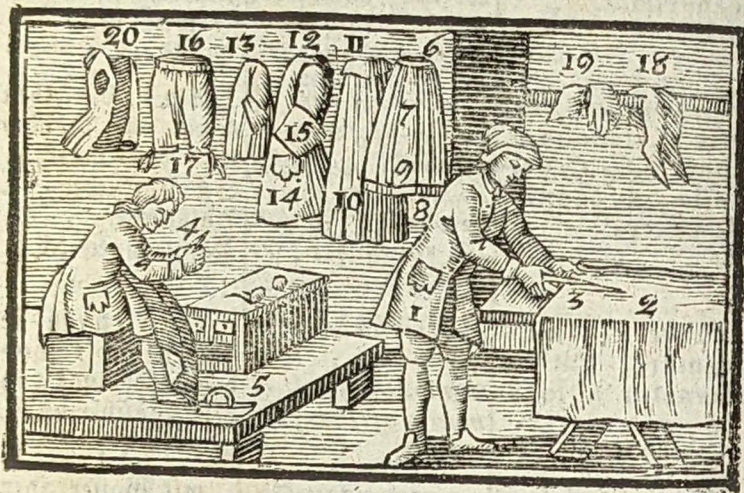
Tyto když se zasspinj (zácenij,) zuowna se perau od Pradle-
ny (Pradlj, práčky,) 7.

Wodau, neb Luhem a Mydlem.

LVII.

Sartor. A szabó. Der Schneider.

Sartor 1. discin-
dit pannum 2. for-
fice; 3.

et confuit acu,
ac filo duplicato :
4.

Postea compla-
nat futuras ferra-
mento : 5.

licque conficit
chlamydes, quæ
habent fimbrias ;
8.

A' szabó 1. fel-
metéli a' posztót
2. ollóval; 3.

és öszve - varja
tövel, és tzerndval
(lodrott fonallal)
4.

Azután meg-si-
míttya a' varráso-
kat téglázó - vas-
sal; 5.

és ekképen készít
mentéket, mellyek-
nek prémjek 8. va-
gyon;

Der Schneider 1.
zerschneidet d a 8
Luch 2. mit der
Scheere; 3.

und nähret es mit
der Nähndel und
dem Zwtrene zusam-
men:

Hernach bögelt
er die Nähte mit
dem Böggeleisen: 5.

und also machet
er Pelze, welche
ein Gebräme ha-
ben; 8.

pallia

pallia 10. cum
patagio, 11. &
manicatas togas ;
12.

nec non tuni-
cas cum globulis
14. & manicis ;
15.

thoraces, 13.
caligas, 16. chi-
rothecas, 19. ami-
cula 20. &c.

Sic facit & pel-
lio pellicea e pel-
libus:

inter cætera
endronidem, &
diphtheram.

palástokat 10.
gallérral, 11. és
újjas hofszú felső-
ruhákat; 12.

nem külömben
dolmányokat gom-
bokkal 14. és új-
jakkal; 15.

mellyre-valókat
(lajblikat), 13.
nádrdgokat, 16.
kesztyüket, 19. vál-
lakat 20. 's a' t.

Igy készít a'
szüts-is bőr-ruhá-
kat a' bőrökből:

a' többek közt
téli-bundát, és ju-
hász-bundát.

Mäntel 10. mit
dem Kragen, 11.
und Aermelrücke ;
12.

wie auch Westen
(Kamifbler) mit
Ändpfen, 14. und
Ärmeln; 15.

Wärmser, 13.
Hosen, 16. Hand-
schuhe, 19. Leib-
20. u. d. g.

Also macht auch
der Kirschner Pelz-
kleider aus Pelz-
werk:

unter andern den
Winterpelz, und
den Schafpelz.

Kregőj (Kregőjt.)

Kregője 1. rozstřihává Sukno 2. Nojnicemi (Nützam;) 3.
a zřiwá Gehlau, a Nitj saukanau (Ewernau) 4.

Potom hladyř swy Cyhlickau zeleznau (Zeléztem:) 5.
a tak delá Mentyky, kterj Prjmy magi; 8.

Pláště 10. s Obogky, 11. a dlaně Raucha (Saleny) ru-
kávové; 12.

gakož y Rabáty s Kuořijky 14. a Kukáwy; 15.

Prsujt (Prsotiny, prsuj Štat,) 13. Nohawice (Spodky,
Kalhoty,) 16. Kufawice, 19. Oplečj (Žiwátky)
20. a t. d.

Tak též y Kozissnjt (Blanát) delá Kozichy z Kozessin (Koz-
jet kozissnjch:)

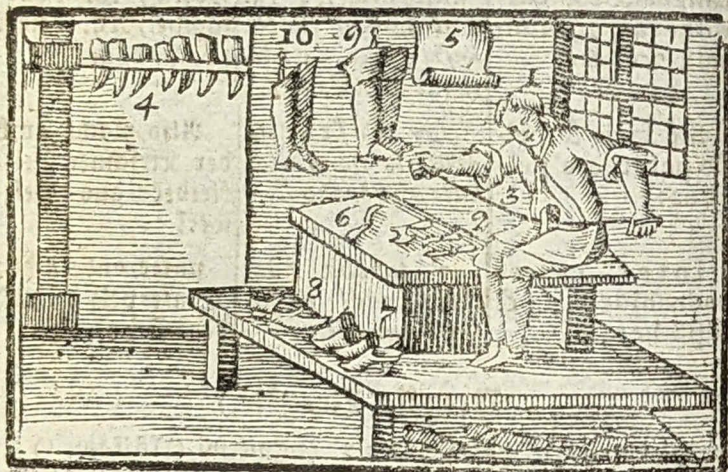
mezy ginými zymnj Kozessinaw podřitě Raucha, a owcáky
Kozich.

LVIII.

Sutor.

A' varga.

Der Schuster.

Sutor

Sutor 1. conficit ope subulæ, 2. & fili picati, 3.

super modulo, 4. e corio 5. (quod scalpro sutorio 6. discinditur)

sandalia, 7. calceos 10. (cothurnos), calceolos, 8. ocreas, 9. & perones.

A' varga 1. készit árral, 2. és szurkos fanallal, 3.

a' kaptán 4. bőrből, 5. (a' melly a' varga-késsel 6. el-metéltetik)

paputsokat, 7. tsizmákat, 10. tiznos), sarukat, 8. és botskorokat. (topánkákat.)

Der Schuster 1. macht vermittelst der Ahle 2. und des Wechdrats, 3.

über dem Leisten 4. aus Leder 5. (welches mit dem Kneife (Kneipe) 6. zugeschnitten wird)

Pantoffeln, 7. Zischmen, 10. Schuhe, 8. Stiefel, 9. und Halbstiefel. (Topanten)

S f w e c.

Sfwec 1. delá Sfídlem, 2. a Dratwan, 3. na Kopyté, 4. 3 Kúže, 5. (která Kneypem (Kzákem) roztrágována bývá)

Pantofle, 7. Tizmy, 10. Střevce, 8. Boty (Sforné) 9. a Krcpe (Polaubotj, Uposstokty.)

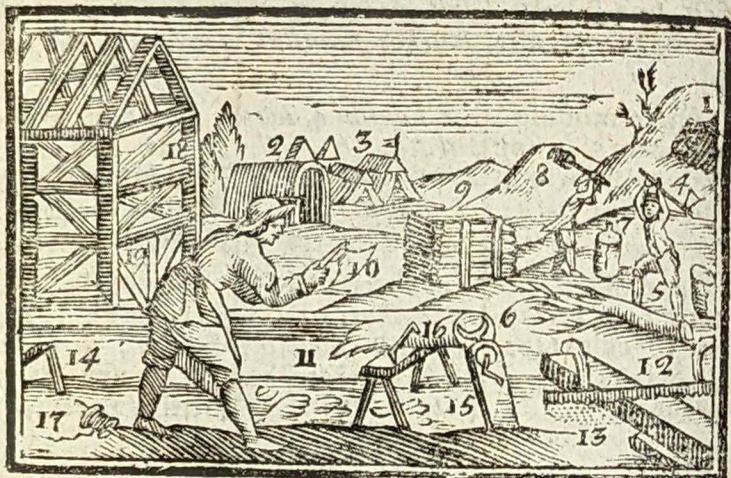

LIX.

Faber lignarius.

Az Áts.

Der Zimmermann.

Hominis vic-
tum & amictum
vidimus: nunc se-
quitur domicili-
um ejus.

Primo habita-
bant homines in
specubus; 1.
deinde in ta-
bernaculis, vel
tuguriis; 2.
tum autem in
tentoriis;
demum in do-
mibus.

Lignator ster-
nit & truncat se-
curi 4. arbores;
5.

Az embernek
eledelét és ruhá-
zatját már láttuk:
következik most
az ő lakó-hajléka.

Először az em-
berek barlangok-
ban 1. laktanak;
azután leveles
székekben, vagy
kunyhókban; 2.
továbbá sátorok-
ban-is; 3.
végtére pedig
házakban.

A fa-vágó le-
vágja és meg-nye-
si fejszével 4. az
éle-fákat; 5.

Des Menschen
Speise und Klei-
dung haben wir ge-
sehen: nun folgt
seine Wohnung.

Anfangs wohnten
die Menschen in
Höhlen; 1.
hernach in Laub-
hütten, oder Stroh-
hütten; 2.
alsdann auch in
Zelten; 3.
endlich auch in
Häusern.

Der Holzhacker
fället und behauet
mit der Holzart 4.
die Bäume; 5.

ubi

u bi remanent
sarmenta. 6.

Clavosum li-
gnum findit cu-
neo, 7. quem adi-
git tudite; 8.

et componit
strues. 9.

Faber lignarius
elevat materiam
super cantherios,
18. ope trochleæ.
15.

affigit ansis, 16.
lineat amussi:
17.

tum asciat li-
gnum ascia; 10.

unde cadunt
assulæ; 11.

et ferrat serra,
12. ubi scobs 13.
decidit.

Tandem com-
paginat parietes;
18.

et configit tra-
bes clavis traba-
libus. 19.

a' mikor hulla-
dék gallyatskék 6.
maradnak - el.

A görtsös-fát
ékkal 7. hasítottja
meg, a' mellyet
julyokkal (bun-
kóval) 8. üt be-
leje;

és rakás-fákat
9. rak-öszve.

Az áts az épü-
letnek való fát fel-
emeli faragó szé-
kekre, 14. (kets-
ke-lábakra) tsi-
ga 15. által.

le-szegezi hor-
gas vassal (kaj-
mattsal) 16. meg-
méri tsapó-sinór-
ral: 17.

akkor meg-fa-
ragja szinló-bár-
dal 10. a' darab-
gerendát;

a' mellyről for-
gátsok hullanak-
le; 11.

és fűrészli fü-
részfél, 12. a' mi-
kor fűrész-por 13.
hull-le.

Azután öszve-
foglalja a' fala-
kat; 18.

és öszve-szegezi
a' gerendákat vas-
tag lész-szegekkel.
19.

wobon das Reis-
holz überbleibt. 6.

Das knottichte
Holz spaltet er mit
dem Keile, 7. wel-
chen er mit dem
Schlägel 8. hinein-
treibt;

und machet Holz-
haufen 9.

Der Zimmermann
hebt das Bauholz
auf die Zimmerb-
öcke 13. mit Hilfe
der Winde. 15.

befestiget es mit
Klammern, 16.
mißt es mit der
Nichtschnur: 17.

dann zimmert er
das Holz mit der
Zimmerart, 10.

wobon die Spä-
ne fallen; 11.

und säget es mit
der Säge, 12. da
die Sägspäne 13.
abfallen.

Dann füget er
die Wände zusam-
men, 18.

und nagelt die
Balken mit Zim-
mernägeln.

Tesat.

T e s a ř.

Lidstau živnost a Oděv gšme gíž spatřili ; nyní následuge
Obydlj geho.

8 Počátku bydleli Lidé w Gestynjch ; 1.

potom w větrových zelených Stáncých , aneb staměných
Chalupkách (Kolibách , Kutrčech ;) 2.

3a tjm w Stanjch ; 3.

naposlėdy w Domjch ,

Kubac Dřev (Drvoštěp , Dřevoset) svaluge a osekává
(okleštěge) Stromy 5. Sěterau ; 4.

kšez Okleštěky (Větvy , Galuzy) 6. zůstávagi.

Sukovaté Dřevno rozštipuge (rozkoluge) Kšjnem , 7. ktery
wbjgi (vrážj , wtkauká) šlobidkem (Klaukem , tla-
nicý ;) 8.

a vkládá šranice Dřevj. 9.

Tesář wozdvihugė Dřevj k štavenj šštrjpcem (Kolowrátem)
15. na Kozly ; 14.

přibjgi (špná) Kšamrcami (Škobami , Štauhami ,) 16. w-
měřuge Pravidlem : 17.

potom otesuge Dřevno Wostěvačkau (Šširočinau , Pánt-
kem ;) 10.

3 ktereho Trjšky 11. padagi ,

a řeže Pilau , 12. kdyžto Dřtiny (Odpilky , Řeznyy) přššf.

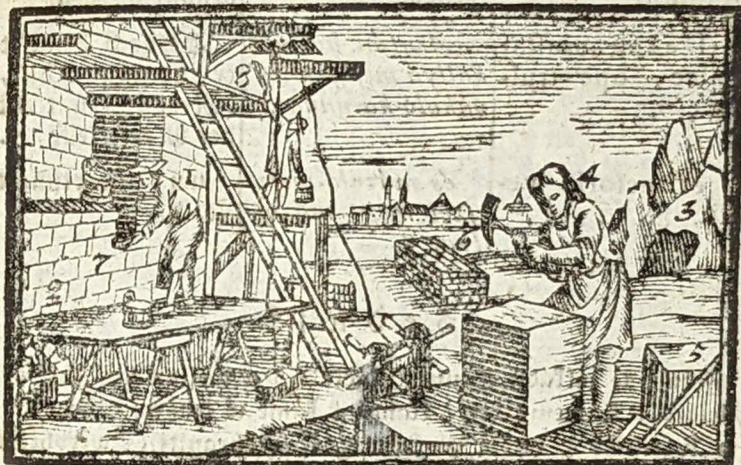
3a tjm špoguge Štény , 18.

a šbjgi Trámy (Dřevna) dřevnovými ššebjky. 19.

LX.

Faber murarius. A' kö-mives.

Der Maurer.

Faber murarius	A' kö-mives 1.	Der Maurer 1.
1. ponit funda- mentum, & struit muros, 2.	fundamentomot vet, és köfalakat 2 rak,	1. leget den Grund, und sezet Mauern, 2.
vel e lapidibus, quos lapicida eruit in lapicida- na ; 3.	vagy kövekből mellyeket a' kö- vágó a' kö-bányá- ban 3. ás ;	entweder a u š Bruchsteinen , wel- che der Steinhauer in der Steingrube bricht ; 3.
et latomus 4. conquadrat ad normam ; 5.	a' kö-faragó 4. pedig négy šzege- letesen ki - farag az igazgató - mér- ték 5. šzerint ;	und der Stein- meß 4. nach dem Richtscheite vier- eckigt zurichtet ; 5.
vel e lateribus ; 6.	vagy pedig tég- lákából , 6.	oder aus Ziegel- steinen , 6.
LX.	Orbis Pictus.	I qui

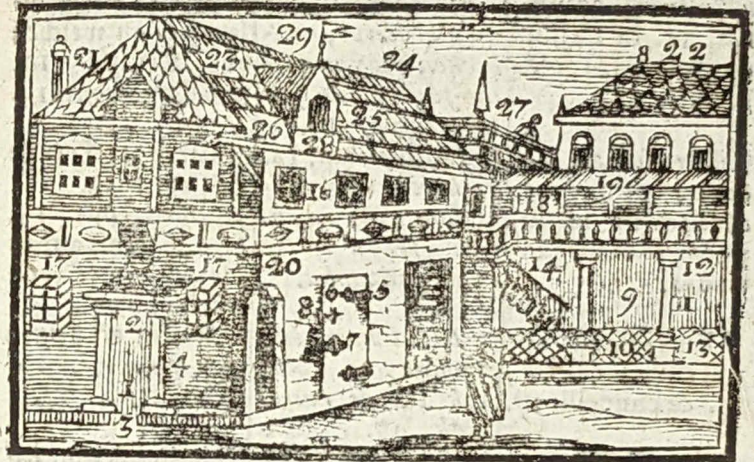
qui ex arena & luto, in aqua intritis, formatur,	a' mellyek vizzel fel-kevertt fövenyből és járóból formáltatnak,	welche aus Sand und Felme, mit Wasser abgerührt, geformt,
et igne excoquantur.	és tűzzel ki-égettetnek.	und mit Feuer gebrannt werden.
De in crustat calce, ope trullæ, 7.	Azután bévakollya mészszel, a' vakoló-kalánnal, 7.	Hernach bewirft er sie mit Kalk, (Mertel)vermittelst der Mertelkelle, 7.
et tectorio vestit. 8.	és mázoló-mészszel meg-mázolya. 8.	und übertüncht sie. 8.

Z e d n i k.

Zedník I. základá Grunt (Základ,) a wystawuge Ždi: 2. budto 3 Kamenj, které Kamenj káme w Kamennj Gámě, 3. a Kamenát 4. wedle Vhelnice 5. čtverohranitj (čtverohelně wytesáwá, (přistroguge;) budtože 3 Cyhel, 6. které 3 Písku a Šhny, s Wodau smíšťané lípany (twořeny, podobizněny,) a Ohněm wypáleny býwagi. Potom obmitá (obvrhuce) ge Wápnem zedníckau Ljčej, (Hydackau) 7. a přebjuge (potjrá, pomazuge) swrchnjm Wápnem. 8.

LXI.

Domus. A Ház. Das Haus.

Ante januam domus est vestibulum. I.	A' ház' ajtaja előtt vagyon a' tornácz. I.	Vor der Thüre des Hauses ist der Eingang. I.
Janua habet limen, 3. & superliminare, 2. & utrinque postes. 4.	Az ajtónak van egyen alsó-küszöb-je, 3. felső-küszöb-je, 2. és mind a' két oldalon ajtó-félje. 4.	Die Thüre hat eine Unterschwelle, 3. eine Oberschwelle, 2. und beyder-seits die Pfosten. 4.
A dextra sunt cardines, 5. a quibus pendent fores; 6.	Jobb-kézre van az ajtó-farkak, 5. mellyeken függ az ajtó; 6.	Zur Rechten sind die Thürangel, 5. an welchen die Thüre hängt; 6.
a sinistra claustrum. 7. aut pessulus. 8.	bal felől vagyon a' záró-pléh, 7. vagy a' kilints. 8.	zur Linken ist das Schloß, 7. oder der Riegel. 8.

Intra parietes
est cavædium, 9.
tessellato pavimento, 10.
fultum columnis, 11. in quibus
epistylum, 12. &
basis. 13.
Per scalas 14.
& cochlidia 15.
ascenditur in superiores contignationes.
Extrinsicus apparent fenestræ, 16. & cancelli; 17.
pergulæ, 18.
suggrundia, 19.
& fulcra. 20.
In summo est tectum, 21. contectum tegulis, 22. aut scandulis, 23. nonnunquam stramine:
quæ incumbunt figillis, 24. hæc tignis. 25.
Tecto adhæret stillicidium. 26.

Belöl a' falak közt vagy on a' pitvar, 9. négy szegű padimentommal 10. ki-rakva, ofzlopokkal 11. meg-erősítve, melyeken vagy on ofzlop-fő, 12. és ofzlop-talpa. 13.
Lajtorjácok, 14. és keringő-grádsokon 15. mennék-fel a' felsőrend-házakba.
Kívül meg-látsonak az ablakok 16. és rostélyok, 17.
a' sétáló-folyosók, 18. az eszterha, 19. és az ofzlopok. 20.
Leg-felhül vagy on az ház-héja, 21. a' melly megvan fedve tseréppel, 22. vagy 'sindellyel, 23. néha pedig szalmával; a' mellyek létezken, 24. ezek pedig szaru-fákon 25. feküsznek.
A ház' héjával ofzve-ragad a' tsepegő-eszterha (tsepegés helye.) 26.

Zwischen den Mauern ist der offene Saal, 9. mit einem gewürfelten Ausstriche, 10. gesüßt mit Säulen, 11. an welchen das Kapitäl 12. und Postament. 13.
Ueber die Treppe (Stiege) 14. und Wendeltreppe 15. geht man hinauf in die oberen Stockwerke.
Außen erscheinen die Fenster, 16. und Gitter, 17. die Gallerien, (Attane) 18. Wetterdächlein, 19. und Pfeiler. 20.
Zu oberst ist das Dach, 21. gedeckt mit Ziegeln, 22. oder Schindeln, 23. manchmal auch mit Stroh;
welche auf den Latten, 24. diese auf den Sparren 25. liegen.
An dem Dache hängt die Traufe (Dachrinne.) 26.

D ũ m.

Priebe Dveřmi Domu gest Pıstup (Vchod, Pıedsřnyj Pıeddwıř.) 1.
Dveře magj Prah, 3. a Nadprazj, 2. a 3 obau Stran We-Weřege. 4.
Po Pravě gřau Stězege (weřeguj Ğatowé,) 5. na kterých Dveře 6. wıřy:
po Lewé gest Ğamek, 7. aneb Ğawora. 8.
Mezy Stěnamı gest Synce (Syně,) 9. čtwerhranau (kostkowau) Podlahau (Dlážkau) 10. wyložena (wydlážena,) 11.
Slaupy 11. podepıreua, na kterých; Matowice, 12. a Podstawek (Podwal.) 13.
Po Ğeběch (Střpněch) 14. a okrauhřých (krautých) Šcho-Dech 15. wřstupuge se na hornı Donebj (Přtro.)
Ğewnitě spatıngı se Ořna, 16. a Mıřje; 17.
Dawlace (Wřstupky, Prřchody,) 18. Podřřřky (Podřřřstı,) 19. a Pıřřı. 20. (Slaupy.)
Na Wřchu gest Střecha (Krow,) 21. Cyhlami 22. pıřkryta, aneb Šřındely, 23. nědy pak Šlamau;
které na Latách, 24. a tyto na Krowách 25. leřı.
K Střesse pıřpogen gest Šlab (Řynna.) 26.

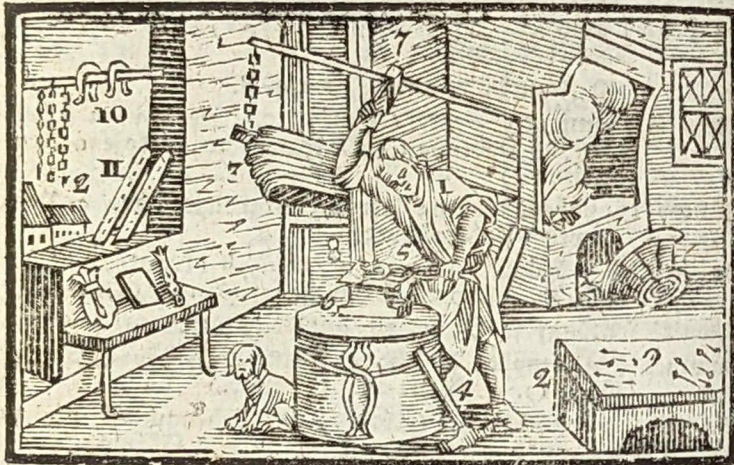

LXII.

Faber ferrarius.

A' kováts.

Der Schmied.

Faber ferrarius
1. in ustrina (fabrica ferraria) 2. inflat ignem folle, 3.

quem attollit pede; 4.

atque ita candefacit ferrum.

Deinde eximit forcipe, 5.

A' kováts 1. a' kováts-műhelyben 2. fel-fújja a' tüzet fűvóval, 3.

a' mellyet lábával 4. fel-emel;

és úgy tüzesíti-meg a' vasat.

Azután ki-vevzi fogóval, 5.

Der Schmied 1. in der Schmiede 2. bläst das Feuer mit dem Blasbalge 3. auf;

den er mit dem Fuß 4. tritt;

und so macht er das Eisen glühend.

Hernach zieht er es mit der Zange 5. heraus,

imponit

imponit incudi, 6. & cudit malleo: 7.

ubi stricturæ 8. exiliunt.

Et sic excuduntur: clavi, 9. solæ, 10. canthi, 11. catenæ, 12. laminæ,

seræ cum clavibus, cardines, &c.

Ferramenta candentia restinguuntur in lacu.

reá teszi az ülé-vasra, 6. és üti a' kalapáttsal: 7.

a' mikor tüzeszikrák 8. ugrálnak-ki.

Es ekképen készítettnek, a' szegek, 9. pákók, 10. kerek-talp vasak, 11. lántzok, 12. pléh-vasak,

lakatok kültökkel együtt, ajtó-sarkak, 's a' t.

A' tüzes vas mivek el-óllatnak a' víz-tartóban.

legt es auf den Ambos, 6. und schmiedet es mit dem Hammer, 7.

da die Funken 8. davon spritzen.

Und so werden verfertigt die Nägel, 9. die Hufeisen, 10. die Radschienen, 11. die Ketten, 12. die Bleche,

die Schlösser mit den Schlüsseln, Thürangel, u. d. g.

Das glühende Eisenwerk wird in dem Eßschtröge abgekühlt.

Kováč (Kováč.)

Kováč 1. w Kowárni (Wyhni) 2. rozpaluge (rozdmuge) Oheň Měchem kovářským, 3.

řterý wyzdvihuge Kóhau; 4.

a tak rozpaluge (rozněcuge) Železo.

Potom wytahuge (wynimá) Klesťemi, 5.

Klade na Kálowu (Kálowadpo,) 6. a tuge Kladiwem (Mlátkem:) 7.

odkud Gistry 8. stříkají.

A tak kowáni býwají: Žebřky, 9. Podkowy, 10. Šjny, 11. Kětězy, 12. Plechy;

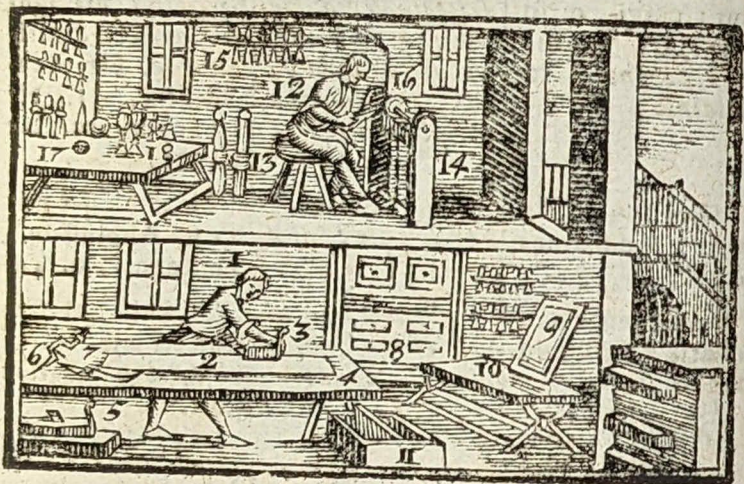
Žámky (Klatty) s Klicemi, Stěžeg (wěreguj Šákowé, Šáz-wěsy) a t. d.

Žhiancy (rozpálené) Železa vřassují se w Korytku.

LXIII.

Scriniarius, & Tornator.
Az Asztalos, és Esztergályos.
Der Tischler, und der Drechsler.

<p>Arcularius edolat asseres runcina, 3. in tabula; 4.</p> <p>deplanat plana; 5.</p> <p>perforat terebra; 6.</p> <p>soulpit cultro; 7.</p>	<p>1. Az asztalos 1. meg-gyaltálja a deszkákat, 2. gyalúval 3. a' gyaluló-táblán; 4.</p> <p>meg-simítja simító-gyalúval; 5.</p> <p>meg-fúrja fúróval; 6.</p> <p>meg-furagja kessel; 7.</p>	<p>Der Tischler (Schreiner) 1. hobelt die Bretter 2. mit dem Hobel, 3. auf der Hobelbank; 4.</p> <p>glättet sie mit dem Schlächthobel, 5.</p> <p>durchbohret sie mit dem Bohrer, 6.</p> <p>schnitzet sie mit dem Schuitzer, 7.</p>
--	--	--

combi-

<p>combinat glutine, & subscudibus; 8.</p> <p>et facit tabulas, 9. menfas, 10. arcas (cistas) 11. armaria &c.</p> <p>Tornator 12. tornat 15. super scamno tornatorio, 14. globos, 16.</p> <p>Conos, 17. icunculas, 18. & limilia torevmata.</p>	<p>őszve - foglalja enyvel, és hevederekkel; 8.</p> <p>és készít táblákat, 9. asztalokat, 10. ládákat, 11. almáriomokat, 's a' t.</p> <p>Az esztergályos farag 12. (elztergályoz) az eszterga-vassal 15. az esztergály-széket, 14. golyóbi-sokát, 16.</p> <p>tekeket, 17. képetskéket, 18. és e' féle esztergálymiveket.</p>	<p>füget sie mit dem Leime, und mit Leisten zusammen, 8.</p> <p>und macht Tafeln, 9. Tische, 10. Trugeln (Kisten) 11. Kästen u. d. g.</p> <p>Der Drechsler 12. drehet mit dem Dreheisen 15. über der Drehbank 14. Kugeln, 16.</p> <p>Regel, 17. Puppen (Docken) 18. u n d dergleichen Drehwerke.</p>
---	--	--

Stoľar a Struhar (Saustružnik, Tokár.)

Stoľar 1. hľadij (hobluge) Prkna (Dřky) 2. Sladjkem (Sobljtem) 3. na stoľarstě Tabuli; 4.

rowná ge hľadycym Sobljtem (Sladičem;) 5.

provrtnage Nebozecem, 6.

wyězuge Rezáciem, 7.

spoguge (Kleguge, Sepuge) Klegem, a Liffami (Mečjky), 8.

a delá Tabule, 9. Stoly, 10. Truhly, 11. Almarje a. g. p.

Struhar 12. strauže (saustrauže) Stružidem (saustružnik Jelžkem) 15. na Straužniku (Saustrie, saustružnikě Stolicy) 13. Kule, 16.

Kuželky, (Kolký) 17. Paupátka (Obrazky, Bábata,) 18. a podobně saustružnikě (struharstě) Dřla.

LXIV.

Figulus. *A' Fazekas.* Der Töpfer.

Figulus 1. sedens super rota
2. figulari, format ex argilla
3. ollas, 4. urceos 5. (amphoras,) tripodes,
6. patinas; 7. fidelas, 9. opercula, 10. & alia vasa testacea. 8.

Postea excoquit ea in furno, 11.

et incrustat lithargyro.

Fracta olla dat testas. 12.

A' fazekás 1. ülven a' korong 2. felett formál agyaktól, 3. fazekakat, 4. korsókat, 5. serpenyőket 6. (lábalokat) tálakat; 7. kályha-darabokat, 9. fedőket, 10. és más tserépedényeket. 8.

Azután kiégeti azokat az égetőkemenczében, 11. és meg-színli mázzal.

Az el-törtt fazékból tserépek 12. lesznek.

Der Töpfer 1. sitzend über der Scheibe, bildet aus Thon (Leim) 3. Töpfe, 4.

Krüge, 5. Dreyfüße (Reinen) 6. Schüsseln; 7. Ofenkacheln, 9. Stürze (Deckel) 10. und andere irdene Gefäße. 8.

Hernach härtet er sie im Brennofen, 11.

und überzieht sie mit der Glasur.

Ein zerbrochener Topf giebt Scherben. 12.

Srncjé.

Srncjé.

Srncjé 1. sedé nad Kolem hrncjerským, 2. formuge (wyobražuge,) 3. hlíny 3. Srnce, 4.

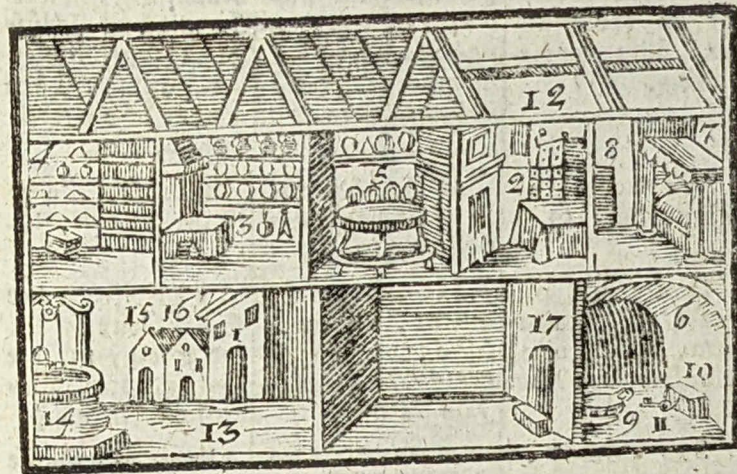
Džbány, 5. Rendlyty (Trinozinyty, Panvice,) 6. Níse; 7. Kachle, 9. Přikryvky, 10. a jiné hliněné nádoby. 8.

Potom vypaluge ge w Pecy, 11. a poljwa se Glegtau.

Roztrýskány Srnce dáwa Srěpy. 12.

LXV.

Partes domus. *A' háznak részei.*
Die Abtheilungen des Hauses.

Domus habet conclavia plura:

A' háznak sok külömb - külömb záros-helyei vagnak:

Das Haus hat mehrere Gemächer:

ut sunt: atrium, 1. hypocaustum, 2. culina; 3.

a' minéműek: a' pitvar, 1. szoba, 2. konyha; 3.

als da sind: das Vorgemach (Vorfaal) 1. die Stube, (das Zimmer) 2. die Küche; 3. cella

cella penuaria, 4. coenaculum, 5. camera, 6. & cubiculum 7. cum adstructo secessu. 8.

Corbes 9. in seruiunt rebus transferendis;

arcae 10. (quae clauē 11. clauduntur & recluduntur) illis adseruandis.

Sub tecto est tabulatum; 12.

In area 13. puteus, 14. stabulum, 15. lignile, plaustrarium &c.

Sub domo est cella. 17.

Élés-ház, 4. ebéd-lő-ház, 5. bólt (bóltos-kamara) 6. és háló-ház, 7. a' melleje épített árnyék-székel 8. együtt.

A kosarak 9. holmi dolgoknak ide'stova-való hordásokra szolgál-nak:

a' ládák, 10. (a' mellyek külső 11. bé-zárat-nak és ki-nyittat-nak) azoknak bennek való tartására.

A' ház-héjazatja alatt vagon a' padlás; 12.

Az udvaron 13. a' kút, 14. az is-tálló, 15. a' fa-tartó-szín, szekérszín 's a' t.

A' ház alatt vagon a' piazte. 17.

Die Speisekam-mer, 4. der Speise-saal, 5. das Bewöl-be (die Kammer) 6. und das Schlafzim-mer, 7. mit dem daran gebauten Se-krete, (Abtritt) 8.

Die Körbe 9. die- nen die Sachen hin und wieder zu tra- gen;

die Kästen (Tru- hen, Kisten) 10. (wel- che mit dem Schlüs- sel 11. zugeschlossen und aufgeschlossen werden) dieselben zu bewahren.

Unter dem Dache ist der Boden; 12.

Im Hofe 13. der Schöpfbrunn, 14. der Stall, 15. die Holzschuppen, Wa-genschuppen u.d.g.

Unter dem Hause ist der Keller. 17.

Cástly Domu.

Dám má mnoho Potogitkúv;
gatoz gšau: Sýn, 1. Swétnice (Gizba,) 2. Kuchyně; 3. Spizijna (Spizijnj Komora) 4. Wečerádlo (Gistba,) 5. Komora, 6. Komnata (Lehárna) 7. s přistavným Záchodem. 8.
Koštkové 9. Nauží k sem y tam Přenášeni Wěcý;

Truhly

Truhly (Škříně,) 10. (které se Kličem 11. zavírají a od- vírají) k Zachování (Ochránění) věcí.

Pod Střechou gest Jára (Půda, Poval;) 12.
we Dwoře, 13. tážnj Studna, 4. Marštal (Chlív,) 15. Dřevnice (Drvárná,) Woznja (wozň Kolna) a t.d.

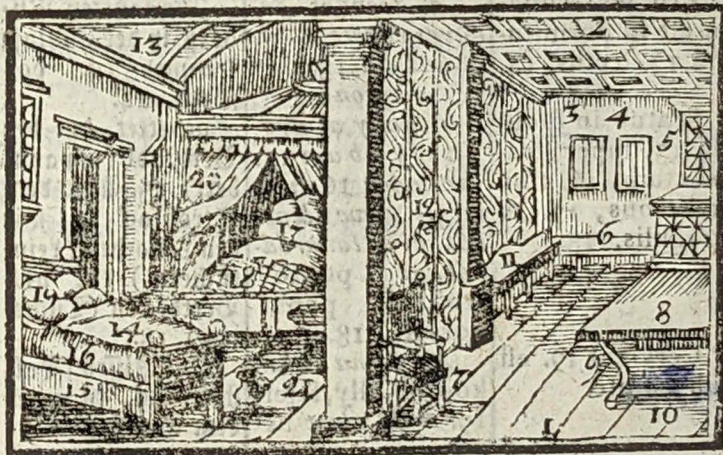
Pod Domem gest Sklep (Pivnice.) 17.

LXVI.

Hypocaustum cum Dormitorio.

A' szoba és a' háló-ház.

Das Zimmer (die Stube) mit dem Schlafgemach.

Hypocaustum 1. ornatur laqueari- bus, 2. & nonnun- quam parietibus tabulatis; 3. illuminatur fe- nestris: 4.

A' szoba, 1. me- nyezettel. 2. és né- ha deszkával bel- lett falakkal is 3. meg-ékesítetik; ablakokkal 4. meg-világosítta- tik;

Das Zimmer 1. wird verziert mit der Decke 2. und manchmal mit ge- tafelten Wänden, 3. wird beleuchtet durch die Fenster: 4. calefit

calescit fornace,
5. quæ construi-
tur ex fidelis.

Utenilia hypo-
causti sunt: scam-
na, 6. sellæ; 7.

mensæ 8. cum
fulcris 9. ac sca-
bellis, 10. & cul-
citæ. 11.

Appenduntur
etiam tapetes. 12.

Pro levi cuba-
tu est in dormito-
rio 13. lectus, 14.

stratus in spon-
da 15. super stra-
mentum, 16. cum
lodicibus, 17. &
stragulis. 18.

Cervical 19. est
sub capite.

Conopeo 20.
lectus tegitur.

Matula 21. est
vesicæ levandæ,

meg - melegitte
tik kementze 5. ál-
tal, a' melly du-
rab - kályhákból
rakatik.

A' szoba' búto-
rai, a' lótzák (pa-
dok), 6. a' szé-
kek; 7.

az asztalok 8.
ofzlop lábaikkal 9
és 'sámolyaikkal

10. együtt, és a'
párna székek. 11.

Szőnyegek is 12.
szoktak fül - fűg-
gesztetni.

A' tsendes fe-
kűvés végett a' há-
ló-házban 13. ágy
14. vagon.

a' melly a' nyo-
szoly áb a n 15.
szalmára 16. van
meg - vetve lepe-
dőkkel és takaró-
zókkal (pokró-
tzokkal, papla-
nokkal. 18.

A' párna (ván-
kos, fej-ally, fejel)
19. a' fö alatt va-
gyon.

Az ágy, szü-
nyog - hálóval (su-
perláttal) 20. be-
vonatik.

A' vizellő-edény
21. vizellésre (hó-
jag könnyítésére)
való.

erwärmet durch
den Kachelofen, 5.
welcher aus Ka-
cheln zusammenge-
setzt wird.

Die Zimmerge-
räthe sind: die Bän-
ke, 6. die Sessel
(Stühle) 7.

die Tische 8. mit
ihren Gestellen (Stü-
ben) 9. und Fuß-
sritten, 10. wie auch
Polsterfesseln. 11.

Tapezereien 12.
werden auch auf-
gehenket.

Zur sanften Ru-
he ist in der Schlaf-
kammer 13. das
Bett, 14.

gebettet in der
Bettstadt (Spann-
bett) 15. über dem
Strohsack 16. mit
den Keilachen (Kein-
tuchern) 17. und
Bettdecken (Tuche-
ten.) 18.

Das Kissen (Vol-
ster) 19. ist unter
dem Haupte.

Das Bett wird
mit dem Vorhang
20. verdeckt.

Der Nachtopf
21. dienet die Bla-
se zu erleichtern.
(Wasser zu lassen.)

Swětnice

Swětnice (Gizba) s Lehárnj (lehácým
Pokogem, spácý Komorau.)

Swětnice 1. ozdobena býwá Stropem (Tlem,) 2. a někdy
Stěnami podláženyimi (tabulowanými;) 3.

oswěcuge se Okny: 4.

zahřjwá se Kamny (strže Pec,) 5. které z Kachlów skládána
býwagi.

Náradj (Nádobj) Swětnice gsau: Lawice, 6. Stolice,
(Sesse;) 7.

Stoly 8. s Stolinami (stolujmi Nohami, Podstawky) 9. a
Podnozemi (Trnozemi,) 10. a Podusky (Polstáre.) 11.

Powěssugi se též y Calauy (Koberce.) 12.

K lehákému (tichému) Odpočinutj gest w lehácý Komore 13.
Lůže, 14.

rostlané w Posteli (Ložnicy) 15. na Postámce (Kaméném
Polstáti, Strojáku,) 16. s Plachtami 17. a Swrch-
nicemi (Přikrywadky, Paplony, Kobercy.

Slawnice (Poduska, Podhlawnice, Polstát) 19. gest pod
Slawau.

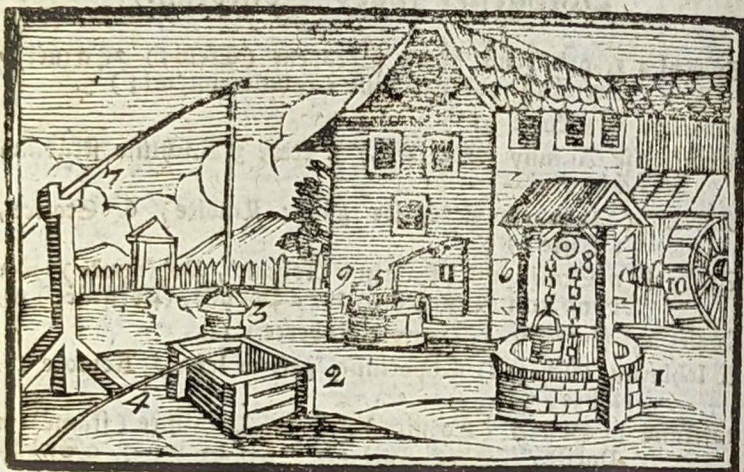
Zasteradlem 20. se zastjrá Lůžko.

Nočnj Srnec 21. gest k oblehčenj Někýje.

LXVII.

Putei. A' Kútak. Die Brunnen.

Ubi fontes deficiunt, effodiuntur putei, 1.

A' hol források nintsenek, ottan kútak 1. ásattanak,

Wo es an Quellen mangelt, werden Brunnen 1. gegraben,

qui circumdantur crepidine, 2. ne quis incidat:

a' mellyek körrül-vétetnek kútkávával, (kútgaradjával) 2. hogy valaki bele ne essen:

welche mit einer Lehne 2. umgeben werden, damit niemand hineinfalle:

inde hauritur aqua urnis, 3.

onnan merítettik a' víz, vedrekkel, 3.

daraus schöpft man das Wasser in Eimern, 3.

(quæ pendent vel pertica, 4. vel fune, 5. vel catena;) 6.

(a' mellyek vagy rúdon, 4. vagy kötelen, 5. vagy lánczon 6. függenek:)

(welche entweder an einer Stange, 4. oder an einem Seile, 5. oder an einer Kette 6. hängen,)

idque

idque aut tol-
lenone, 7. aut
girgillo, 8. aut
cylindro 9. manu-
briato;

merítettik pedig
vagy kút-gémmel,
7. vagy forgó-ka-
rikával, 8. (tsigá-
val) vagy gömbö-
lyeg tekerővel, 9.
mellynek marko
lattyá vagyon;

und dieses ent-
weder mit dem
Schwengel, 7. oder
in der Windelschei-
be, 8. oder mit der
Walze, 9. die et-
nen Handgriff hat;

aut rota, 10.
aut denique an-
tlia, 11.

vagy kerékkel,
10. vagy pedig víz-
vonó - szivárva-
nyal, 11.

oder mit dem
hohlen Rade, 10.
oder endlich mit
der Pumpe, 11.

Studné (Prohlabné.)

Ade se Pramenúw (Zrjdel, Tymencúw) nedostává, kopáji se Studné (Prohlabné,) 1.

Které ohrazeny býwáji Zábrdljm (Lubem, Ohradau,) 2. aby do nich někdo newpadl:

odtud se wáží Woda Okowy (Wédry,) 3. (Které wisý aneb na Tyči (Zrjdi,) 4. aneb na Prowaze, 5. aneb na Ketezy; 6.)

a to, aneb Wáhau (Klukau) studničnau, 7. aneb Skřipcem, 8. aneb Krutidlem (Wálcem) 9. oberučným (Kufowét magicým;)

aneb Kolem, 10. anebože Žumpau (Pumpau.)

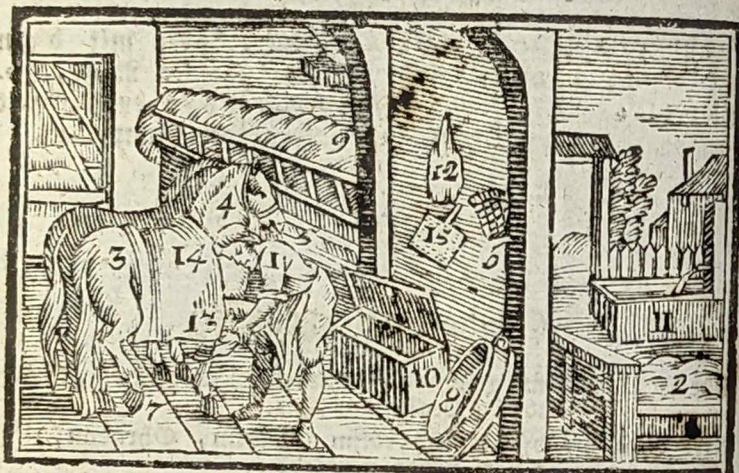

LXVIII.

Equile.

A' Ló-istálló.

Der Pferdestall.

Stabularius
(equiso) 1. pur-
gat a fimo 2. sta-
bulum;
alligat equum
3. capistro 4. ad
praelepe; 5.

aut si mordax
sit, constringit fis-
cella. 6.

Deinde subster-
nit firamenta, 7.

A' lovász 1. ki-
tisztítja a' ganéjt
2. az istállóból;
hozzá - köti a'
lovat 3. kötő-fék-
kel a' jászolhoz; 5.
vagy pedig ha-
harapós, orr - kö-
töt (vas peretzet)
6. szorít a' szájjár a.
Azután szalmát
7. hány alája.

Der Stallknecht
(Rohwarter) 1.
mistet 2. den Stall
aus;
bindet das Pferd
3. mit der Halfter
4. an den Barren
(Krippe,) 5.
oder wenn es bis-
fig ist, leget er ihm
den Maulkorb 6.
an.
Heenach machet
er die Streu mit
Stroh, 7.

Avenam

Avenam venti-
lat vanno, 8.
quam miscet pa-
leis,

eaque pascit
equum, ut et fo-
no. 9.

Postea ducit
aquatum ad aqua-
rium: 11.

tum detergit
panno, 12. de-
pectit frigili; 15.

insternit gaula-
pe, 14.

et inspicit un-
gulas, an soleæ
ferreæ (calceifer-
rei) 13. adhuc fir-
mis clavis hæ-
reant,

Meg - parolja
parló - rostával 8.
a' zabot, a' melly
köz zé szetskát
egyélt,

és azzal éteti a'
lovat, valamint
széndával - is. 9.

Ezek után itat-
ni vízi az itató-
ra: 11.

akkor osztán
meg - törli törlö-
rongyal, 12. meg-
vakarja ló - vaka-
róval; 15.

rá - teríti a' po-
krótztot, 14.

és meg - nézi a'
körmeit, ha val-
lyon a' ló - patkók
13. még erősen le-
szegezve állonaké
rajtok.

Den Haber
schwingt er in der
Wanne (Futter-
schwinde) 8. wel-
chen er mit Häcker-
ling vermengt,

und damit füttert
er das Pferd, wie
auch mit Heu. 9.

Nach diesem füh-
ret er es zum Was-
setroge 11. trinken;

dann wischt er es
mit dem Luche ab,
12. striegelt es mit
dem Striegel, 15.

leget ihm die De-
cke (Rosen) auf, 14.

und beschaut die
Hufe, ob die Eisen
13. noch an festen
Nägeln hängen.

Roniska Stáge (Marssal)

Ronje (Pacholek od Ronj, Marssalje) 1. wycištuge Ron-
stau Stáge (Marssal) od Snoge; 2.
přivazuge Roně 3. Wohlavem (Vzděnic) 4. k Geslem; 5.
anebo, gestli gest kausawý, zawěsy (wlozi) mu Náhubek. 6.
Potom stele pod něho Slámu; 7.
Owes opála (převjgi) Opápkau, 8. který smjchuge (smjssu-
ge) s Rezankau (Seickau,) 9.
a tjm krmj Roně, gako y Senem. 9.
Potom webe geg k napágenj k wodnjmu Korytu (Napá-
gedlu;) 11.
a tak potom otjrá Suknem, 12. a očesuge Šebelcem; 15.
přikřívá Kobereem (Saunj,) 14.
a obhlédá Kopyta, zdáli Podkowy železné 13. gestě na pew-
ných Šřebjých (Podkowjých) se drží.

141.

K 2

LXIX.

LXIX.

Vietor. *A' Bodnár.* Der Binder.

Vietor i. amictus praecinctorio, 2.

facit e virgis columnis, 3. super fellam incisoriam, 4. scalpro bimanubriato, 5. circulos;

et ex ligno affulas. 6.

Ex assulis conficit dolia, 7. & cupas, 8. bino fundo;

A' bodnár 1. elő-kötővel 2. körül-kötőzködven,

mogyoró veszfökből, 3. a' faragó-székenn, 4. két-nyelű késsel, 5. abrantsokat tsinál;

fából pedig dongákat.

A' dongákból készit hordókat 7. és tonnákat, 8. két-két fenékkal;

Der Binder (Bötcher) 1. mit dem Schurzsfelle 2. umgebunden,

macht aus Hefelruthen, 3. über der Schnitzbank 4. mit dem Reismesser 5. Reife;

und aus Holz Fassdauben (Taufeln.) 6.

Aus den Taufeln macht er Fässer, 7. und Tonnen, 8. mit zwey Böden;

tum

tum lacus, 9. labra, 10. trimodia 11. (cupellas, anophora,) & situlas, 12. uno fundo. ismét kádakat, 9. de'sákat, 10. puttonokat, 11. és rotskákat, 12. egy fenékre. dann Ständer (Bodlingen) 9. Schäffer, 10. Butten, 11. Gelten 12. mit einem Boden.

Postea vincit circulis, 13. quos ligat salignis viminibus, 15.

et aptat tudite, 16. ac tudicula. 11.

Azután meg-köti abrantsokkal, 13. a' mellyeket meg-szorít füzfa veszfzötskéekkel, 15.

és red-veri bunkóval (sulyokkal) 16. és trébelyel. 17.

Hernach bindet er sie mit Reifen, 13. welche er mit weidenen Reifern (Wieden) 15. heftet, und mit dem Schlägel 16. und Triebel 17. anschlägt.

B e d n á r.

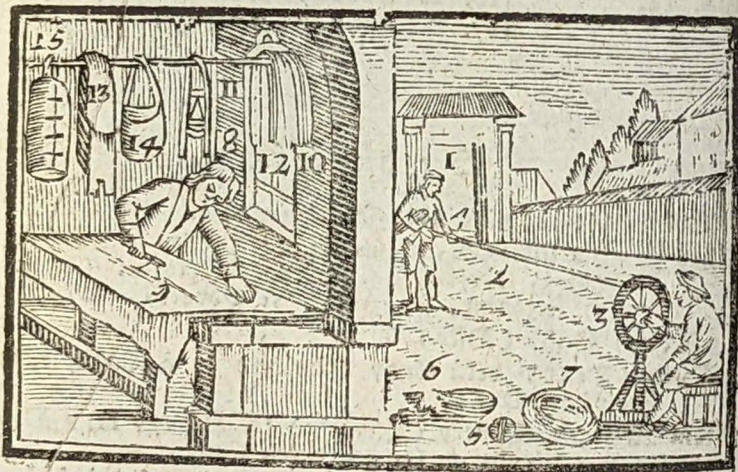
Bednár (Bečvář) přeřávan gsa Zášterau, 2. delá 3 Prutáv listových, 3. na vezácké Lavicy (strauhačy Stolicy, Strýtu,) 4. oběrcnym Nozem (dvauc kým řezákem, Porjzem,) 5. Obruce; a 3 Dřeva Duhy (Dřky.) 6. 3 Duch (Deset) delá Sudy (Beřky) 7. a Tonny 8. se dvěma Dny; potom Káde, 9. Džbery (Škopřty) 10. Putny, 11. a Džety (Kleřty,) 12. o gednom Dně. Dotom ge swazuge Obruceimi, 13. které ztáčj (swjná, stahuge) Prantky 15. wrbowými, a pobigj Utkadlem (Pobigečkau, Kygantau) 16. a nádložnym Kljnem. 17.

LXX.

Restio, & Lorarius.

A' köteles (kötél-verő) és a' szj-gyártó.

Der Seiler und der Riemer.

Restio 1. nectit funes 2. e stupa 4. vel cannabi, agitatione rotulæ. 3.

Sic fiunt primo funiculi, 5. tum restes, 6. tandem rudentes, 7.

Lorarius 8. scindit de corio bubulo 9. loramenta; 10.

frena, 11. cingula, 12. balteos, 13. crumenas, 14. hippoperas, 15. &c.

A' kötél-verő 1. köteleket 2. köt tsepüből, 4. vagy kenderből, a' kereketske' 3. forgatása' által.

Igy készülnek, először madzagok, 5. azután kötelek, 6. utóljára vastag hajó-kötelek. 7.

A' szj-gyártó 8. metél ökor és tehén bőrből, 9. szíjjakat; 10.

kantárokokat, 11. övedzőket, 12. kard szíjjakat, 13. táskákat (tarso-lyokat) 14. által vetőket (iszákokat.) 15. 's a' t.

Der Seiler 1. drehet Seile, 2. aus Werk, 4. oder Hanf, durch Umdrehung des Rades. 3.

Also werden bereitet erstlich das Seilgarn (Bindfäden) 5. dann die Stricke, 6. endlich die Schiffseile. 7.

Der Riemer 8. schneidet aus der Rindsbaut 9. Riemen; 10.

Räume, 11. Gürteln, 12. Wehrgehänge, 13. Taschen, 14. Mantelstücke, (Kantzen, Felleisen) 15. u. d. g.

Prowazník a Kremenát.

Prowazník 1. kranj Prowazy, 2. 3 Kaudese 4. anebo 3 Koznopi, Tocenjir Kolečka. 3.

A tak býmagj neyprvé Obože (Prowázkové, Pramenťové) 5. dělání, potom Oprátky (Prowazové) 6. naposledy Podnj (šifowj) Prowazové (Lana.) 7.

Kremenát 8. křági (řeže) 3 Křáze hovězý 9. Kremené; 10.

Vzdy, 11. Pásky (Opasky, Popruhny,) 12. rytjiské (zbrogné) Pásky, 13. Nářecce (Tobolky,) 14. Klumoty (Wískaty, Silce.) 15. a t. d.

LXXI.

Viator.

Der Wandersmann (Reisende.)

Az útzó (úton-járó.)

Viator I. portat humeris in bulga, 2. quæ capere nequit funda, 3. vel marsupium: 4.

tegitur penula, (lacerna) 5.

tenet manu baculum, 6. quo se fulciat.

Az úton-járó I. vállán viszi börtarisznyában 2. azokat, a' mellyek a' satskóban, 3. vagy az erszényben 4. el-nem férnek:

köpönyeggel 5. magát be-fedi,

botot 6. tart kezében, a' mellyhez támaszkodjon.

Der Wandersmann I. trägt auf dem Rücken im Reisefelle, 2. was der Schiebsack 3. oder die Tasche 4. nicht fassen kann:

er wird mit dem Reisemantel 5. bedeckt;

in der Hand hält er den Wanderstab (Stock), 6. auf den er sich stützt.

Opus habet viatico, ut & fido ac facundo comite. 7.

Ne deserat viam regiam, 9. propter semitam; nisi sit tritus callis.

Avia, 10. & biviam II. fallant, & feducunt in salabras; 12.

nonnunquam etiam tramites, 13. & compita. 14.

Sciscitetur igitur obvios, 15. qua sit eundem:

et caveat praedones, 16.

ut in via, sic etiam in diversorio, 17. ubi pernoctat.

Szüksége van úti-költségre, valamint hív és nyájjas beszédű úttársra-is. 7.

El-ne-hagyja az ország-útját 9. valamelly gyalogösvényért, 8. hanem-ha az jártt út lejénd.

A' járatlan utak, 10. és a' ketős-utak 11. megtsalnak, és egyenetlen darabos helyekre 12. víznek:

néha a' keresztutak is, és a' sokfelé ágazó utak 14.

Tudokozódjon tehát az eleibent akadóktól, 15. merrekellessen menni;

és őrizkedjen a' tolvajoktól, 16.

valamint az útban, úgy a' vendég-fogadóban-is, 17. a' hol meg-hál.

Er bedarf einer Wegzeherung, wie auch eines getreuen und gesprächigen Gefährten. 7.

Die Landstrasse 9. verlasse er nicht wegen des Fußsteiges; 8. wenn es nicht ein gebahnter Pfad ist.

Die Abwege 10. und Scheidewege 11. betügen und verführen in unwegsame Derter;

manchmal auch die Krummwege, 13. und Kreuzwege. 14.

Deswegen erkundige er sich bey den Begegnenden, 15. welchen Weg er gehen müsse:

und hüte sich für den Straßenräubern, 16.

gleichwie auf der Strasse, so auch in der Herberge, 17. wo er übernachtet.

Pocestný (Pautník, Wandrowník.)

Pocestný (Wandrowník) 1. nosý na Ramenech w Rancy (Wissaku, Tanistree,) 2. co se uemúže směstnati do Kapse (Wacelu,) 3. aneb do Tobolky (Messe, Pytlíka;) 4. přitřívá se pláštěm;

w Ruce drží Palicy (Hül,) 6. Eterau se podpírá.
 Potřebuge počestnj Potrawy (Strawy,) gako též wérného
 a pjiwétiwého Lowarysse Cesty (Spolúchudce.) 7.
 Aby nezanechal (neopustil) Sýlnice (obecne Cesty,) pro
 některau Strezbu (Chodnj,) 8. lečby vtréla Cesta
 byla.
 Odcestj (Nescestj, Zcestj) 10. a Rozcestj 11. Klamau, a swo-
 dj na neschodná (rumowatá, kámenitá) Mjsta, 12.
 někdy y přjcnj Cesty, 13. a Křjzowé Cesty. 13.
 Aech se tedy doptáwá Potkáwagjých se s sebau, 15. Eady
 by měl giti;
 a nech se wysřjhá (waruge, hledi) Lotráw (Laupežnjšaw,) 16.
 ga-na Cesté, tak též y w Hostincy (Hospodé,) 17. kde po-
 nocuge (prenocuge.)

LXXII.

Eques. A' Lovas ember. Der Reuter.

Eques 1. impo-
 nit equo 2. ephip-
 pium; 3.
 idque succingit
 eingulo; 4.

A' lovas 1. fel-
 teszi a' lóra 2. a'
 nyerget; 3.
 és azt le-szorít-
 ja hevederrrel; 4.

Der Reuter 1.
 legt dem Pferde 2.
 den Sattel 3. auf,
 und umgürtet
 denselben mit der
 Gurte; 4.

infirmit

infirmit etiam
 dorluale: 5.

red-teríti a' tza-
 frangot-is: 5.

leget ihm auch
 die Schabracke
 (Rückendecke) 5.
 auf:

ornat eum pha-
 leris, frontali, 6.
 antilena, 7. &
 postilena. 8.

Fel-éhesíti tzi-
 ra szerzámokkal,
 homlok szíjjal, 6.
 szügyellövel, 7. és
 farmatringal. 8.

zieret es mit dem
 Reitzeuge, dem
 Stirnriemen, 6.
 Brustriemen, 7. und
 Schwanzriemen. 8.

Deinde infilit
 in equum;

Azután fel-ugrik
 a' lóra;

Sernach schwingt
 er sich auf das Pferd;

indit pedes sta-
 pedibus; 9.

lábait a' ken-
 gyelben 9. teszi;

setzt die Füße in
 die Steigbügel; 9.

sinistra capessit
 lorum 10. freni,
 (habenam), 11.

bal-kezében fog-
 ja a' kantár- 10.
 szátat, 11.

mit der Linken
 faffet er den Zügel
 (Zaum) 10. des
 Gebisses, 11.

quo equum flec-
 tit, & retinet.

a' mellyel for-
 ditja és tartóztat-
 ja a' lovat.

womit er das
 Pferd lenkt und
 anhält.

Tum admovet
 calcaria, 12. in-
 citatque virgula;
 13.

Akkor osztán
 meg-sarkantyúz-
 za, 12. és veszfzö-
 vel 13. neki-indít-
 ja;

Dann giebt er
 ihm den Sporn, 12.
 und treibt es mit
 der Spitzruthe 13.
 an;

coërcet autem
 postomide, 14.

a' zabola 14. ál-
 tal pedig meg-za-
 bolázza (tartózat-
 tatja.)

und bndiget es
 mit der Bremse. 14.

Bulgæ 15. pen-
 dent ex ephippii
 apice, 16.

A' puska-tokok
 15. a' nyereg-ká-
 pán 16. fűggenek,
 a' mellyekbe te-
 szik a' pistolyo-
 kat. 17.

Die Halstern 15.
 hangen am Sattel-
 knöpfe, 16.

quibus inserun-
 tur sclopi. 17.

szik a' pistolyo-
 kat. 17.

worein die Pistol-
 en 17. gesteckt wer-
 den.

Ipsè eques in-
 duitur chlamyde;
 18.

Ó maga a' lo-
 vas, kurta-mentét
 18. vészén magá-
 ra;

Der Reuter selbst
 ist mit dem Reit-
 rocke angethan; 18.

lacerna

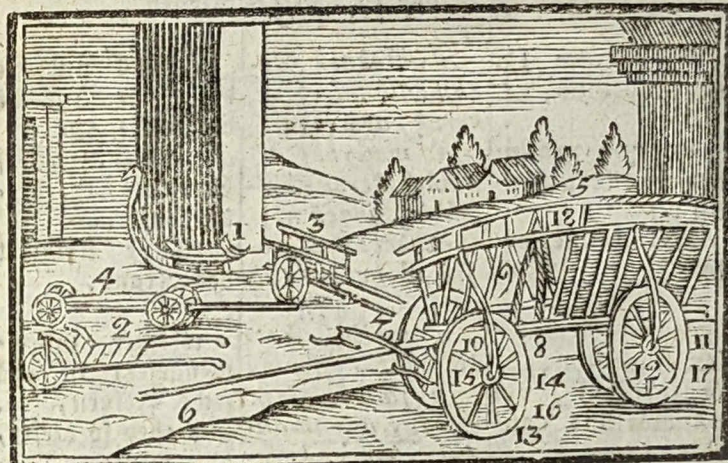

lacerna (penu- a' köpönyeg 19. der Regenmantel
la) 19. a tergo hátúlra kötötik- 19. wird hinten
revincitur. fel. aufgebunden.
Veredarius 20. A' posta 20. Der Postilion
cursum equo fer- nyargalvást me- (Postreuter) rennet
tur. gyen a' lovon. sehr schnell.

G e z d e c.

Gezdec 1. Kade na Koně 2. Sedlo, 3.
a' pripasuge ge Popruhem (Wotězem,) 4.
a' obstele Dekem (Postláním, Castrakem,) 5.
ozdobuge geg Pochwami (Přípravau konškau,) Uáceluškem
(čelujm kěmenem,) Uáprsuškem (Podprsuškem,) 7.
a' Podocasnjkem (podocasujnjm, podchwojtnjm kě-
menem,) 8.
Potom wystažuge (wyseda, wymussžuge se) na Koně;
wřládá (wřtrká) Uohy do Štímeně; 9.
Iewan drží Powodec (Wotěž) 10. Vždy, 11.
řterýmž Koně řhýbá (obráčy) a' zdržuge.
Potom pobjžy ho Ořtrohami, 12. a' popažuge (pohánj)
Prutem, 13.
a' zdržuge (řtažuge, řrocuge) Uáhubškem (Škrabusškau,
Všidlem.) 14.
Pochwy 15. wřšy od řlávky ředlowé, 16.
do řterých ře řladau (řtrkagj) Bambiřky (Přstole.) 17.
Ou řám, Gezdec, objwá ře gezdecřým (gřždnřm) Přářřtem, 18.
deřřowř Přářřtř 19. ř Žadu ře přřwazuge.
Pořřtowřřř Gezdec (Pořřtář) 20. vprřkem (cwářkem) geđe (gezđj.)

LXXIII.
Vehicula. A' szekerek. Die Wagen.

<p>Traha 1. vehi- mur super nivi- bus & glacie.</p> <p>Vehiculum uni- rotum dicitur pa- bo; 2.</p> <p>birotum carru- ca; 3.</p> <p>quadrirotum currus. 4. 5.</p> <p>Currus partes sunt: temo, 6. jugum, 7. com- pages, 8. spon- da, 9.</p> <p>tum axes, 10. circa quos cur- runt rotae,</p>	<p>Szánon 1. já- runk a' havon és a' jégen.</p> <p>Az egy-kerekű szekeretske toľó- talyigának (ta- lyitskának) 2 mondatik;</p> <p>a' két-kerekű, talyigának; 3.</p> <p>a' négy-kerekű, szekérnek. 4. 5.</p> <p>A' szekérnek részei ezek: a' rúd, 6. a' ferhétz, 7. a' nyűjtő, 8. az őldalak; 9.</p> <p>továbbá a' ten- gelyek, 10. mel- lyek körül forog- nak a' kerekok,</p>	<p>Mit den Schlit- ten 1. fahren wie über Schnee und Eis.</p> <p>Der Wagen mit einem Rade wird ein Schubkarren 2. genannt;</p> <p>mit zwey Rädern ein Karren; 3.</p> <p>mit vier Rädern ein Wagen. 4. 5.</p> <p>Die Theile des Wagens sind: die Deichsel, 6. die Wage, 7. die Fu- ge, 8. die Leitern, 9. dann die Achsen, 10. um welche die Räder laufen,</p> <p>quibus</p>
---	---	---

quibus præfi-
guntur paxilli, 11.
& obices, 12.

Basis rotæ 13.
est modiolus, 14.

ex quo prode-
unt duodecim ra-
dii; 15.

hos ambit or-
bile,

compositum e
sex absidibus, 16.
& totidem, vel
paucioribus can-
this, 17.

Curruï impo-
nuntur crates, 18.

a' mellyeknek
eleikben tengely-
vég szegek 11. és
lötsök 12. üttet-
nek.

A' kereknek fun-
damentoma 13. a'
kerek-agy, 14.

a' mellyből ti-
zenkét kerek-kül-
lök 15. jönnek ki;
ezeket körül-ve-
szí a' kerek-tal-
pa,

a' melly, hat-
bóltozat - forma
talp-fákból, 16.
és vagy ugyan-an-
nyi, vagy keve-
sebb talp-vasakból,
17. szerkesztetett-
öszve.

A' szekerre sze-
ker-kasok 18. ra-
katnak.

denen die Nägel
11. und die Löhne
12. vorgeschlagen
werden.

Die Grundfeste
des Rades 13. ist
die Nabe, 14.
aus welcher zwölf
Spitzen 15. her-
vorgehen;
diese umgibt
der Kranz,

welcher zusam-
mengesetzt ist aus
sechs Felgen, 16.
und eben so vielen,
oder wenigern Rad-
schlenen, 17.

Auf den Wagen
werden die Flechten
geleget.

W o z o w é.

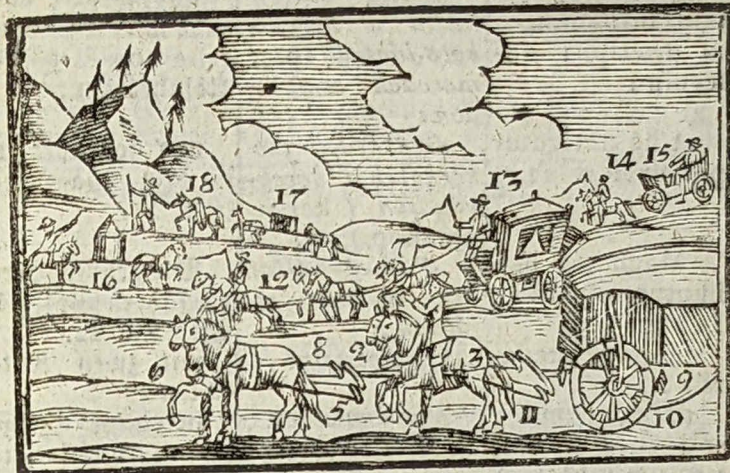
Na Sanech 1. se wozyne po Snehu a Ledé.
Wozyt o gednom Kole gmenuge se Tacky (Trakar,) 2.
o dwau Kolech Kary, 3.
o tiriach Kolech Wuz, 4. 5.
Castky Woza glau: Oge, 6. Gho (Garma,) 7. Spogenj
(Kozwora,) a Kebriny; 9.
dal Osy, 10. okolo Kterch Kola behagi,
pred Kterez wraziagi (wojzagi) Jaosky (Luniky,) 11. a Klat-
nice (Lane, Lujine,) 12.
Zaklad Kola 13. gest Pist (Slawa,) 14.
3 Ktereho vychazy dwanacte Spic (Paprsnikow;) 15.
tyto obličky (obgima) Lautot,
3 sesti Kriwolakostj (Kusow) 16. Kola Mozená, a tolit,
neb mene Ssinuw. 17.
Na Wuz se wykladagi Kossiny (Kossatiny.) 18.

LXXIV.

Vectura.

A' szekerezés.

Das Fuhrwerk.

Auriga 1. jun-
git parhippum 2.
sellario 3. ad te-
monem,

de helcio 4. de-
pendentibus loris,
vel catenis. 5.

Deinde insidet
equo sellario,

agit ante se an-
tecessores 6. (sci-
licet equos) scuti-
ca, 7. & regit
habena. 8.

A' kotsis 1. bé-
fogja a' rudas-lo-
vat 2. a' nyerges-
lő 3. mellé a' sze-
ker-rúdhoz,
a' hámról 4. le-
függő szij-kötél-
rel, vagy lánctal.
5.

Azután red-ül
a' nyerges-lóra,
hajlja maga előtt
az első-lovakat,
6. ostorral, 7. és
gyeplővel 8. igaz-
gattja.

Der Fuhrmann
1. spannet das
Handpferd 2. zu
dem Sattelpferde 3.
an die Deichsel,
mit dem vom
Kummet (Pferde-
schirr) 4. herabhän-
genden Riemen oder
Ketten. 5.

Hernach setzt er
sich auf das Satt-
elpferd,
treibet vor sich
die Vorspannpfer-
de 6. mit der Peit-
sche, 7. und lenket
sie mit den Leitsei-
len. 8.

Axem ungit ex vase ungentario 9. axungia;

et inhibet rotam sufflamine, in præcipiti descensu:

et sic aurigatur per orbitas. 11.

Magnates veniuntur sejugibus. 12.

duobus rhedariis, curru pensili, qui vocatur carpentum; 13.

alii bijugibus, 14. rheda (essedo.) 15.

Per invios montes utuntur, loco curruum, jamentis clitellariis. 17. 18.

A tengelyt meg-keni a' kenőedényből 9. szer-ker-kenővel;

és meg-tartóztatja a' kereket kötő-lántzal 10. a' mercedek ereszkedőn:

és ekképen szerkérkék a' kerekvágáson (kereknyomon.) 11.

A nagy Urak hat lovakon 12. járnak,

két kotsissal, lógó-kotsiban, a' mellyet hintőnak 13. hívják;

mások két lovon, 14. kotsiban. 15.

Az út nélkül való hegyeken, szerkek helyett, hátokon terhet-hordó barmokkal 17. 18. élnek.

Die Radachse schmieret er aus der Schmierbüchse 9. mit Wagen-schmier.

und sperret das Rad mit der Hemmkette 10. in gäher Abfahrt ein:

und so fährt er in dem Wagengeleise. 11.

Die großen Herren fahren mit sechs Pferden, 12.

mit zwey Kutschern, in einem Hangwagen, welcher eine Karosse (Kutsche) genannt wird; 13.

andere mit zweyen Pferden, 14. in der Kalesche (Chaise), 15.

Über unwegsame Gebirge gebraucht man sich, anstatt der Wagen, der Lasttragenden Thiere. 17. 18.

Wozba (Wozatagstwj, Sürmanstwj.)

Wozatag (Powozny, Sürman) 1. zapráhá Uáručního 2. Sedlowému 3. v Oge, 3. Chomautu 4. wšycými krameni, neb ketezy. 5. Potom wysedá na sedlowého koně,

zene

zene před sebau předházející (předepnuté) (totiz koně) 6. Bicem, 7. a vřdi Opratau. 8.

Osu máže (mastí) 3 Kolomaznice 9. Kolomazem (Kolomastí,)

a zastawuge (zadržuge, hamuge kolo samulem (samowntem; zadržugicým ketežem,) 10. na přikrém (čvapném) Schodu (Sgizdenj,)

a tať gede šrze kolege. 11.

Welicy Páni wozý se šfesti koněmi, 12.

se dvěma Wozty (Powoznyimi,)

na wšitém Wozze, kterýž se gmenuge kočár (Syntow,) 13

gini dvěma koněmi, 14. na kočárku, 15.

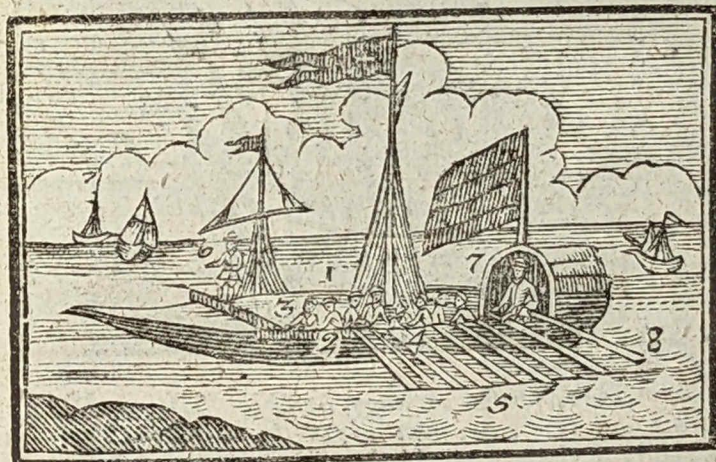
Přes bezcestné (nepřístupné) Wrchy (Sory,) mšsto Wozůw, vžiwagi Dobytkůw osedlaných. 18.

LXXV.

Navigatio.

A' Hajókázás.

Die Schiffahrt.

Navis actuaria I. instructa est remis, 2. quibus aquam remiges 3. pellunt. *Az evezős-hajónak 1. evező-látjai 2. vágynak, mellyekkel hajtják az evező-legények 3. a' vizet.* Das Ruderschiff I. ist mit Rudern versehen, mit welchen die Ruderknechte 3. das Wasser schlagen.

Orbis Pictus.

L

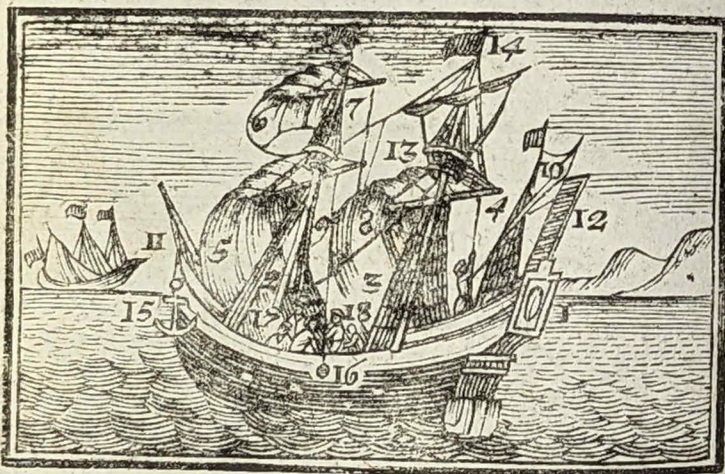
Proreta

Proreta 6. stat in prora : Gubernator 7. sedet in puppi. tenetque clavum. 8.	Az első - hajós 6. a' hajó orrá- ban áll. A' kormányos 7. a' hajó farában ül, és tartja a' kormányt. 8.	Der Schiffmann 6. steht im Vor- dertheile. Der Steuermann 7. sitzt im Hinter- theile, und führt das Steuerruder. 8.
---	---	---

Plawba (Plawectwj, Plawenj.)

Lodj wesárská 1. zaopatřená gest Wessy, 2. kterýmiz Wessár-
vi 3. Wodu genau.
Přednj Plawec 6. stoji na Předku (Cele) Lodi.
Zprávce Lodi 7. sedj na Zadku (zadnj Straně,) a drzj Plaw-
nj (přednj) Wessu. 8.

Navigia 1. ma- jora, non remis, sed solum vi ven- torum impellun- tur. In illis erigitur malus, 2.	A' nagy hajók, 1. nem evező-la- pátokkal, hanem egyedül a' szelek' ereje' által hajtat- nak. Azokban árbotz- fa 2. állittatik- fel,	Die größern Schiffe 1. werden nicht durch Ruder, sondern bloß durch die Gewalt der Win- de fortgetrieben. In denselben wird der Mastbaum 2. aufgerichtet,
--	---	---

cui

cui adnectuntur antennæ; 4. his vela, 5. quæ ad ventum ex- panduntur. 6.	a' mellyre fel- kötetnek a' vitor- la-fák; 4. ezekre pedig a' vitorlák, 5. mel- lyek a' szél elle- nében ki-feszített- nek. 6.	an welchen die Segelstangen 4. an- gebunden werden, an diese die Se- gel, 5. welche ge- gen den Wind aus- gespannt werden. 6.
--	---	--

In prora est rostrum: II. in puppi vexil- lum 12. ponitur.	A' hajó - elein vagyon a' hajó' orra: II. a' hajó-farában zászló 12. tétetik.	Am Vordertheile ist der Schiffsnas- bel, II. im Hintertheile wird das Fähnlein (Flagge) 12. auf- gesteckt.
---	---	--

Ancora 15. na- vis fistitur : bolide 16. pro- funditas maris ex- ploratur.	A' vas-matska 15. által a' hajó meg-állittatik : az ónos-kötellek 16. (mellynek vé- gín ón vagyon) a' tenger'mélysege meg-vi' sgálltatik.	Mit dem Anker 15. wird das Schiff angehalten : mitt dem Senk- blei 16. wird die Tiefe des Meeres erforscht.
--	--	---

Atque ita ipsa etiã maria tra- jiciuntur,	Es ekképen a' tengereken - is ál- tal-mennek az em- berek.	Und so wird selbst über die Meere ge- schifft.
---	---	--

Pontes & sca- phæ (lintres, cym- bæ), sunt navicu- læ parvæ.	A' hidasok, és tsónakok, apró- hajótskák.	Die Boote und Rähne (Rachen, Pletten, Zillen, Eschinafel) sind kleine Schiffchen.
---	---	---

Wétssj Lodi (Szfowé,) 1. ne Wessy, ale toliko Mocy
Wétraw hnány býwagi.
W nich se wyzdwihuge Żezło (Stéžen, Slauf jezelnj,) 2.
na které se přiwazugi Tyce (Bidla) plachetnj, 4.
K této pat Plachty lodnj, 5. které se proti Wétru rozta-
hugi. 6.
Na Předku (přednj Straně) gest Nos (Čelo) Lodi, II.

na Zadnu (zadnj Strané) Prapovec (Korauhew) se wymé-
ssuge.

Rotwan 15. Lodj se zastawuge (zdržuge :)

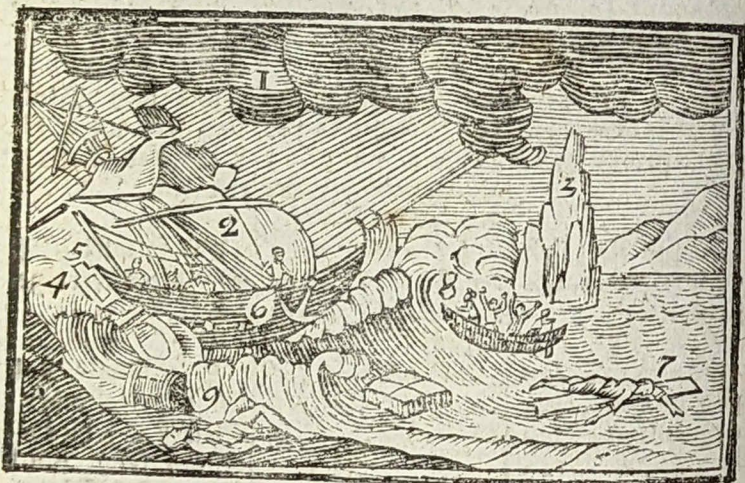
Olownicy (ołowenau Kaulj) 16. na Prowázek wvázanau
Kauma (zpytuge) se Slubina (Slaub, Sluhotost) More.

U tat se přeplawugi y More.

Lodnj Mosty (Pějwozy) a Člány (Koráby, Kocábky) gsau
malé Lodky.

LXXVII.

Naufragium. A' Hajó - törés.
Der Schiffbruch.

Cum procella
1. repente oritur,
contrahunt nautæ
vela, 2.

ne navis ad sco-
pulos 3. allidatur;

Mikor hirtelen
szélvész-es-háború
1. támad, őszve-
vonják a' hajósok
a' vitorlákat, 2.
hogy a' hajó a'
tengeri kősziklák-
hoz 3. ne ütődjön;

Wenn jähling ein
Sturm 1. entsteht,
ziehen die Schiff-
leute die Segel 2.
zusammen,
damit nicht das
Schiff an die Klip-
pen 3. geworfen
werde;

aut

aut in brevía
(syrtes) 4. inci-
dat.

Si non possunt
prohibere, patiun-
tur naufragium..
5.

Tunc pereunt
miserabiliter ho-
mines, merces, &
omnia, quæcun-
que sunt in navi:

Neque hic quid-
quam javat lacræ
ancora 6. ruden-
te jacta.

Quidam eva-
dunt vel tabula 7.
enatando, vel sca-
pha 8.

Pars mercium
cum mortuis a
mari 9. ad litto-
ra defertur.

vagy pedig fö-
veny-tollásokba 4.
ne akadjon.

Ha eleit nem ve-
hetik, hajó-törést
szenyvednek. 5.

Akkor keserve-
sen el-vesznek az
emberek, a' por-
tékák, és minden,
valami tsak va-
gyon a' hajóban:

Nem-is használ-
ekkor semmit a'
vastag hajó-köte-
len a' tengerbe vet-
tetett örög vas-
matska. 6.

Némellyek ki-
szabadúlnak vagy
deszka - szálon 7.
ki-úszván, vagy
tsónakon. 8.

A portékáknak
némelly része a'
hóltakkal egygyütt,
a' tengertől 9. a'
partra ki-vettetik.

oder auf die Sand-
hänke 4. laufe,
(Strände).

Wenn sie nicht
ausweichen können,
so leiden sie Schiff-
bruch. 5.

Dann gehen die
Menschen, die Waa-
ren, und alles, was
auf dem Schiffe sich
befindet, jämmer-
lich zu Grunde:

Da hilft denn
auch nichts der gro-
ße Anker, 6. wel-
cher an dem Anker-
seile ausgeworfen
wird.

Einige entkommen
schwimmend auf ei-
nem Drette, 7. oder
auf einem Rachen.
8.

Ein Theil der
Waaren wird samt
den Todten vom
Meere 9. an die
Ufer (das Gestade)
geworfen.

Žlámánj (Tonutj) Lodi.

Když Banté 1. na Moři povstává (vzniká,) stahugi (swi-
nagi) Plawcy Plachty, 2.
aby se Lodi o Skaliny (Ausfali, wysoké Stálj) 3. neho-
dila (nevderila,)
aneb do Mělcin (Nátelúw) 4. se newrazyla (nezawadila,
newpadla.)
Gestlji nemohau wyhnauti (zabrániti,) tryj Žlámánj (To-
nutj) Lodi. 5.
Tedy bjdné hynau Lide, tupecté Žbozi (Kaupe,) a wsecko,
coj na Lodi gest:

L 3

Uniz

Unž tu co pomáhá tá velká na tluřtém Prowaze Podajm
 wyhožená (wyržená) náramná (hrubá) Kotwa. 6.
 Některj wychážegi plowage (plauge) aneb na Desce (Prž-
 ne,) aneb na Klánku. 8.
 Dř Zbožj (Partěty) s Artwými od Noře 9. na Dřeh
 vyhazowan býwá.

LXXVII.

Schola. Az Oskola. Die Schule.

Schola 1. est
 officina, in qua
 novelli animi ad
 virtutem forman-
 tur;

et distingvitur
 in classes.

Præceptor 2. se-
 det in cathedra;
 3.

Az oskola 1. ol-
 lyatén műhely,
 mellyben a' gyenge
 elmék a' jétes-tse-
 lekedetekre szok-
 tattatnak;

és meg-külöm-
 böztetik (fel-ol-
 tatik) szakaszokra.

A' tanító 2. a'
 tanítói-székekben 3.
 ül;

Die Schule 1.
 ist eine Werkstatt,
 in welcher die jun-
 gen Gemüther zur
 Jugend gebildet
 werden;

und wird in
 Klassen abgetheilt.

Der Lehrer
 2. sitzt auf dem
 Lehrstuhle;

aut

aut obambulat
 inter discipulos, 4.

qui sedent in
 subfelliis. 5.

Ille docet, hi
 discunt.

Quædam præ-
 scribuntur illis
 creta, in tabella.
 6.

Quidam legunt
 aliquem librum
 manulem.

Quidam sedent
 ad mensam, &
 scribunt: 7.

Præceptor vero
 corrigit 8. men-
 das.

Alii stant, & re-
 citant memoriæ
 mandata. 9.

Nonnulli con-
 fabulantur, 10. ac
 gerunt se petulan-
 ter:

hi castigantur
 virga. 12.

vagy pedig jár-
 kál a tanítványai
 4. között,
 a' kik alatsó-
 nyabb székekben 5.
 ülnek.

Ő tanít, ezek
 pedig tanulnak.

Némelly dolgok
 táblára 6. íratnak-
 le eleikbe kréta-
 val.

Némellyek köz-
 z ülök valamelly
 kézi könyvet (min-
 den-napi könyv-
 vet) olvasnak.

Némellyek az
 asztalnál ülnek,
 és írnak: 7.

A' Tanító pedig
 meg-igazítja 8. a'
 hibákat.

Mások állanak,
 és el-mondják, a'
 mellyeket meg-ta-
 nultanak (könyv-
 nélkül tudnak) 9.

Némellyek egy-
 mással fetsegnek,
 10. és magokat
 tsintalanul viselik
 (pajkoskodnak);

ezek veszfzövel
 meg-fenyítettnek.
 12.

oder geht unter
 den Schülern 4.
 herum,
 welche auf Bän-
 ken 5. sitzen.

Fener lehret, die-
 se lernen.

Einige Sachen
 werden ihnen mit
 der Kreide auf der
 Tafel 6. vorge-
 schrieben.

Einige lesen in
 irgend einem Hand-
 buch.

Einige sitzen am
 Tische, und schrei-
 ben: 7.

Der Lehrer aber
 verbessert 8. die
 Fehler.

Anderer stehen,
 und sagen das Aus-
 wendig gelernte her.
 9.

Einige pfaubern,
 10. und betragen
 sich muthwillig;

diese werden mit
 der Ruthe 12. ge-
 züchtigt.

Skola, (Vditedlna. Vějra.)

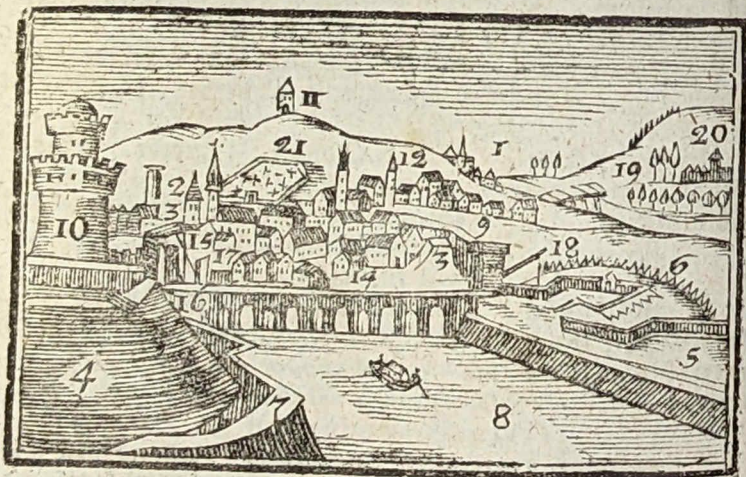
Skola 1. gest taková Dřina (Dřilnice,) w které mladické
 (mlé, slabé, autlé) Dřisli k' Etnostem wedeny,
 býwagi;

a rozděluje se na Klasy (Kády.)
 Vítel (Stolmistr) 2. seoj w vítelsté Stolicy; 3.
 aueb prochodj se mezy Jáky (Stolmjky, Viedlmjky,) 4.
 Kterj sedj na Lawicjch. 5.
 On vj, tito pak se vj.
 Některé Wěcy se gjm předpisuji Křjdan na Tabuli. 6.
 Některj čtau negatku ručnj Knihu.
 Některj sedj při Stole, a pjsj: 7.
 Vítel pak napravuge (zlepšuge) Chyby (Omjly.) 8.
 Gmij stogj, a odčtugj (povjdagj,) co se 3 Paměti naučili. 9.
 Některj wespolek sstebetagj (křevetagj, křachagj,) 10. a svě-
 wolně se chowagj (nezdworile sobě wědan, swěwolj);
 tito třestáni (káráni) bývagj Prutem. 12.

LXXVIII.

Urbs. *A' Város.* Die Stadt.

Ex multis do-
 mibus fit pagus,
 I. vel oppidum,
 aut urbs. 2.
A' sok házból
salu I. leszsz, vagy
mező-város, vagy
pedig kerített-vá-
ros (kültös-vá-
ros.) 2.
 Aus vielen Háu-
 sern wird ein Dorf,
 I. oder ein Markt-
 flecken, oder eine
 Stadt. 2.

Urbes

Urbes muniun-
 tur & cinguntur
 mœnibus, 3. val-
 lo, 4. aggeribus,
 5. & vallis (pa-
 lis) 6.

Intra muros est
 pomerium 7. in-
 ternum;
 extra fossa. 8.

In mœnibus sunt
 propugnacula 9.
 & turres. 10.

Speculae II.
 exstant in editio-
 ribus locis.

In arbem in-
 gressus fit ex sub-
 urbio, 12.

per portam, 13.
 plerumque super
 pontem. 14.

Porta habet
 cataractas, 15.
 pontem versati-
 lem, 16. valvas;
 17.

claustra ferrea,
 & repagula, ut
 & vectes. 18.

A' kerített-vá-
rosok meg-erősít-
tetnek és körül-vé-
tetnek kő-fallal,
3. sántzal, 4. töl-
téssel, 5. és pa-
lánkokkal. 6.

A' kő-falon be-
löl vagy a' ke-
rítés' belső-közi; 7.
kívül az árok. 8.

A' kő-falokon
vagynak a' bás-
tyák, 9. és tor-
nyok. 10.

Az ör-álló-he-
lyek II. magos he-
lyeken ki-tetfszően
vagynak.

a' városba a'
külső - városból
(hostátból) 12.
vagyon a' bé-me-
netel,

a' kapun 13.
kerefstül, többnyi-
re hidon 14. által.

A' kapunak
vagynak fel-vonó
gátorjai 15. (rös-
télyyai); fel-vonó
hidja, 16. két fele-
nyiló szárnya; 17.

vas-retejszei, és
zárjai, a' mint
rúdjai - is. 18.

Die Städte wer-
 den befestiget, und
 mit Mauern, 3. eis-
 nem Walle, 4.
 Schanzen, 5. und
 Wallstaden (Pfahl-
 werk) 6. umgeben.

Innerhalb der
 Mauer ist der
 Zwinger, 7.
 außerhalb der
 Stadtgraben. 8.

Auf den Mauern
 sind die Bastionen,
 9. und Thürme. 10.

Die Warten II.
 stehen an erhaben-
 en Orten.

In die Stadt
 geht man aus der
 Vorstadt, 12.

durch das Thor,
 13. meistens über
 die Brücke. 14.

Das Thor hat
 Fallgatter, 15. et-
 ne Zugbrücke, 16.
 Flügel; 17.

eiserne Schlösser,
 und Niegel, wie
 auch Schlagbäume.
 18.

In suburbiis
sunt horti, 19. &
prædia suburba-
na; 20.
ut & cœmete-
ria. 21.

A hostátokon
vagynak a' ker-
tek, 19. és a' kül-
sö-majorok; 20.
valamint a' te-
metök - is. 21.

In den Vorstäd.
ten sind Gärten, 19.
und Meyerhöfe;
20.
wie auch Kirch-
höfe (Gottesäcker)
21.

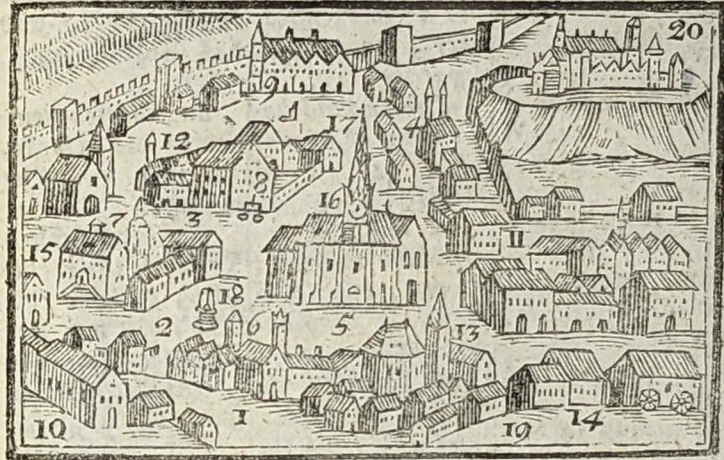
M é s t o.

3 mnoho Domův bývá Wes (Wesnice, Dębina,) 1. aneb
Městčko (Městys,) anebo hlavní Město. 2.
hlavní Města býwají vpewněna ždmi, 3. Walemi (Sfancy,) 4.
Náspem (Ohradau,) 5. a Koljm (Stachetkami.) 6.
Mezy ždmi gest Parkau (Městské) ; 7.
zewnitě městská Pěstopa. 8.
Na ždech gsau Bassy 9. a Wěze. 10.
Wyhljdy (Warty, Strážnice) 11. stoji na wysššich Městech.
Do Města whází se z Předměstj, 12.
přes Bránu, 13. wětššim Dilem po Městě. 14.
Brána má zapadací Měze, 15. obratný (zdwiňagjcy) Měst,
16. Wrata; 17.
železné Kličky, a Žaworky, gakož y Sochory. 18.
W Předměstjch gsau Žahrady, 19. a sedlšké Dwory;
gakož y Ěbitowy (Krchowy, Cymitery.) 21.

LXXIX.

Interiora Urbis.

A Városnak belső-részei.
Das Inwendige der Stadt.

Intra urbem
sunt: plateæ 1.
lapidibus strætæ;

fora 2. (alicu-
bi cum portici-
bus; 3.) & angu-
portus. 4.

Publica ædifi-
cia sunt:
in medio urbis:
templum, 5. scho-
la, 6. curia, 7.
domus mercato-
ria. 8.

A városban be-
löl vagynak: az
útazák 1. kövekkel
ki-rakva;
a' piatzok 2. (né-
hol fedeles torná-
tzokkal; 3.) és a'
szoros-közök. 4.

A közönséges
épületek ezek:
a' város' köze-
pin; a' templom,
5. iskola, 6. ta-
náts-ház, 7. ke-
reskedő-ház (kal-
már-ház.) 8.

In der Stadt sind:
Gassen (Straffen)
1. welche gepflastert
sind;

Plätze (Märkte)
2. (an einigen Or-
ten mit bedeckten
Gängen 3.) und
Bäklein. 4.

Öffentliche Ge-
bäude sind:
in der Mitte der
Stadt: die Kirche,
5. die Schule, 6.
das Rathhaus, 7.
das Kaufhaus; 8.

circa

circa mœnia & portas: armamentarium; 9. granarium; 10. diversoria, popinæ, cauponæ, 11. theatrum, 12. & nosodochium, 13.

in recessibus: cloacæ, 14. & carcer (custodia) 15.

In turre primaria est: horologium, 16. & habitatio vigilium, 17.

In plateis sunt putei, 18.

Fluvius 19. vel rivus urbem interfluens inservit fordibus eluendis.

Arx 20. existat in summo urbis.

a' kö-falak és kapuk körül: a' fegyveres-ház, 9. az éles-ház, 10. a' vendég-fogadó, konyha-ház, zak (Traktir-ház) hortsmák, 11. a' játék-nézőhely, 12. és az Isputály, 13.

a' félre való helyeken: a' pervátk, 14. és a' tömlötz, 15.

A' leg-főbb toronyban vagy az óra, 16. és a' vigyázók lakó-helye, 17.

Az útszékhon kútak 18. vagynak.

A' folyó-víz 19. vagy patak, melly a' városon keresz-tül-foly, a' szemetnek ki-tisztítá-sára szolgál.

A' vár 20. a' városnak leg-magasabb résziben vagyon.

an den Mauern und Thoren: das Zeughaus, 9. der Schüttkasten, 10. die Wirthshäuser, Garfküchen, Schenkhäuser, 11. das Theater (Schauspielhaus) 12. und das Spital, 13.

an abgelegenen Orten die Kloake, 14. und das Gefängniß, 15.

Auf dem höchsten Thurme ist: die Uhr, 16. und die Wohnung der Wächter, 17.

Auf den Gassen sind die Brünne, 18.

Der Fluß oder Bach, welcher durch die Stadt fließt, dient den Unflat auszuführen.

Das Schloß (die Festung) 20. ist am höchsten Orte der Stadt.

Wnicknosti Města.

W Městě gšan: Ulice, 1. Kamenjm wyplázené (wyložené;) Ryčky (Placy, Tchowistě) 2. (někde s Podš'nimi,) 3. a těsně Ulicky, 4.

Wetegná (obecná) Stawenj gšan:

v prostěeb Města; Kosteł, 5. Škola, 6. radni Dům (Rathaus, Rádnice,) 7. Dům fupeký; 8.

pri Zdjch a Bránách: Dům Zbroge (Zbrognice,) 9. Obilnice (Seyka;) 10. Hospody (Hofstince,) weregne Ruchyné, Krémy (Sfenky,) 11. Divadlo (Dám herni,) 12. a Spital. 13. po Stranách: Záhody 14. a Žalár (Wézeni,) 15. Na neywyšši Wězi gest: Orlog (Hodiny,) 16. a Obydli (Pěsbytet) Strážných (Zlásných.) 17. Na Ulicech gšan Studně, 17. Keta 19. aneb Potok přes Město tekaucy, stauzi t wyplá-kowánj Uelístot. Zámek (Zrad, Pevnost, Twrz) 20. gest na neywyššim Mj-ště Města.

LXXX.

Supplicia Maleficorum.

A' Gonosz-tévöknek büntetések. Die Leibesstrafen der Ubelthäter.

Malefici 1. per	A' gonosz-tévök	Die Ubelthäter
lictores 2. e car-	1. a' porozlók 2.	1. werden von den
cere 3. producun-	által a' tömlötz-	Schergen 2. aus
tur ad locum sup-	ből 3. a' büntetés-	dem Kerker 3. zum
plicii;	nek helyére vitet-	Nichtplaz (Rab-n-
	nek;	stetne) geführt;
		ibique

ibique pœna promerita adficiuntur.

és ottan méltó büntetéssel megbüntettetnek.

und werden dar selbst mit ihrer verdienten Strafe bestraft.

Latrones, homicidæ, incendiarii &c. morte mulctantur.

A' latrok, gyilkosok, gyújtogatók 's a' t. megölettetnek.

Die Räuber, Mörder, Nordbrenner u. d. g. werden mit dem Tode bestraft (hingerrichtet.)

Sagæ (striges) ita dictæ, olim cremabantur super rogum, 10. quamvis reverasagæ dantur nullæ.

Régenten az úgy nevezett boszorkányokat nagy rakás sán 10. megégették: noha valószínűleg boszorkány egy tsepe sints.

Die Zauberinnen (sogenannten Hexen,) wurden vor Zeiten auf dem Scheiterhaufen 10. verbrannt, obschon es wirklich keine Hexen giebt.

Vita donati, numellis constringuntur, 16. virgis caduntur, 20. flagmate notantur, relegantur, dampnantur ad trireres, vel ad carcerem perpetuum.

A' kiknek életük megengedtetik, kalodában 16. tetetnek, megveszszöztetnek, 20. bélyeggel megbélyegeztetnek, az országból számkivettettek, gallyára, vagy örökös tömlöztre íteltettek (szententziázatnak.)

Denen man das Leben schenkt, die werden an den Pranger gestellt, 16. mit Ruthen gestäubt, 20. gebrandmarkt, aus dem Lande verwiesen, oder zu ewiger Gefangenschaft verurtheilt.

Trest (Pokuta) Zlocincuw.

Zlocincy 1. strz Pochopy (Birice, Sferhy) 2. 3 Zakáre (Weszenj) 3. wywádény býwagi na poprawny Mjsto; a tam zaskauzeným Trestem (Pokutau) trestáni (pokutowáni) býwagi.

Lotri (Zbognicy, Laupejnicy,) Wrażedlnicy (Wrahové, Nordéři,) Pálici (Zháři,) a t. d. vtráčení (vsmrčení) býwagi.

Carodégnice (Kauzedlnice) tak rečené, před Casy páleny býwaly na hranicy Děwji: 10. ačkoli opráwdowé žádnych Carodégnic nemj.

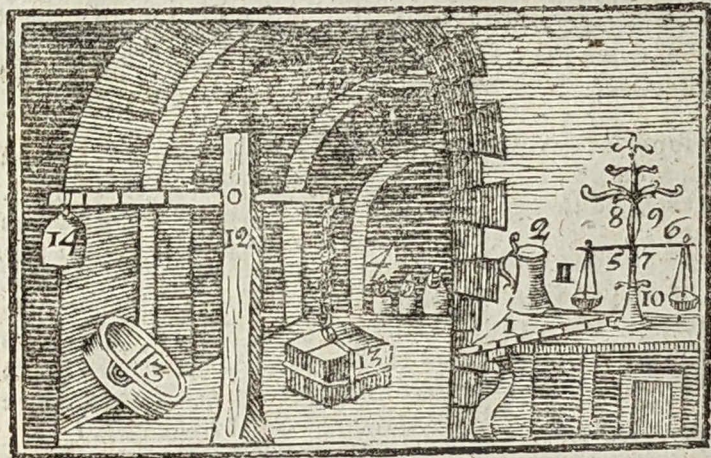
Ti, kterým se Život daruge, do Planýce (Klady) 16. wstrskáni, Mestkami (Pruty) mrškáni, 20. Znameum připáleným (Ceychem) poznamenáni (ceychowáni) ze Země wypowědění, na Galie, anebo na wěčné Wezenj, obsauzeni býwagi.

LXXXI.

Mensuræ & pondera.

A' mértékek és a' fontok.

Maas und Gewichte.

Res continuas metimur ulna, I. ut, exempli gratia: pannum, lintheum, &c.

Az egy végteben-lévő-hozszú dolgokat singel (réffel) I. mérjük: mint, példának okáért a' posztót, gyóltót, 's a' t.

Zusammenhängende Sachen messen wir mit der Elle, I. wie zum Beispiel: Tuch, Leinwand u. d. g.

Liquidas sexta- rio, vel <u>congio</u> , 2. ex. grat. vinum, oleum &c.	<i>A' hig (folyó)</i> <i>dolgokat, ittzével,</i> <i>vagy kondérral, 2.</i> <i>péld. ok. a' bort,</i> <i>olajat, 's a' t.</i>	Das Flüssige mit der Halbe, oder mit der Maaf, 2. z. B. Wein, Del u. d. g.
Aridas modio, vel cubulo, 3. ex. grat. triticum, avenam &c.	<i>A' szárazokat,</i> <i>vékával, vagy kö-</i> <i>bövel, 3. péld. ok.</i> <i>a' búzát, zabot,</i> <i>'s a' t.</i>	Die trockenen Sa- chen mit dem Vier- tel (Scheffel) oder Megen (Kübel) 3. z. B. das Getreide, Haber u. d. g.
<u>Gravitatem re-</u> <u>rum experimur</u> ponderibus, 4. & balance. 5.	<i>A' dolgoknak</i> <i>nehézségét meg-</i> <i>próbáljuk fontok-</i> <i>kal, 4. és mérő-</i> <i>serpenyővel. 5.</i>	Die Schwere der Dinge prüfen wir mit Gewichten, 4. und mit der Wa- ge. 5.
In hac primo est jugum, 6.	<i>Ezen vagyon</i> <i>leg-elsőben is a'</i> <i>rúdja, 6.</i>	An dieser ist erst- lich der Waagbal- ken, 6.
in cujus medio axiculus: 7.	<i>a' mellynek kö-</i> <i>zepin van a' ten-</i> <i>gelyetske; 7</i>	in dessen Mitte die Art: 7.
superias truti- na, 8. in qua exa- men 9. se se agi- tat:	<i>fellyül a' mér-</i> <i>ték istápja, 8.</i> <i>mellyben a' mér-</i> <i>ték-nyelve 9. ma-</i> <i>gát mozgattja;</i>	oben darüber das Waaggericht, 8. worin das Zünglein 9. sich bewegt;
utrinque sunt lances, 10. pen- dentes funiculis. 11.	<i>mind a' két öl-</i> <i>dalon mérő-serpe-</i> <i>nyök 10. vagynak,</i> <i>mellyek mázago-</i> <i>kon 11. függenek.</i>	zu beyden Seiten sind die Waagscha- len, 10. welche an den Waagsträngen 11. hängen.
Statera 12. pon- derat res suspen- sas unco: 13.	<i>A' lánzos-font</i> <i>(Római font, füg-</i> <i>gő-má'sa) 12. meg-</i> <i>méri a' horgára</i> <i>13. fel-függesztett</i> <i>dolgokat:</i>	Die Schnellwage 12. wiegt die an den Haken angehäng- ten Sachen: 13.

pondus

pondus 14. ex opposito indicat, utrum sit æquili- brium, nec ne?	<i>a' fontja 14. an-</i> <i>nakelleneben, meg-</i> <i>mutatja, ha meg-</i> <i>van-e a' mértékbe-</i> <i>li egy arányúság,</i> <i>vagy nintsen?</i>	das Gewicht 14/ gegenüber zeigt an, ob an beyden Sei- ten ein Gleichge- wicht sey, oder nicht?
Dimidium li- bræ, selibra est.	<i>Egy fontnak-fe-</i> <i>le, fél-font.</i>	Die Hälfte eines Pfundes, ist ein Halbpfund.
Sed pecunia numeratur, non ponderatur, ut olim.	<i>De a' pénzt</i> <i>számlálják, nem</i> <i>mérik, mint ré-</i> <i>genten szokták.</i>	Aber das Geld wird gezählt, nicht gewogen, wie vor Zeiten.

Mjry a Wáhy.

- Neprerzité (spogité) Wécý mérijme Lottem: 1. gato, tu
Příkladu: Sukno, Plátno a t. d.
- Tekuté Jeydlem, neb Máfem (Pintau,) 2. f. P. Wjno,
Oleg a t. d.
- Suché Ctvertj (Ctwrcý,) neb Méricý (Korcem,) 3. f. P.
Pšenicý, Oves a t. d.
- Tjz (Tšhotu) Wécý kšuffugeme Suntu (Záwazjm,) 4. a
Wáhami. 5.
- Na nich předné gest Šejdel (Žedka, Bidélto wázné,) 6.
w gehož Proštredu Ošta: 7.
- wžhuru Kleych (Megnost, Kownost, Wáhy,) w kterémž se
Gazeyček 9. pohybuge;
- na obau Stranách gsau wázné Mifky, 10. kteréz na Pro-
wázých 11. wifý.
- Přezmen (náhlá Wáha) 12. wáží Wécý na Klitu (Šát) 13.
geho zawěššene:
- Záwazji 14. naproti wklazuge, gestšl Kownost Wáhy, neb ne?
Połowice Libry (Suntu,) gest Pálšunt (Pálšlibry.)
- Alle Penjze se pojtáží, newáží se, gat před Casy.

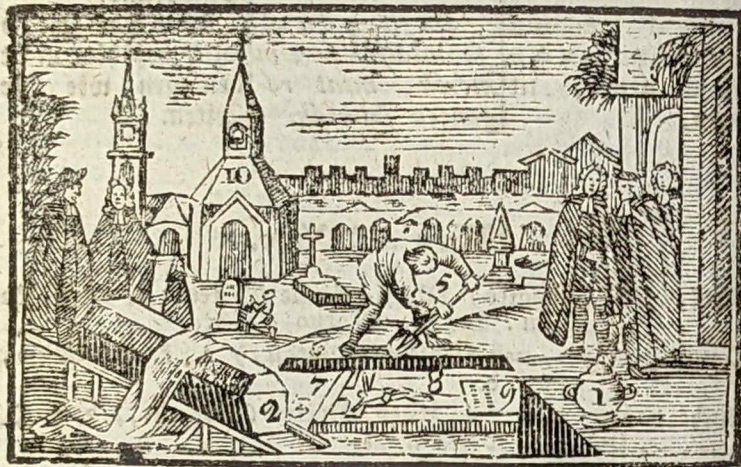

LXXXII.

Sepultura.

A' Temetés.

Das Begräbniß.

Defuncti olim cremabantur, & cineres in urna 1. recondebantur.

A' hólttakat régenten meg-égették, és hamvokat egy vederben (korlő formájú földedényben) 1. el-tették.

Die Todten wurden vor Zeiten verbrannt, und die Asche in einem Kruge (Urne) 1. aufbewahrt.

Nos includimus nostros demortuos loculo, (sarcophago;) 2.

Mi a' mi halottainkat koporsóban 2. zárjuk;

Wir legen unsere Verstorbenen in einen Sarg, 2.

imponimus fe- retro; 3.

koporsó-rúdra (Szent Mihály' lovára) 3. teszszük;

legen sie auf die Bahre; 3.

et efferrí cura-
mas pompa fu-
nebri in cæmete-
rium, 4.

és ki-vitetjük te-
metési pompával
a' temetőbe, 4.

und lassen sie mit
Leichen-Gepränge
nach dem Kirchhofe
4. tragen,

ubi a vespillo-
nibus 5. sepulcro
inferuntur, & hu-
mantur.

a' hol a' sír-ásók-
tól 5. sírba tétet-
nek, és el-temet-
tetnek.

allwo sie von den
Todtengräbern 5.
ins Grab gelegt,
u n d eingescharret
werden.

Sed vero res
est periculi ple-
nissima, mortuum
absque mora se-
pelire:

De igen vesze-
delmes dolog a' ha-
lottat minden vá-
rakozás nélkül el-
temetni:

Es ist aber äu-
ßerst gefährlich, den
Todten alsogleich
zu begraben:

nam sæpe vi-
vit adhuc, qui ha-
betur pro mortuo.

mert gyakran
életben van még
az, a' kit még
hóltnak tartanak.

Den n oft lebt
derjenige noch, wel-
cher für todt gehal-
ten wird.

Cum funus pro-
cedit, more anti-
quo, cantantur
hymni, & cam-
panæ 10. pulsantur:

Mikor a' halot-
tat viszik, régi szo-
kás szerint, éne-
kek énekeltetnek,
és a' harangok 10.
húzzattanak:

Wenn die Leiche
fortgetragen wird,
werden nach alter
Gewohnheit, Lieder
gesungen, und die
Glocken 10. geläu-
tet,

qui tamen mos
non ubique obti-
net.

a' melly szokás
mindazáltal min-
den helyeken nin-
tsen.

welche Gewohn-
heit doch nicht übers-
all eingeführt ist.

Sepulcrum 6.
(bustum) cippo 7.
tegitur,
et monumentis,
8. epitaphisque
9. ornatur.

A' sír 6. kopor-
só-kövel 7. fe-
dették-bé,
és emlékezet-
lopival 8. s ko-
porsó-kövi-trással
meg-ékesítették.

Das Grab 6.
wird mit einem
Grabstein 7. bes-
deckt,
und mit Denk-
mälern und Grab-
schriften geziert.

Pohřeb (Pochovávanj.)

Mrtví (Umrlcy) před Casy pálení bývali, a Popel w Džbáně (Wědre) I. schován býval.

Mrtví zavjráme nasse Umrlé do umrlcí Truhly (Kasketwy;) 2 a na Máry Klademe;

a wynáseti dáwáme s pohřebním Průwodem na Kerchow (Sěbitow, Cymiter,) 4.

Kdežto od Grobátůw 5. do Grobu Kladeni, a pohřbeni býwaji.

Ne velmi nebezperná Wěc gest, Mrtwého bez wšeho Prosdlenj pochowati:

Nebo často žiw gest gesté ten, kterého za zemřelého magj. Kdyz mrtwé Tělo wynásetej, dle starého Obyčege, spjwaji se pohřební Písne, a na Zwoněch 10. se zvonj:

Kterýzto Obyčeg ne wšady gest.

Grob 6. hrobovým Kámenem 7. přikryt,

a pamětními Slaupy, 8. y hrobujni Nápisy 9. ozdobowan býwá.

Index Titulorum.

A ër. 10	Figulus. 138	Pisces fluviatiles & lacustres. 66
Agricultura. 88	Flores. 28	Pisces marini & conchæ. 68
Amphibia. 64	Fructus arborum. 26	Putei. 144
Animalia, & primum Aves. 36	Fruges. 32	Quadrupedia, & primum domestica. 50
Aqua. 14	Frutices. 34	Restio & Lorarius. 150
Arbor. 24	Hypocaustum cum Dormitorio. 141	Sartor. 122
Aucupium 100	Ignis. 12	Schola. 166
Aves aquaticæ. 46	Insecta repentia. 62	Scriniarius & Tornator. 136
Aves Campfires & Sylvestres. 42	Insecta volantia. 48	Sensus externi. 84
Aves domesti- 38	Interiora urbis. 171	Septem ætates hominis. 71
Aves rapaces. 45	Jumenta. 54	Sepultura. 178
Canales corporis, & ossa. 81	Lapides. 22	Serpentes & Reptilia. 60
Caput & manus. 75	Laniona. 104	Supplicia Maleficorum. 173
Caro & viscera. 78	Lintea. 120	Sutor. 124
Cælum. 8	Mellificium. 93	Terra. 18
Convivium. 111	Membra hominis externa. 73	Terræ factus. 19
Coquinaria. 106	Mensuræ & Pondera. 175	Textura. 119
Deformes & monstrosi. 86	Metalla. 20	Tractatio lini. 117
Domus. 131	Molitura. 95	Vectura. 159
Domus partes. 139	Mundus. 6	Vehicula. 157
Eques. 154	Naufragium. 164	Venatus. 102
Equile. 146	Navigatio. 161	Viator. 152
Faber ferrarius. 134	Nubes. 16	Viotor. 148
Faber lignarius. 126	Olera. 30	Vindemia. 104
Faber murrarius. 129	Oscines. 40	Urbs. 168
Feræ bestia. 58	Panificium. 96	Urbs interio- 171
Feræ Pecudes. 56	Pecora. 52	Zythopocia. 112
	Pecuaría. 91	
	Piscatio. 98	

A Titulusoknak Lajstroma.

A sztalos és Esztergályos. 136	Hajó-törés. 164	Ragadozó Ma- darak. - 45
Ats. - - - 126	Ház. - - - 131	Repülő Bogarak 48
Barmok (Mar- hátk.) - - - 52	Házi madarak. 38	Ser-főzés. - 112
Barom-tartás. 91	Háznak részei. 139	Szabó. - - 122
Bodnár. - - 148	Hús és belső Részek. - 78	Szakátsfág. - 106
Ég. - - - 8	Kenyer-sütés. 96	Szekerek. - 157
Éktelenek és a' Tsuda-terme- tüek. - - 86	Kerti vetemé- nyek. - - 30	Szekerezés. - 159
Élő-Allatok, és először-is a' Madarak. 36	Kováts. - - 134	Szoba és há- ló-ház. - 141
Élő-fa. - - 24	Kő-mivés. - 129	Szövé. - - 119
Ember életének hét ideji. - 71	Kötelek (kötél- verő) és a' Szij-gyártó. 150	Szövet. - - 109
Embernek külső tagjai. - 73	Kövek. - - 22	Temetés. - 178
Éneklő Mada- rak. - - 40	Kútak. - - 144	Tengeri Halak és Tsigák. 68
Értz-nemek. 20	Külső Erzekeny- ségek. - - 84	Teher - hordó Barmok. - 34
Fák n a k gyü- möltsei. - 26	Lennel való bá- nás. - - 117	Testben lévő tsök és tsontok. 81
Fazekas. - 138	Levegő-Ég. 10	Temeték. - 34
Felhök. - - 16	Ló-Istálló. - 146	Tűz. - - - 12
Fene vadak. 58	Lovas ember. 154	Utazó (úton- járó.) - - 152
Fő és kezek. 75	Madarászás. 100	Vad Allatok. 56
Föld. - - - 18	Mázkáló Bo- garak. - - 62	Vadászás. - 102
Föld Fajzati. 19	Mértékek és fon- tok. - - 175	Varga. - - 124
Föld mivélés. 88	Mészárosfág. 104	Város. - - 168
Földnek termé- sei. - - - 19	Mezei és erdei Madarak. 42	Városnak bel- ső részei. - 171
Folyó-vízi és tó- béli halak. 66	Mezei Vetemé- nyek. - - 32	Vásznak. - 120
Gonosztévőknek büntetései 173	Méz tsindlás. 93	Vendégfég. - 114
Halászás. - 98	Négy lábú álla- tok és először- is a' háziak. 50	Világ. - - 6
Hajókázás. - 161	Oskola. - - 166	Virágok. - 28
	Örlés. - - 95	Víz. - - - 14
		Vízben és szá- razón egya- ránt élő ál- latok. - - 64
		Vízi Madarak. 46

Titel = Register.

A btbeilungen des Hauses. 139	Geäder und Ge- beine. . . . 81	Schneider. . . 122
Neukerliche Glie- der des Men- schen. . . . 73	Gefangvögel. 40	Schule. . . . 166
Neukerliche Sin- nen. . . . 84	Getreide, oder Feldfrüchte. 32	Schuster. . . 124
Amphibien. . 64	Haupt u. Hände. 75	Seiler und Nie- mer. . . . 150
Bäckwerk (Bä- kerey.) . . . 96	Haus. . . . 131	Steben Alter des Menschen. 71
Baum. . . . 24	Hausgeflügel. 38	Stadt. . . . 168
Baumfrüchte. 26	Heerd Vieh. 52	Steine. . . . 22
Begräbnis. . 178	Himmel. . . . 8	Sträuche oder Stauden. . 34
Behandlung des Flachses. . 117	Honigbau. . . 93	Thiere, und erst- lich die Vögel. 36
Bierbräuerey. 112	Jagd. . . . 102	Tischler, und Drechsler. 135
Binder. . . . 148	Inwendige der Stadt. . . 171	Töpfer. . . . 138
Blumen. . . . 28	Kocherey. . 106	Viehzucht. . . 91
Brunnen. . . 144	Kriechendes Un- geziefer. . 62	Vierfüßige Thie- re und erstlich die Hausthie- re. . . . 50
Erde. . . . 18	Kastvieh. . . 54	Ungefallen und Mißgeburten. 86
Erdgewächse. 19	Leibesstrafen der Unbesthäter. 173	Bogelfang. . 100
Feldbau. . . . 88	Leinwand. . 120	Wägen. . . . 157
Feld- und Wald- geflügel. . 42	Lust. . . . 10	Wandersmann. 152
Feuer. . . . 12	Maas und Ge- wichte. . . 175	Wasser. . . . 14
Fischerey. . . 98	Maurer. . . . 129	Wasservögel. 46
Fleischererey (Schlächtere) 104	Meerfische und Muscheln. 68	Webererey. . . 119
Fleisch und In- geweide. . . 78	Metalle. . . . 20	Weinlese. . . 109
Fliegendes Un- geziefer. . . 48	Mühlwerk. . . 95	Welt. . . . 6
Fluk- und Leich- fische. . . . 66	Pferdestall. . 146	Wilde Thiere. 58
Gartengewächse. 30	Raub Vögel. 45	Wildes Vieh. 56
Gasterey, (Schmaus) 114	Reuter. . . . 154	Wolken. . . . 16
	Schiffahrt. . 161	Zimmer mit dem Schlafgemach 141
	Schiffbruch. 164	Zimmermann. 126
	Schlangen und Gewürme. 60	
	Schmied. . . 134	

Register Titulů.

Udové Člowe- cij zewnitni.	75	Maslo a Střeva. 80	Stáge Konšká (Marštal.)	147	
Bednár.	149	Něsto.	170	Stolár a Stru- har.	137
Chowánj Dobyt- ka.	93	Nřynářstwj.	96	Strom.	25
Čtvernohá Zwj- řata, a předue Domová.	51	Nřylivost (Low) 104	Stromowé Dwo- ce.	27	
Dělanj Lnu.	118	Nřebe.	10	Studné (Pro- hlubné.)	145
Dělanj Medu.	94	Nřědtaktownj a Potwornj.	88	Swět.	7
Dělanj Role (Ze- me) Worba.	90	Obilj (Žbozj.) 34	34	Škola.	167
Dělné Gowado, (tážnj dobytek) 55	55	Oblaty.	17	Šwec.	125
Divočá (lita) Zwěr.	60	Ohej.	13	Teřar.	128
Divočá Gowada. Dobytěk (Gowa- da.)	57	Pekářstwj.	98	Uadlectwj (Ua- dlowstwj.) 120	120
Domácj Ptactwo. 40	40	Pimowářstwj. 113	113	Tonutj, neb Žlá- máuj Lobj. 165	165
Domu Částky. 140	140	Plátna.	121	Trestánj na Těle Žločinč.	174
Dům.	133	Plawba (Pla- wectwj.)	162	Wjnobranj.	111
Šřirmanstwj. 160	160	Pocestnj (Wan- drownjšt.)	153	Wnitnosti Ně- řta.	172
Gezdec.	156	Pohřeb.	180	Woda.	15
Gizba s spácj Komoran.	143	Polnj a Lesnj Ptactwo.	44	Wodné Ptactwo (Drůber.)	47
Šadowé, a Země- plazowé.	62	Powětj.	11	Wodnozemnj Zwj- řata.	65
Šlawa a Kuce. 77	77	Prowaznjšt a Re- menář.	151	Wozowé.	158
Šody (Šodotwas, Šostina.)	116	Přáčnjctwj (Lo- wenj Ptákůw.) 102	102	Záhradnj Owoce. 31	31
Šencj.	139	Přactwo domácj, (domownj Drů- ber.)	40	Žednjšt.	130
Kamenj.	23	Traubj Těla, a Kostj.	83	Žemě.	18
Kowár.	135	Řeznjctwj (Mas- řářstwj.)	106	Žemřké Žrostliny (Uřody.)	20
Kowy.	21	Rybářstwj.	99	Žizaly létawé. 49	49
Křegčj.	123	Ryby mořské a Šlemeyždi.	70	Žizaly plazycj ře.	64
Křowj, aneb Křo- wina.	36	Ryby řičné (po- točné) a rybnič- né (gezerné.) 68	68	Zpěwawé Ptact- wo (zpěwnj Ptácj.)	42
Kučářstwj.	108	Sed m Wětšw Člowěta.	72	Zwjřata, a před- né Ptácj.	37
Kwjřj.	30				
Kaupežnj (dřawnj) Ptácj.	46				

Ein folium nigrum bei Pouter
742. g. n. g. n. g. n. g. n. g.

40, - Kes